

(ناولٹ)
اڈھی موت

مخدوم ٹیپو سلمان

مذوم ٹیپو سلمان

ناولٹ

ادھی موت

پہلی وار : 2019ء

ماٹل : ارشد حسین

تعداد : 500

مُل : 200

Addhi Maut

(Punjabi Novelet by Makhdoom Tipu Salman)

Copyright © 2019 - 1st Edition

Except in Pakistan this book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, resold, hired out or circulated without the consent of the author or the publisher in any form of binding or cover other than that in which it is published.

Printed by:

Navid Hafeez Press, Lahore.

Price:

In Pakistan: Rs. 200.00

Published by:

سانجھ
SANJH
PUBLICATIONS

Book Street, 46/2 Mozang Road, Lahore, Pakistan.

Phone: 03314686276

e-mail: sanjhpk@yahoo.com, sanjhpk@gmail.com

Web: www.sanjhpublications.com

ISBN: 978-969-593-300-8

اڈھی موت

لیکھک

مخروم ٹیپو سلمان

انگ-1

سجائے کھبا

پہلاں میں سیٹلائٹ دی طرحاں خلاء توں ویکھیا۔ انسان تے کبہ، کوئی جاندار وی نہیں دسد ایچی توں۔ سگوں دُنیاوی اک نکاجیہا گولا ای دسدی سی، بے شمار گولیاں وچ۔ نکلے وڈے، کالے تے بھندے گولیاں وچ اک اوں جیہا گولا۔ فیر میں تھلے مُڑ آیا تے چڑی وانگ اڈاری مار کے ویکھیا۔ لہور دے جوہر ٹاؤن دی اک گلی سی۔ دوویں پاسے دس دس مرلیاں دے دودو منزله مکان سَن۔ تن چار گھراں دے باہر اک اک رُکھ وی سی۔ اک گھر دے لان، ڈرائیوے تے گیٹ دے باہر گریاں لگیاں سَن۔ سٹیبل دے فریماں اُتے لال ریکسین منڈھیاں گریاں۔ گلی وچ بارہاں چودھاں گڈیاں تے کجھ موٹر سیکلاں کھلوتیاں سَن۔ گھر وچ ویہہ پنچھی بندے وی سَن، کجھ کھلوتے سَن تے باقی لال گریاں اُتے بیٹھے سَن۔ فیر میں پورچ دی چھت نال پٹھی ٹنگی کرلی وانگ ویکھیا۔ دودو چار چار کر کے لوکی آئی جان دے سَن۔ بندے باہر ٹھہر جان دے تے سوانیاں اندر وڑ جان دیاں۔ فیر میں مچھر وانگ گھر دے اندر وڑ کے ویکھیا۔ بھن بھن کر دے، لوکاں دے ہتھاں، پیراں، کٹناں، نکاں، لتاں تے بانہواں دے آلے دوالے اڈدے۔ سفید چدر اں اُتے سوانیاں بیٹھیاں سَن۔ بھج دے نسدے بالاں دے وچکار اک منجھی تے سفید چدر نال ڈھکیا جنازہ پیا سی۔

ایہہ جنازہ میرا سی۔

تے ایہہ گھروں میرا ای سی۔ میرا مطلب اے میرا ہوندا سی، جدوں میں جیوند اسماں۔

کجھ چرتے میں اپنی لاش اُتے اڈدار ہیا، فیر بور ہو کے اُتتاں نوں پردے دی ریلنگ تے بہہ کے اپنے جنازے نوں گھورن لگ پیا۔

میںوں موئے کوئی چار کُو گھینٹے ہو چلے سَن۔ میں باہر سڑک تے اپنی موٹر سیکل تے جا رہیا ساں کہ سببوں میںوں اک جھاکا جیہا پیا۔ فیر اُچ لگیا جسراں ساری دُنیا سٹے پاسے ول ڈگ پئی ہووے۔ ایہدے بعد میںوں جابیا پئی میں چڑی وانگ اڈدایا ساں۔ او تھوں اُتوں میںوں دسیا اک گڈی میری موٹر سیکل اُتے چڑھی پئی سی تے میں سڑک کنڈے پیاں ساں۔ سرفٹ پاتھ نال وچ کے ٹٹ چکیا سی۔ خونوں خون ساں۔ لوکی کٹھے ہو گئے۔ گھر دے کول ای ساں، دو اک لوکاں نے سیہان لیا۔ گھر فون کرن لگے۔ فیر میںوں چک کے گھر لے آئے۔

میرا مطلب اے میری لاش نوں۔

مرن پچھتوں گھٹ وگھٹ ایہہ سکون تے ہیگاسی کہ جذبے تے احساس تک گئے سن۔ نہ مینوں کار آلے تے کوڑ چڑھی تے نہ ای اپنی لاش ویکھ کے دکھ ہو یا۔ ہور تے ہور گھر اپڑ کے اپنی و وہٹی تے بچیاں نون روندے کُرا لاندے ویکھ کے وی رونا کوئی نہ آیا۔ میں بس انج ای اپنی لاش اُتے منڈ لاند امنڈ لاند ا گھر اپڑ گیا جسراں اوہ دو تن کھیاں جیہڑیاں میری لاش اُتے بھنہنا ندیاں بنیاں سن۔ اڈھی صدی دامیر اجیوں ہُن جسراں اکٹھا ای میرے سامنے سی۔ نہ کُجھ لکھا چھپیا سی تے نہ ای کُجھ اڈھا اڈھورا۔ انج ای میں کدی سیٹلائٹ بنیا پھر داساں تے کدی چڑی، کرلی یاں مچھڑ۔

ویلے وچ جتھے وی پچھے جانا چاہواں جاسکد اسراں۔ چاہواں تے ویلا ڈک وی سکد اسراں۔ اک اڈاری میں ویلے دے کھوہ وچ مار آیا ساں۔ اڈوی لالی وانگ نظر ماری اپنی جنڈڑی تے۔ اک کلرک دے گھر جمیا۔ سرکاری سکولاں وچ پڑھیا۔ جدوں میٹرک وچ میری فسٹ ڈویژن آئی تے بیونے دیگ دتی۔ فیر جدوں میں ایم اے ہسٹری پاس کیتا، تے دیگاں۔ کیہ فید اسی ایٹاں خوش ہون دا؟ گائیڈاں دے رٹے مار کے ای پاس ہو یا ساں، کیہڑا علم دے سمنڈ ردی ڈیک لائی سی۔ انج جے میں ایم اے وچ فیل وی ہو جاندا تے کیہ فرق پے جانا سی؟ نہ تے میں پاس ہو کے سوشی مچھیاں کھان لگ بیاساں تے نہ ای گرمیاں دیاں چھٹیاں امریکہ لنگھان لگا ساں۔ اوہی مونگ مسور دی دال نال ڈالڈے دے پروٹھے کھاند اسراں تے سکولوں چھٹی نہیں سی لیندا کہ میرا تبادلہ کیتھے ڈور نہ کر دیون۔ فیل وی ہو جاندا تے ایہو کُجھ ای ہونا سی۔ زیادہ توں زیادہ کیہ ہوندا؟ انکریمینٹ کُجھ گھٹ لگدی۔ یاں شریکارا کوگھٹ سڑدا۔ مرنا تے میں فیروی ایتھے ای سی۔ موٹر سیکل توں ڈگ کے۔ ہاں فرق پیندا جے میرے پیو دادے سُر خان انقلاب لے آئے ہوندے۔ اوس ویلے ڈنڈیاں، جیلاں تے فاقیاں توں ڈر کے بکری نہ ہو گئے ہوندے۔ فیر فرق پے سکد سی۔ جے میں سوشی مچھی نہ وی کھاسکد اتے فیر ہور وی کوئی نہ کھاند اہوندا۔ تے جے میرے کول گڈی نہ وی ہوندی، تے کسے ہور کول وی نہ ہوندی۔

کیہ جنڈڑی سی میری۔ ایستوں ودھیاتے جنگلی جنوراں دی جنڈڑی ہوندی اے۔ ایس ویلے مینوں اپنی تے کولہو دے بیل دی جنڈڑی وچ اکو فرق پیا دسد سی۔ اوہدا کولہو ہور سی تے میرا ہور، بس۔ نہیں، اک ہور فرق وی سی۔ اوہدیاں اکھلاں اُتے اوہدے سائیاں نے کھوپے چاڑھے ہوندے نیں تے میریاں اکھیاں اُتے ساری غمے سماج نے کھوپے چاڑھی رکھے۔

انج ای واء وچ تیر تیر دا میں باہر پورچ وچ آگیا تے مینوں اک کراری واج آئی، "توں ایتھے کیہ پیا کرنا سی؟"

ایہہ واج میرے واسطے ای سی کیونجے ایہہ کھنکدی واج سی، لوکاں دیاں واجاں ایسراں سن جسراں کھوہ وچوں پتیاں آندیاں ہون۔ اوسے ویلے میرا دھیان پیا کہ ہر بندے دے موڈھیاں تے دودو بندے بیٹھے ہوئے سن۔ اک سٹے تے اک کھبے۔ نلے نلے پر مکمل تے سوہنے۔ چانن دے ہیولے جیسے۔ میں اپنے موڈھیاں تے دھیان ماریا، اوتھے کوئی وی نہیں سی۔

میں ویکھیا اک چوہیہہ پنجمی ورھیاں دے منڈے دے سٹے موڈھے آلا بندہ میرے نال مخاطب سی۔

"میں مر چکیا آں۔ اندر میرا جنازہ دھر یا اے۔" مینوں ہور کُجھ نہ سچیا۔

"ہاں۔ پرتوں اُتے کیوں نہیں گیا؟" سٹے موڈھے آلے نے آکھیا۔

"میتوں نہیں پتا میں پہلی وار مویا آں۔" میرے مومنہوں بے اختیار نکلیاتے نال ای میتوں اپنی ایس گل تے ہاساوی آگیا۔ "میرا مطلب اے میں تے نواں آں۔" میں کہیا۔

"ہچھا فیر سیر سور کر، کدی کدار تکیسی مستلیاں بھاروں دیر سویر ہو جاندی اے۔ ایہہ لوک تینوں نہیں ویکھ سکدے، بس اسی سجاتے کھتا ای تینوں ویکھ سکدے آں۔" سٹھے نے ایہہ کہہ کے اپنا سجاتھ اگے ودھایا۔ میں اوہدے نال سلام لیا۔ تے فیر او سے مُنڈے دے کھتے نال وی۔

"کئی دیر لگدی ہوندی اے اُتے جان وچ؟" میں سٹھے نوں پچھیا۔

"کوئی پتا نہیں، کجھ سکندیاں کجھ صدیاں" سجاتھ ایدھر اُدھر ویکھدیاں لا تعلق نال بولیا۔

"مُنڈا اگے ودھ گیا تے میں وی نال نال ای تیر دا گیا۔" تسی کون او؟" میں سٹھے کولوں پچھیا۔

"پتا نہیں۔" اوہنے کہیا تے فیر نکا جیہا اک رجسٹر کڈھ کے اوہدے وچ کجھ لکھن لگ پیا۔

"ایس مُنڈے دے نال ای رہندے جے؟" میرے کول وی کرن نوں کجھ نہیں سی۔

"ہاں، بندے دے نال ای اسی وی جم پینے آں تے اوہدے نال ای اُتے تڑ جانے آں۔" اوہنے لکھدے لکھدے کہیا۔

"اُتے کیہ اے؟" میں پچھیا۔

"سانوں نہیں پتا۔ اُتے جاواں گے تے پتا لگے گا۔ اسی بس اپنا کم کرنے آں۔" اوہنے رجسٹر بند کر کے واپس رکھ لیا۔ پتا نہیں لگا کیتھوں کڈھیا سی تے کیتھے جارکھیا۔ مُنڈا گیٹوں باہر جا کھلواتا تے سگریٹ لا لیا۔ ایہہ فیر شروع ہو گیا اے، کہہ کہہ کھتا اپنا رجسٹر کڈھ کے کجھ لکھن لگ پیا۔ میں ویکھیا نیلی گڈی وچوں اک گڑی پئی لہندی سی، ہولے رنگ دے پیلے لیڈے پائے سن تے سفید چدر لٹی ہوئی سی۔ مُنڈا اوہوں پیا گھور داسی۔ میں سین نوں ریوا سنڈ کر کے ویکھیا۔ گڑی جدوں گڈیوں نکلن لگی تے پہلاں اوہنے اپنا سجاتھ باہر سڑک تے رکھیا سی جیہدی و جہاں توں اوہدی سٹھن گٹیوں اُچی ہو گئی سی۔

دُودھ وانگ چٹٹی تے برنی دے گودے وانگ بھروس پنڈلی واقعی بہت سوہنی پئی دسدی سی۔ تے فیر جدوں اوہنے باہر کھلو کے اپنی چدر کھولھ کے مڑ چنگی طرحاں و لھیٹی تے اوہدیاں بھریاں چھاتیاں نے سارا منظر مٹھا کر دتا۔ اوہ مُنڈا، امجد، ایہہ سبھ کجھ ای پیا ویکھداسی۔

میں ویلا ڈک لیا۔ کھتے نے میرے دل تکیا تے رجسٹر اندر رکھ لیا۔

"ایہہ تسی کر دے کیہ پئے او؟" میں پچھیا۔

ایہہ ساڈا کم اے۔ اسماں اپنے بندے داسبھ کجھ لکھنا ہوندا اے۔ ایس واری کھتے نے جواب دتا۔

’اوه تے م یں وی کھ رہی آں۔ پر تُوں سی ہوک ون تے ای ہہ سبھ کُجھ کیوں پئیے لکھ دے ہو؟‘
 ”اچو جی“ فیر کھتا ای بولیا تے اوہدے مونہوں اپناناں سُن کے میٹوں عجیب جیہا لگیا ”جنا کو تہا نون مر کے پتا لگ گیا اے سائون وی اوہناں ای پتا اے۔
 اکھ کھلھی تے اسی ایتھے ساں، تے سائون پتاسی ہی ایہو ساڈا کم اے جیہڑا اسی کرنا اے۔ تے اسی کری جا رہے آں۔ باقی سائون وی اتاں جا کے ای پتا
 لگے گا۔“

میں حریان ہو کے ایدھر اُدھر نظر ماری۔ سبھ کُجھ فلمی جیہا بیلا لگدا سی۔ کُجھ وی سچل نہیں سی پیدا سدا۔ اپنے تے نظر ماری تے اک ہیولا جیہا دسیا، چانن دا۔
 مر کے سوا پتا لگیا اے؟ میں سوچیا۔ مولوی صاحب تے کہندے سُن مر کے سبھ کُجھ پتا لگ جاوے گا۔ اصل حقیقت بندے دے سامنے چڑھے سورج
 وانگ لٹکے گی۔ پر ایتھے تے ہو رہنیرے پے گئے سُن۔ نہ اپنا کُجھ پتا لگ رہیا سی نہ دُنیا دا، تے نہ ای اُتے دا۔ میں اسمان ول نظر ماری پر اوہ میرے وسوں
 شاندا بہر سی۔ چار چنیرے بس شاہ کالا خلاء۔ نہ اسمان دِسدا سی نہ جنت دوزخ۔ ایہو عالم برزخ ہووے گا، میں سوچیا۔ پر مولوی صاحب تے کُجھ ہو ر ای
 نقشہ کھچدے ہوندے سُن، میں سوچیا۔ فیر میٹوں خیال آیا اوہناں کیہڑا امر کے دیکھیا سی۔ اوہناں نے وی تے سُن سنا کے ای اپنے دماغ وچ فلم بنائی سی۔
 میں تے عجیب شے ای بن گیا آں، میں سوچیا۔ نہ مریاں وچ آں نہ جیوندیاں وچ۔ اڈھا مر گیا آں کیونجے سُن میں مر نہیں سکدا۔ تے اڈھا جیوند آں
 کیونجے اے وی نہیں دس سکدا کہ مولوی صاحب ٹھیک کہندے سُن یاں غلط۔ ہاسا آگیا میٹوں۔ چلو چھڈو، میں مٹی پائی، اُتے جاواں گاتے سبھ پتا لگ
 جاوے گا۔

”پر ایہہ تہاڈا کم ہے کیہ؟“ میں کھبے نون بچھیا۔

”اسی اپنے بندے دے چنگے مندے کم لکھنے ہوندے ہین، تاں جے مرن بعد اوہدا حساب کتاب ہو سکے۔“ کھبے نے جواب دتا۔

میں سوچیا کہ مولوی صاحب فیر ایسے وی بے خبر نہیں سُن۔ اوہ کہندے ہوندے سُن کہ رب تہاڈی ہر گل، تے ہر حرکت اُتے اکھ رکھی بیٹھیا اے۔
 کہندے ہوندے سُن کہ تسی بندیاں نون دھو کھادے سکدے او، رب نون نہیں۔ کدی کدی تے میٹوں لگدا ہوندا سی کہ مولوی صاحب زیادہ پڑھے
 لکھے نہیں۔ اوہناں نون نہ تریخ دا پتا اے نہ فلسفے دا۔ نہ اوہناں ادب پڑھیا اے نہ نفسیات۔ اوہ استعاریاں نون مادیت نال گڈ کر کے فلسفے دی دیو مالائی
 داستان بنا لیندے نیں۔ تے فیر اوس اُتے ایمان لے آندے نیں۔ میٹوں انج وی جا پدا ہوندا سی کہ سیانے ضمیر نون ای رب آکھدے نیں۔ ایسے لئی
 کہندے سُن کہ رب بندے دی شہ رگ توں وی نیڑے ہوندا اے۔ تے رب اُتے ایمان لیان دا مطلب سی ضمیر نون جیوند اکرنا۔ تاں ہر ویلے ضمیر
 بندے نون کچو کے لاندرا ہوے۔ ایہو رب دا حساب سی کہ بھیڑا کم کر کے بندے نون سکون نہ لہے۔ میٹوں کدی کدی ایمان ایہو جا پدا سی۔ موت وی
 میٹوں اک نہ لگن آلی نیندر ای جا پدی ہوندی سی۔ بنا سنے دی۔ جسراں جس تون پہلاں ہنیرا خلاء سی، اوسے طرحاں مرن بچھوں وی ایہو ہوناسی۔ ہنیرا
 خلاء۔ پر ایہہ کدی کدرا ای لگدا ہوندا سی۔ تے جدوں وی ایہو جیہے کافرانہ خیال آندے، میں فورن توبہ کر لیندا ہوندا ساں۔

پر ہن تے لگدا سی ہی مولوی صاحب ای سیانے سُن۔

حساب کتاب دامن کے مینوں پہلی واری ڈر لگیا۔

میں ویلاتے ٹور دیا پر اوہناں کولوں تفصیل بچھن لگ پیا کہ اوہ کیہ کجھ لکھدے نیں تے کیوں۔ تے ایہہ دی کہ اوہ دوں کیوں لکھدے نیں۔ اوہناں مینوں دیا کہ اوہ اپنا پنما کم لکھدے نیں۔ سچا جگے کم لکھدے تے کھتا بندے دے بھیرے کم۔ اوہناں نے سُنیا ہو یا سی کہ اُتے جا کے بندے دا حساب اوہناں دی لکھت تے ای ہووے گا۔

کجھ چر بعد میر اجنازہ چکھیا گیا۔ ہُن تیکر ٹینٹ تے لیٹاں وی لگ چکیاں سَن۔ اندر باہر چدراں تے کھیس وچتھے ہوئے سَن۔ دیگاں دے آرڈر دتے جا چکے سَن۔ گکڑی داسا سَن تے سادے نان۔ نال دہی دارا سَن تے سلا دوی آئی سی۔ سبھ پروہنیاں نُوں کہیا جا رہیا سی کہ اوہ میت دفنا کے واپس آن تے کھانا کھا کے جان۔ اپنے لئی میت دالفظ سَن کے وی عجیب جیہا لگیا۔ جنازہ پڑھاندے ای مولوی صاحب نے اعلان وی کر دیتا سی کہ اگلے دن عصر تے مغرب دی نماز دے وچکار میرے قُل ہون گے۔ میرے گھر آ لے ہُنیں توں پئے ڈسکس کر دے سَن کہ میرے فلاں تے کیہڑے کیہڑے پھل رکھے جانے چاہیدے نیں۔

میں جنازے تے اک کاں وانگ نظر ماری۔ واہو لوک سَن، گڈیاں سَن۔ ٹوہراں نال جا رہیا سی میر اجنازہ۔ میں سوچیاں میں ہمیشہ ایہو چاہنداساں کہ میرا جنازہ ٹوہراں نال اُٹھے۔ بے شمار لوک ہون۔ وڈیاں وڈیاں گڈیاں ہون۔ جدوں جنازہ چکھیا جاوے تے لوکی رون پئے، سوانیاں دین پان۔ جنازے دا کھانا ودھیا ہووے۔ لوکی ہمیشہ میر اجنازہ یاد رکھن۔ میں ہُن اپنی خاہش اپنیاں ادھیاں جیوندیاں اکھتاں نال پوری ہوندی پیا ویکھداساں۔ فضول جیہا ای لگ رہیا سی۔ زیادہ تر لوک تے بس حاضری لو ان آئے سَن۔ کیونجے اوہناں پتا سی جے اوہ نہ آئے تے کل نُوں جو جو وی آیا ہو یا اے اوہنے ملدے ای بچھنا اے، توں اجودے جنازے تے نہیں آیا سی؟ تے فیر جیسے اوس غیر حاضر دیاں چٹلیاں کرنیاں ہون گیاں اوہ دُوبے دے کن وچ کاں کرولی کرے گا، ایہہ تے بندہ ای وڈا اُخدر غرض اے۔ ویکھو جدوں تیکر اوجو جیونداسی، اوہدے اگے بچھے پھر داسی، میرا بھرا میرا بھرا کر دے ایہدی جیب نہیں سی تھکدی۔ پر ویکھ لو، اوہ تھے اچو دیاں اکھتاں بند ہوئیاں تے ابھتھے ایسے اکھتاں پھیرن وچ منٹ نہیں سولایا۔ جنازے تیکر تے نہیں گیا؟ توہہ توہہ۔ ایہناں چٹلیاں تے کاں کرولیاں توں بچن لئی بہت سارے لوکی مجبورن حاضری لو ان ای آئے ہوئے سَن۔ ہُن جنازے دازش ویکھ کے میں پیا سوچداساں کہ ایہناں لوکاں دامیرے جنازے تے آن دا کیہ فید اے؟ چنگا نہیں سی جے ایہہ نہ ای آندے؟ ہوور کجھ نہیں تے میرے گھر آلیاں دا خرچہ ای گھٹ ہو جاندا۔ اُنج وی جیسے جیوندے نُوں نہ بچھیا اوہدے جنازے تے آن دا کیہ فید اے؟ بچھدے تے خیر ایہہ سارے ای سَن۔ کجھ ایہو جیہاں گلاں بچھدے سَن جیہناں کولوں اوہناں نُوں پتا سی کہ میں چڑداساں۔ تے کجھ ایس لئی بچھدے سَن کہ کل نُوں لوکاں وچ بہہ کے کہہ سکے کہ بنی میں تے ہمیشہ اچو نُوں بچھنا گچھنا آں۔ بے شک تسی بچھ لو اوہدے کولوں۔

ہوور لوک وی سَن جنازے وچ جیہڑے اصلوں میرے مرن تے دُکھی سَن۔ ایہناں وچ رشتے دار وی سَن تے ملن آ لے وی۔ ایہو لوکی سَن جیہڑے میری ووہٹی دا کجھ ہتھ وٹا دین گے شیواں سدھیال کرن وچ، جیہڑیاں ہُن میرے مرن بھاروں ساریاں پٹھیاں سدھیال ہو جان گیاں۔ ہتھ وی کتیاں کووٹا لین گے؟ کوئی کسے نُوں روٹی تے نہیں دے سکدا؟ شروع شروع وچ جیہڑیاں پچاں پے جان دیاں نیں اوہناں وچ کجھ مدد امداد کر دین گے۔ کئی موٹی

جیہڑی جیدات میرے ناں تے اے اوہنوں ووہٹی تے بچیاں دے ناں کراناں تے بنک اکاؤنٹاں وپوں پیسے کڈھوانے، عدالتاں دے چکر۔ میری بیسنش و غیرہ دیاں فائلاں بنوانیاں، دفتر اں دے چکر۔

لہور وچ جینا مر نادوویں ای اوکھے ہوئے پئے سَن۔ قبر دی تھاں واہوا اوکھی لہجھی سی، اک دُور دے قبرستان وچ۔ ایس لئی گلی دے نکل تے ایبو لینس کھلی سی۔ جنازے نے گڈی تے جاناں سی۔ ہُن ایٹی دُور تیکر کون میری لاش موڈھیاں تے چک چک کے پھر دا؟

میںوں موئے اے بارہاں گھینٹے وی نہیں سَن ہوئے تے گھر آلیاں نے میںوں گھروں کڈھ چھڈیا سی۔ روندے سَن، گر لاندے سَن، پر میںوں دودن اپنے کول رکھن لئی تیار نہیں سَن۔ خورے اوہناں پتالگ گیا سی کہ میں ہُن اوس ہڈی گوشت دے بورے وچ نہیں ساں۔ پر نہیں، اوہناں نُون ایہہ کسر اں پتالگنا سی۔ میں اوہناں نُون چنگی طرحاں جاندا آل۔ جسراں اوہ اکھان بنیا اے کہ اک مُنڈا اپنے ناکے ہو کے آیا تے بے بے سامنے لگا اوہناں دیاں تعریفاں کرن۔ کجھ چرتے ماں سُندی رہی، فیر اک کے بولی، رہن دے پتر میں اوہناں جاندا آل، میرے پیکے نیں۔

اوہ تے میںوں ایس لئی کڈھن دی پئے کر دے سَن کہ میں گل سڑ جاواں گا۔ ایس تو پہلاں کہ میں بومار جاواں، اوہ میںوں مٹی وچ دب دینا چاہندے سَن۔ ہور کر دے وی کیہ؟ انسانی عقل تے جذبے جیون دے دُوران ای چلدے نیں۔ نہ جس تون پہلاں، نہ مران دے بعد۔ جیون دے اگے پچھتے قُدرت دے اصول چلدے نیں۔ تے قُدرت بے نیاز اے۔

قبرستان اڑے تے میں فیر آل وانگ اڈاری مار کے ویکھیا۔ اپنی قبر اپنی اکھی ویکھن دی خورے کیہ خاہش سی۔ یاں فیر جستجو کہ ویکھاں میںوں کتھے پئے دبے نیں میرے چاہن آلے؟ قبر تاناں تیرا سی، پر قبرستان جنگل ای سی۔ کوئی گل نہیں، ڈی ایچ اے دے فوجی قسم دے قبرستان چھڈ کے لہور دے سارے قبرستان ایہو جیسے ای سَن۔ اُپٹے نیویں، کپکپے، ہر پاسے بوٹیاں تے جنگلی گھاہ۔ قبر ویکھی، دُو گکھی تے ہنیری گلی۔ میں سُنیا ہو یا سی قبر دا ڈاڈھا ڈر ہوند اے۔ پر میںوں ڈر ڈر کوئی نہیں سی پیا لگدا۔ میںوں تے ایہہ اپنی قبر ای نہیں سی پئی لگدی۔ کسے ہور دی لگدی سی۔ تے، ہیگی وی ایہہ کسے ہور دی ای سی۔

ایہہ تے میری لاش دی قبر سی۔

انگ-۲

قدرت

راتی جدوں امجد شادمان دے اپنے دس مرلے دے مکان وچ آکے سوں گیا، اوہدے ماں پے تے نکلے بھین بھراوی سوں گئے، اوس ویلے سچے کھبے باہر آکے مُنڈیر تے بہہ گئے۔ میں وی اوہناں دے نال ای آگیا۔ میرے کول کجھ کرن لئی نہیں سی ایس لئی میں اوہناں کولوں اجازت لے لئی سی کہ میں اوہناں نال ای رہ پواں، جدوں تیکر اُتوں بلاوا نہیں آندا۔ اوہناں نول کوئی اعتراض نہیں سی۔ سو سچے کھبے نال میں ہن وچکارا بن گیاں ساں۔

وچکارا لاتے میں جیوندے وی ساں۔ نہ بہت لائق تے نہ ای بہت نالائق۔ نہ بہت سوکھاتے نہ بوہتا ماڑا۔ نہ بہت بیباتے نہ ای بہت بھیڑا۔ ہر شے وچ بس وچکارا ای ساں۔ تے ہن مرن بعد وی، نہ پورا جیوند ساں تے نہ پورا مویا۔ وچکارا ساں۔

ایتھے آکے اوہناں اپنے اپنے رجسٹر کھولھ لئے۔

"ہاں ہئی کھسیا، سویرے اُٹھ کے اوہنے دند صاف کر کے تے ہتھ دھو کے ناشتہ کیتا سی، ایہہ میں لکھ لیا اے۔" سچے نے کہیا۔

"ٹھیک اے۔ تے فیر اوہ دیر نال بنک اپڑیا تے اوہنے اپنے باس نال کوڑ ماریا کہ اوہدی موٹر سیکل دائر پکچر ہو گیا سی۔ ایہہ میں لکھ لیا اے۔" کھبے نے کہیا۔

"ٹھیک اے۔" سچا بولیا۔

"تے جیہڑا اوہ اچو دے جنازے تے گڈی توں نکلی گئی دی تنگی لت تے اوہدے مٹے تاڑدایا سی، اوہ وی میں لکھ لیا اے۔" کھبے نے اپنے رجسٹر دا اگلا پٹا پھر لیا۔

"نہیں یار، ایہہ نہیں بندا" سچے نے اعتراض کیتا۔ "ساڈا مُنڈا غیر شادی شدہ اے، دس بارہاں ورہیاں توں جوان اے، اوہ اچھ زور ماردا اے، اوہ وچارہ کیہ کرے؟ کسے گڑی توں ہتھ نہیں لاند، کسے نوں چھیڑدا نہیں۔ کیہ کرے ہن اوہ وچارہ۔ مر جاوے یاں جوگ لے لے؟"

"تھ نہیں لانا؟ چھیڑ دا نہیں؟" کھبے نے رجسٹریڈ سیدتے رکھ دتا۔

"اوہ یار میرا مطلب اے کسے کڑی نون تنگ تے نہیں ناکردا۔ کوئی کڑی نراض تے نہیں ناوس توں؟" سجا ذرا کونرم ہو کے بولیا۔

"ایہہ کیہ گل ہوئی؟" کھبّا کھپک کے اوہنوں پیا۔ "اوس جنازے آلی وچاری کڑی نون کتنا بھیڑا پیا لگدا ہووے گا ایہہ ایسراں تاڑنا؟ ایہہ کوئی جنورا اے کہ جدوں جس شے داجی کیتا اوس تے ای پے گیا۔ جے ایہنے اپنے آپ نون ڈک کے نہیں رکھنا، اپنے جذبیاں دے کہن تے ای چلنا اے تے فیر چنگا نہیں سی ایہہ بگھیاڑا ای جمد؟ بندہ بن کے کیہ کھٹیا سو؟"

"ایہہ گل تے ٹھیک اے" سجا بولیا "پر اوس کڑی داوی پتا کر لو، جے تے اوہنوں مسئلا ہووے فیر تے ٹھیک اے، تیرا رجسٹریڈ بند اے، بھاویں اوہدے نئے وچ ٹیسٹو سٹیرون دے ہارمون چھالاں ای کیوں نہ پے مار دے ہون۔ پر جے اوس کڑی نون مسئلانا ہو یا ہووے تے فیر تے چھڈ دے وچارے نون۔"

"گل تے ٹھیک اے۔" ایس واری کھبے نے ہتھیار سڈے کہیا، تے نال ای سحے کھبے دی اک ہور جوڑی جسراں واء وچوں پنگر آئی۔ ایہہ اوس کڑی دے سحے کھبے سن۔

"نہیں ہی، ساڈی کڑی نون کوئی مسئلا نہیں سی ہو یا۔" کڑی دا سجا بولیا۔

"مسئلا نہیں ہو یا؟" کڑی دا کھبّا کڑی دے سحے ول ویکھدیاں بولیا "میں تاں ایہہ گل اپنے رجسٹریڈ پانی اے کہ ایہہ منڈے نون گھور دا ویکھ کے خوش پئی ہوندی سی۔ ایس کڑی نے تے مینوں پڑھنے پادتا اے۔ جتھہ۔ے ویکھو کوئی نہ کوئی بھیڑا کم ای کردی دسدی اے۔ تے آتوں ایہہ اپنا شہزادہ (کڑی دے سحے ول ہتھ دا اشارہ کردیاں)، ہر گل تے چھنج پادیندا اے۔ کہند اے اک تے جو ان کڑی داویاہ نہیں کردے، آتوں اوہنوں جین دی نہیں دیندے؟"

"ایہوتے میں وی کہہ رہیا آں" امجد دا سجا بولیا "جو ان بالاں نال ٹسی کرنا کیہ چاہندے او؟ ویاہ پنا اوہناں نون اکٹھے رہن دی اجازت نہیں، ویاہ ٹسی اوہناں دے کردے نہیں۔ فیر کہندے اوکٹھے ویکھن وی نہ، گل وی نہ کرن۔ ہُن ساری عوام سادھو سنت ای بن جاوے؟"

ایہہ گلاں سن کے میرا تے جیویں میسٹری گھم گیا۔ ایہہ رب دے مختار خاص کیہو جہیاں بھٹاں پے کردے سن؟ جو ان کڑی اپنا حسن جوانی سڑکاں تے پئی لٹاندی سی تے ایہہ دلیل بازی پے کردے سن کہ ایہہ گناہ اے یاں ثواب۔ حد ای نہیں سی ہو گئی؟

"اوسجیو، ایہہ کیہ پے کہندے او؟" میرے کولوں رہیا نہ گیتے میں وچ بول ای پیا۔ "مولوی صاحب تے کہندے سن ایہہ وڈا گناہ اے! کسے غیر محرم ول تلنایاں اوہدے نال لوڑتوں ودھ گل وی کرنا۔"

"اوبئی ایہہ حساب کتاب تیرے مولوی دے کہن تے نہیں ہو رہیا، حکم ربّی نال پیا ہوند اے۔" امجد دے کھبے نے کہیا۔ تے مینوں رنج جاپیا بی جے اوہ بندہ ہوند اتے ضرور ایہہ گل اوازاری نال کردا۔

"مولوی صاحب دے کہن نال نہیں ہو رہیا؟" مینوں اک زور دا جھٹکا وجیا۔

"مولوی صاحب دے کہن تے نہیں ہو رہیا تے فیر کیہ پنڈتاں دے کہن تے ہو رہیا اے؟" ایستوں اگے پچھن دی میری ہمت نہ پئی۔ مولوی صاحب دے دوزخ دے ہیبت ناک بیان سارے دے سارے اک اک کر کے میرے چھیتے آنا شروع ہو گئے سن۔

"اوہ نہیں بی۔" امجد دے سچے نے جواب دتا۔ "سائوں نہیں پتا کہ تہاڈے مولوی صاحب ٹھیک کہندے نیں یاں اوہناں دے پنڈت جی۔ دسیاتے اے کہ ایہہ سائوں وی اُتے جا کے ای پتا لگے گا۔ اسی تے نظامِ قدرت دے حوالے نال اپنا حساب کتاب بناندے آں۔"

"کیہ مطلب اے؟" میں جے جیوند اہوند اتے ضرور پریشان ہو جاندا۔ "تہاڈا مطلب اے کہ تسی رُکھتاں، چڑیاں تے پہاڑاں، سُنڈراں دے مطابق گناہ تے ثواب دا حساب پئے رکھدے او؟"

"یار تینوں ایہہ کس آکھ چھڈیا اے کہ اسی گناہ ثواب دا حساب پئے کرنے آں؟" ایس واری گڑی دا کھتا بولیا۔

"ہیں؟" ہُن میں واقعی حریان ہو گیا۔ "جے تسی گناہ ثواب دا حساب نہیں کر رہے تے فیر کیہ رہے او؟"

"یار ایہہ گناہ یاں ثواب دا حساب تے تہاڈا اُتے جا کے ہووے گا۔ کس طرحاں ہووے گا، کون کرے گا، کیہ گناہ اے تے کیہ ثواب، ایہہ سبھ کجھ سائوں نہیں پتا۔ اسی تے بس ایہہ کم کرنے آں کہ کیہڑا کم بندے نے رب دے بنائے نظام دے مطابق کیتا اے تے کیہڑا اوہدے خلاف۔" ایس واری امجد دا سچا جیویں مینوں سمجھان لگا۔

"لیکن اسی تے چندڑی رب دے حکم نال بتانی ہوندی اے۔" میں کھج گیا۔

"رب دا حکم؟" گڑی دا سچا بولیا۔ "تے توں کیہ سمجھد ایس بی ایہہ قدرت گوریاں دا حکم اے؟"

"پر۔۔۔۔" مینوں سمجھ نہیں سی پئی آندی ایہہ میرے نال ہو کیہ رہیا سی۔ "پر رب دا حکم تے اے کہ قدرت دے خلاف جیون بتاؤ۔" میں کوشش کر کے سوچیا کہ میں کسراں اوہناں نون دستاں بی تسی غلط پئے کردے او۔ قدرت نہیں ہوندی رب دا حکم۔

"یار ایہہ تہاڈا مسئلہ اے کہ تسی جیون کسراں بتانا اے۔" امجد دے کھبے گل مکان دی کیتی۔ "اساں تے اپنا کم کرنا اے۔ تے ساڈا کم ایہو اے کہ بندہ جیہڑا کم رب دی قدرت دے مطابق کرے اوہنوں سچے رجسٹروچ لکھ لینے تے جیہڑا کم قدرت دے خلاف کرے اوہنوں کج رجسٹروچ لکھ لینے۔"

"پراپیٹر حاں کرن نال تے اخلاقیات دا بیڑا غرق ہو جاوے گا۔" میں احتجاج کیتا۔ مینوں اندروں ایہہ لگن لگ پیاسی کہ میرے جیہڑے تھوڑے بہت ثواب نیں اوہ وی ایہہ قدرتی حساب کتاب لے دے جاوے گا۔

"ہچھا جی؟ اوہ کسراں؟" اوہ سارے نکلے نکلے چان دے ہو لے میرے دل مُونہہ کر کے بہہ گئے۔

میں گھاہر گیا۔ ایہہ میں عجیب و غریب سبجوشن وچ گھر گیا ساں۔ ایسراں ہوندا اے مرن پچھوں؟ میں سوچی پے گیا۔ ایہہ تے پُٹھا ای حساب ہو گیا سی۔ میرا تے خیال سی کہ ساریاں کنفیوژنل جنڈری وچ ای ہوندیاں نیں، مرن بعدوں سبھ کجھ سچا سامنے آ جاوے گا۔ چٹا اک پاسے تے شاہ کالا ڈوبے پاسے۔ پراپیتھے تے کنفیوژنل ودھدی پئی جاندی سی۔

"دیکھو ناں" میں فلسفی بن دی کوشش کیتی "بگھیاڑ دی نیچر اے چیرنا پھاڑناتے اوہ چیر پھاڑ کر دا اے۔ ایہہ تے بہت بھیڑی گل اے۔ ایہہ سٹے رجسٹرو وچ کسراں لکھی جاسکدی اے؟"

کجھ چر لئی کوئی نہ بولیا۔ پہلاں مینوں لگیا اوہ سارے لاجواب ہو گئے نیں۔ پرفیر مینوں انج لگن لگ پیا جسراں میری عقل داما تم پئے کر دے ہون۔

"بھگیاڑاں دے رجسٹر نہیں ہوندے" امجد دا سبھا بولیا "کیونجے اوہ ہر کم قدرت دے مطابق ای کر دے نیں۔"

مینوں سمجھ نہیں آئی میں ایس گل دا کیہ جواب دیاں۔ کیونجے مینوں ایہہ ای نہیں سمجھ آئی سی کہ ایہہ گل میرے حق وچ جاندی اے یاں خلاف۔

"پرخون خرابا تے وڈی بھیڑی گل اے۔ ایس دے اُتے تے رجسٹر بند اے۔" ایہہ میں کہہ تے دتا پر کہن دے بعد میں سوچی پے گیا پتا نہیں صحیح گل کیتی اے یاں غلط۔

"ایس گل تے ساڈیاں وی واہو ابھتاں ہوندیاں رہندیاں نیں۔" گڑی دے کھبے نے جیویں سوچدے کہیا۔ "ہن دیکھو ناں ٹسی انسان کتا خون خرابا کر دے او۔ میرے حساب نال تے ایہہ میرے رجسٹرو وچ جانا چاہیدا اے۔"

"ہیں؟" میں فیر بھونتر گیا۔ "انساناں دا خون خرابا ٹسی کھبے رجسٹرو وچ نہیں لکھدے؟ انسانی خون بہانا تہاڈے حساب نال بھیڑا کم نہیں۔؟"

"او نہیں یار، میں انسانی خون دی گل نہیں پیا کر دا۔" گڑی دے کھبے نے جیویں ہس دیاں کہیا۔

"انسانی خون دی گل نہیں پئے کر دے؟" میری سمجھ وچ کجھ نہ آیا۔ "تے فیر کیہ گل پئے کر دے او؟"

"اسی جنوراں دے خون دی گل پئے کر دے آں۔" ایس ویلے تیکر میں ایٹا کو بھونتر چکیا ساں کہ مینوں نہیں پتا چلیا ہن کیہڑا بولیا سی۔ "جیہڑے جنور ٹسی انسان مار مار کے ڈٹی جاندے او۔"

"جنور؟ تہاڈا مطلب اے ایہہ آئڈے گکڑی جیہڑے بال کھاندے نیں؟" میرا تے میٹر فیر گکھم گیا۔ "ہچھٹا! یعنی جے بھگیاڈ بندہ مار دیوے تے ایہہ قُدرت دا نظام اے۔ تے جے بندہ ڈڈھ بھرن لئی اک گکڑی مار لوے تے تھی ایہہ کھبے رجسٹروچ لکھنا چاہندے او؟" میں چیک پیا۔

تھوڑا کوچر فیر خموشی رہی۔ مینوں انج جا پیا جسراں ہن اوہ وی حریان ہو رہے نیں کہ کس جاہل نال پالاپے گیا اے۔ اخیر گکڑی دا کھتا بولیا۔ "اک اڈھی نہیں، تھی دیہاڈا ویہہ کڑوڑ کلو توں ودھ گکڑی گوشت کھا جاندے او۔ یعنی دیہاڈیاں پنج کڑوڑ توں ودھ گکڑی کوہ چھڈ دے او۔"

ویہہ کڑوڑ کلو زرا گکڑی دا گوشت، ہر روز؟ پنج کڑوڑ گکڑی ہر روز۔ مینوں چُپ لگ گئی۔ کُجھ بولن ای نہیں سی ہو رہیا۔ پر انج ایدھے وچ کیہ گل سی۔ ایٹی ابادی اے رب دی دُنیا دی، کُجھ نہ کُجھ تے اوہناں کھانا ای اے نا! میں حوصلہ کیتا۔ "بندیاں دی ابادی وی تے ایٹی اے۔ اوہدے حساب نال ای کھاندے نیں۔"

چاراں جیویں اکووار ای ٹھنڈا ساہ لیا۔ تے فیر امجد دا کھتا بولیا "ایہہ ابادی داوی تئساں تماشہ ای لایا ہو یا اے۔ میں تے کہنا آں ایہہ وی کھبے رجسٹروچ ای درج ہونا چاہیدا اے، ہر بندے تے سوانی دا جو دو توں زیادہ بال جمن۔"

"زیادہ بال جمن بھڑی گل اے، کھبے رجسٹروچ آئی؟" مولوی صاحب فیر میرے چھتے آگئے۔ "بال کوئی اپنی مرضی نال وی جہا اے؟ ایہہ تے رب ولوں ہوند اے۔"

ابس وار خموشی واہو اچر رہی، پر مینوں ایہہ اُکا جھاکا نہ پیا کہ اوہ لا جواب ہو گئے ہون گے۔ "پتا نہیں بال کس دی مرضی نال جم پیندے نیں؟" امجد دا کھتا بولیا "سانوں تے ایہہ پتا اے کہ اخیر لے سوورھیاں وچ تھی ہر بندے دی تھاں چار ہو گئے او، تے شینہ ہر پنچی دی تھاں اکوڑہ گیا اے۔ تے سارے جنوراں دا ایہو حال اے، اوہناں جنوراں نوں چھڈ کے، جیہناں تھی کھان واسطے آپ پالدے او۔ ایہہ تے تھوڑی اے۔"

ایہہ سُن کے مینوں چھتے آیا اک واری سکو لے اک گورا پر و فیسر آیا سی تے اوہ ایہو جہیاں ای گلاں پیا کر داسی کہ جسراں اسی بندے ودھائی جانے آں تے دوجے جاندار مُکائی جانے آں، ایسراں ہزاراں ورھیاں وچ کدی نہیں ہو یا۔ ایہہ بھونیں نال ظلم اے۔ میں اوہدیاں گلاں اک کن چوں سُن کے دوجے توں کڈھ دتیاں سُن۔ مینوں کیہ پتا سی کہ ایہہ اندراج سٹے کھبے رجسٹروچ وی ہو سکدا اے۔ اوہ تے ایہہ وی کہنداسی کہ جسٹرحاں جنور اسی کھان لئی پالنے آں، اوہ وی ظلم اے۔ پر میں ایہناں گلاں ول کدی دھیان ای نہیں سی ماریا۔ مینوں کیہ پتا سی کہ کل نوں ایہناں گلاں تے وی رجسٹروچ کھل جان گے۔

ابس گل نے مینوں واہو اپریشان کر چھڈیا سی تے میں ہن ایس گل نوں ایٹھے ای ٹھپ دینا چاہنداساں۔ پر فیر مینوں خیال آیا کہ جے ایہناں نوں ایہہ پتا ای نہیں کہ ایہہ گلاں لکھنیاں نیں یاں نہیں، تے جے لکھنیاں نیں تے کیہڑے رجسٹروچ، تے فیر اُتے جا کے حساب کتاب داکہ بنے گا؟

"تے فیر تھی کجھ فیصلہ کر دے او کہ کیہڑی گل کیتھے لکھنی اے یاں نہیں لکھنی؟" میرے کولوں رہیا نہ گیا تے میں بچھ ای لیا۔

"اوہ جدوں ساڈا آڈٹ ہووے گا تے ایہہ گلاں تے ہو جان گیان۔" اک بولیا۔

"آڈٹ؟" ایہہ ہور حریان کن گل سی۔ "کدوں ہوندا اے آڈٹ، تے کون کردا اے آڈٹ؟"

"ہر سوورھیاں بعدوں ہوندا اے اک نسل دا آڈٹ۔" ایہہ کوئی سجا سی۔ "اُتے جا کے۔ فیر پتا چلدا اے بی ایس نسل دے کیہڑے کم کیتھے کھتے جانے نیں۔ سائوں وی اُتے جا کے ای پتا چلے گا بی ٹی کتا ثواب کھٹیا تے کتا گناہ۔ اے تے اسی اپنی عقل دے مطابق ای شیواں درج کری جانے آں۔"

ایہہ مرن دے بعد دا جیون تے چندڑی توں وی عجیب سی۔ میں ہُن لیٹاک پریشان ہو چکیاں ساں کہ مینوں سمجھ نہیں سی پی آندی کہ میں کراں کیہ؟ میں گل بدلن دی خاطر پچھلی گل ٹوری۔ "اوہ فیر امجد تے کڑی داکیہ کرنا ہے؟"

"میں تے کہنا آں ایہہ کڑی نہیں باز آسکدی۔ جدوں دیکھو کسے ناکسے منڈے نال اکھ مٹکا کر رہی ہوندی اے۔" کڑی دا کھتا بولیا۔

"اکھ مٹکا ای کردی اے نا، ہور تے کجھ نہیں کردی۔" کڑی دا سجا بولیا۔ "پنچھی ورھیاں توں اُتے دی ہو گئی اے، ویاہ ماں پیاں نے کیتا نہیں۔ ہُن اوہ بالڑی الہڑا اے۔ ہر کڑی امہنی الہڑ نہیں ہوندی۔ بہت ساریاں اپنے آپ نوں ڈک لیندیاں نیں۔ اوہ نہیں ڈک سکدی۔ پر کوئی غلط کم تے نہیں کردی۔ کسے منڈے نال ملدی نہیں، کوئی بھیڑی گل نہیں کردی۔ ودھ توں ودھ کیہ کر لیا اے وچاری نے، ایہہ کہ اپنے لیڑیاں وچ چنگی طرحاں دلھیٹھے تے دے خدو خال تھوڑے تے دیکھن دتے نیں، اوہ وی بارہاں سکندھاں واسطے؟ ایہدے نال کیہڑے نقصان ہو گئے نیں نظاماں دے؟"

"چل جنازے تیکر دی گل تیری ٹھیک اے۔" کڑی دے کھتے نے کہیا۔ "رہن دینے آں فیر۔" ایہہ کہہ کہ رجسٹر بند کر دتا۔

"تے ہُن امجد داکیہ کرے؟" امجد دے کھتے نے اپنے سٹھے نوں پچھیا۔

"کرنا کیہ اے، اسی وی چھڈ دینے آں۔ جد سٹھن اپنی کیتی کڑی نے، چدر کھولھی کڑی نے، تے اوہدے کھتے رجسٹر وچ ای اندراج نہیں ہو رہیا تے فیر اسی کس کھاتے وچ اندراج کر دے پھرے؟" امجد دے سٹھے نے جواب دتا۔

"پر جے دکھایا کڑی نے سی تے ایہدے اُتے فرض ہو گیا سی ویکھنا؟" امجد دا کھتا بولیا۔ "ایہنے اکھاں ضرور سیکنیاں سن؟"

"ایہہ گل ٹھیک اے" میرے کولوں فیر رہیا نہ گیا "مولوی صاحب ایہو کہندے سن۔ پہلا فرض اے سوانیاں تے کہ اوہ پردہ کرن، تے جیہڑی نہ کرے اوہ نوں اوہدے مرد ڈکن تے باقی مرد لہنیاں اکھاں نیویاں رکھن۔"

"یار توں اپنے مولوی صاحب نوں تے باہر ای رکھ۔" ایس واری کڑی دا سجا بولیا۔ "اسی مولوی نہیں، قدرت دے نظام بھاروں فیصلہ کرنا ہوندا اے۔"

"قدرت دے نظام بھاروں تے فیر بحث کرن دی کوئی لوڑ ای نہیں۔ انسان دے حیاتیاتی نظام بھاروں تے دوواں دے نئے اک ڈوبے نوں کھچ مارن گے تے دوویں اک ڈوبے نوں ویکھن گے وی تے وکھان گے وی۔ سگوں فیر تھی ایہہ کیہ گلاں پئے کردے او؟ قدرت دے مطابق تے فیر جیہڑے منڈا کڑی اک ڈوبے نوں پسند کرن اوہ اوسے ویلے یدھ لین۔" میرا تے جی پیا کردا سی میں اپنا سر پٹن لگ جاواں۔

"تیرا کیہ خیال اے" کجھ چر بعدوں امجد دے سٹے نے کہیا "کہ نرا جنور تے پہاڑ وغیرہ ای قدرت نیں، انسان نہیں؟"

ایہہ گل تے میں واقعی کدی ایسراں نہیں سی سوچی۔

"ہچھا؟ انسان وی نظام قدرت دا حصہ اے؟" میں کجھ ماڑا جیہا ہو کے ہچھیا، کیونجے میرے کولوں انسان قدرت دے نظام وچ کیتھے فٹ نہیں سی پیا ہوندا۔ میرے لئی اصولوں قدرت رکھ، جنور، بھونیں تے سمندر وغیرہ ای سن۔

"انسان دا جتہ ای نہیں، اوہ ادا مغ تے اوہدی سوچ وی قدرت ای اے۔" کڑی دے کبے نے میری معلومات ودھائیاں۔

ایہہ انسان دے قدرت ہون تینکرتے میں چپ ساں کیونجے ایہہ گل میرے لئی نویں سی تے اے تینکر مینوں ہضم نہیں سی ہو رہی، میں ایہدے اُتے کہند آکیہ؟ پر انسان دی سوچ وی قدرت اے، ایہہ گل سن کے تے میرے تورا ای، بھورے ہو گئے۔

"سوچ وی قدرت اے؟" میرا تے تراہ ای نکل گیا۔ "میرے مطلب اے تہاڈا؟ سوچ تے ساڈی اے۔ ایہہ کسراں قدرت ہو سکدی اے؟"

"تھی ایہہ سمجھدے او کہ جیہڑی شے انسان بنائے اوہ قدرتی نہیں ہوندی۔ تہاڈا خیال اے کہ تھی وی تے تے رب او۔ جو شے تھی سوچدے اویاں بناندے او، اوہ قدرت دی نہیں تہاڈی اے، تے تھی قدرت توں وکھرے او۔"

میں اک واری فیر بھونتر گیا۔ ہن گل کجھ میرے وسوں باہر ہوندی جاندی سی۔ میں چپ کر گیا۔ ہو روی کوئی نہ بولیا۔ نہ کوئی بلیا۔ مینوں فیر چیتے آیا کہ میں تے مرچکیا واں۔ ہن کسے نوں نہ تے کوئی چھیتی اے تے نہ ای اپنا آپ سچا ثابت کر کے تک اچا کرن دی چاہ۔ میں ارمان نال سوچن لگ پیا۔ کافی چر سوچدا رہیا۔ سوچ وی قدرت دے نظام دا ای حصہ اے؟

"پر قدرت تے اپنی مرضی نال کجھ بدل نہیں سکدی۔ اسی تے اپنی سوچ نوں بدل سکدے آں۔" اخیر مینوں اک نقطہ لہھ ای گیا۔

"دریا قدرت نیں، تھی اوہناں دے راہ بدل دیندے او، اوہناں ڈک کے ڈیم بنا لیندے او۔ پہاڑ قدرت نیں، تھی اوہناں توڑ کے راہ بنا لیندے او۔ جنگلاں دے جنگل مٹا سکدے او، نویں بیلے اگا لیندے او۔ جسراں رکھ نہیں سکد پر جنور اوستوں تگڑا اے، ٹر سکد اے" کڑی دے سٹے نے مینوں سمجھایا "اوسے طرحاں جنور اپنی مرضی نال سوچ نہیں بدل سکد، اپنییاں ضرورتاں تے جذبیاں نوں قابو وچ نہیں رکھ سکد، پر تھی اوس توں تگڑے او، ایہہ سبھ کجھ کر سکدے او۔ ہن تھی ایہہ کس طرحاں کرو گے، ایہہ تہاڈی مرضی اے۔ کس ویلے کیہ سوچنا اے تے کدوں جذبیاں تے قابو رکھنا اے، ایہہ سبھ کجھ انسان دے اختیار وچ اے، تے ایسے شے دا حساب وی اے۔"

ایہہ سوچ دے حساب آلی گل سُن کے میری اپنی سوچ جسراں جم ای گئی۔ ایہہ میرے نال کیہڑے ارسطو پُنے لارہے سُن؟ سوچن تے حساب ہو کسراں سکد اے؟ سوچ تے شیطان بندے دے دماغ وچ پاند اے۔ بندے داتے کم ای ایہہ اے کہ سوچ ڈٹکے تے ایمان تگڑا رکھے۔ ایہہ اجر داکم اے۔ تے ایمان دیاں تے ساریاں گلاں مولوی صاحب کھولھ کھولھ کے بیان کر چھڑیاں سُن۔ دُنیا تے ساری کھیڈ ای عمل دی اے۔ تھلے عمل چنگے، تے اُتے عمل چنگے۔ ایہہ کیہ سوچنا اے تے کسراں سوچنا اے، ایہہ تے کافر کئے گوریاں دے شیطانی فلسفے نیں جیہناں کولوں میں ساری حیاتی اپنے ایمان دی حفاظت کردار ہیا ساں۔ مینوں چکر جیسے آن لگ پئے۔

"سوچ تُوں ورتن دا حساب اے؟" اخیر میری ہولی جیہی وان نکلی۔ "پر مولوی صاحب تے کہندے سُن کہ جیہناں شیواں تے بچھ پر تیت ہووے گی اوہ ہمیشہ لئی ظے نیں، جسراں غیر محرم تُوں ویکھ کے اکھٹاں نیویاں کیتیاں یاں نہیں۔"

"اچھی" کیہڑا بولیا، مینوں نہیں پتا لگا "قدرت وچ ہمیشہ لئی اصول ہوندے نیں، معیار نہیں۔ معیار حالات دے نال ہوندے نیں۔ جے حالات اِکو جیسے رہن تے معیار وی اِکو جیسے رہنے چاہیدے نیں۔ تے جے حالات بدل جان تے اوہناں دے نال ہر شے دابدلنا لازم اے۔ معیاراں داوی۔ ایہہ قدرتی عمل اے۔ جے حالات بدلے بنا تسی معیار بدل دیو گے تے ایہہ کم قدرت دے خلاف ہو جاوے گا۔ ایسے طرحاں جے حالات بدلن دے بعد وی تسی معیار نہ بدلوتے ایہہ وی قدرت دے خلاف گل ہووے گی۔"

"تہاڈا مطلب اے کہ غیرت اصول اے پر غیرت کیہ ہوندی اے ایہہ اوہدے معیار دسدے نیں۔" میرے مومنہوں جیویں اپنے آپ ای نکلیا۔ "تے اچکل دے حالات وچ غیرت دے صدیاں پُرانے معیار بدل دینے چاہیدے نیں؟"

اوہ چارے کجھ نہ بولے۔ ایتھوں تیکر کہ سویر دی اذان ہو گئی۔

انگ ۳:

بنک

بیچ کومر لیاں داہال سی۔ لکڑتے شیشیاں دے دونکے کمرے دی وچ ای بنا دتے گئے سن۔ اک فائلاں واسطے تے اک مینجر واسطے۔ ایہہ امجد دا بنک سی۔ امجد دا کتھے سی، ایتھے امجد ملازم سی۔ اک چھوٹا جیہا افسر۔ پرائیویٹ بنک سی ایس لئی اوہنوں افسر کہیا جاندا سی، تاں اوہ چگا۔ مسوس کرے۔ بے سرکاری ملازم ہوندا تے ہیڈ کلرک کہو اندا۔ دروازے نال ای اوہ ڈیسک سی۔ اک کٹا چٹا میز تے سامنے دو گرسیاں۔ ایہہ اوہدا دفتر سی۔ چارے پاسیوں کھلا۔ روشن تے ہو ادار۔ اوہدی کرسی نال ای اک گملا پیاسی جیہدے وچ اک ڈنڈا کھلار کے اُتے منی پلانٹ چڑھایا گیا سی تاں چنگا اثر پوے۔ اوہدے تے پوے نہ پوے، اوہدے کسٹراں تے ضرور پوے۔ مطلب بنک دے کسٹراں تے۔ اوہدا کم سی لوکاں نوں گھیر گھار کے بنک وچ اوہناں دے اکاؤنٹ کھلوانا، اوہناں نوں اے ٹی ایم تے کریڈیٹ کارڈ بنوا کے دینا، تقریبین زبردستی، تے اوہناں بنک توں قرضہ لین تے قائل کرنا۔ ہر مہینے اوہدا آڈٹ ہوندا سی۔ بے اوہ اک خاص مقدمہ توں گھٹ بندیاں نوں گھیر سکلیا ہوندا تے اوہدی فائل اُتے لال لکیر وچ جانندی۔ دو مہینے مسلسل لال لکیر اوہدی نوکری لئی جان لیوای ثابت ہو سکدی سی۔ ایس لئی اوہ ہر ویلے کسے جنگلی جنوردی طرحاں چکنا رہندا۔ شکار دی تلاش وچ۔ پرائیویٹ مہینے اوہدا اٹار گٹ پہلے دو ہفتیاں وچ ای پورا ہو گیا سی، ایس لئی اجکل اوہ چل پیا کر داسی۔ شکار آگیا، پھس گیا تے ودھیا، نہیں تے کھسماں نوں کھاوے۔

ایہہ مہینوں ہن پتاپتیا لگدا سی کہ بے میں چاہواں تے لوکاں دی سوچ تے اوہناں دے احساس وی پڑھ سکد اسماں۔ زندہ لوکاں دے۔ ایہہ مہینوں اوس ویلے جاپیا جدوں امجد دے پیونے اوہنوں گالھاں کڈھ کے اٹھایا کہ اٹھ کھوتے دیا پترا، کم تے جا۔ روز لیٹ ہو جانا ایں۔ کڈھیا جاویں گا۔ تے اگوں امجد نے دل وچ پیونوں جگتاں مارنیاں شروع کر دتیاں۔ کڈھیا جاویں گا؟ جسراں آپے مہینوں نوکری دوائی ہووے۔ ایس جوگے تے ہن نہیں کہ باہروں پڑھادیندے۔ باہروں کیہ، ایتھوں ای کسے جنگلی یونیورسٹی توں پڑھان جوگے وی نہیں، تے گلاں کر دے نیں۔ دو نمبر یونیورسٹیاں وچوں پڑھے نوں نوکری کون دیندا اے؟ تے اوہ پڑھاندا وی کیہ نہیں؟ نہ کجھ پڑھاندا وی نہ کجھ سکھاندا وی نیں۔ بس پیسے لٹن دیاں فیکٹریاں لائیاں ہونیاں نیں۔ نہ کوئی پچھن آلا۔ سفارش تے اپڑدے اپڑدے اوہ غسٹا نے اپڑ گیا۔ سفارش بناوی کوئی نوکریاں لبھدیاں نیں؟ ہو نہ، کڈھ دین گے؟ وڈے میرے سائیں تے ویکھو۔ آپ ای مرمر کے نوکری لبھی اے تے آپ ای جرنی اے۔ ہر ویلے مینجر سامنے کھڑک کھادے کتے وانگ پونچھل ہلاندا رہو۔ ذرا جو صاحب بہادر نراض ہو گئے تے ٹھڈا مار کے باہر کڈھن گے۔ پرائیویٹ نوکری وی کوئی نوکری ہوندا اے؟ چاکری ہوندا اے چاکری۔ مہینوں کڈھن گے تے ہزار لین وچ لگے لبھن گے ایس نوکری لئی۔ وادھو پڑھے وی تے زیادہ زور نال پونچھل ہلان آ لے وی۔ اوہدے تیار ہون تیکر پو جا چکیا سی۔ بے بے نے ڈالڈا دے پلاسٹک دے لفافے آ لے ستے گھب وچ تلیا پر وٹھاتے دہی ناشتے وچ دیتا۔ نال چاء دیاں شوڑکیاں لاندنا اوہ بے نوں سامنے برتن دھوندے ویکھدا رہیا۔ بے بے نوں پتاسی پودا ویلے کوہیلے ڈانگ پھیر دے رہنا اوہنوں چنگا نہیں سی لگدا۔ خود نوں تے اوہ ڈک نہیں سی سکدی، پتہرا کوڑ کڈھن لئی اوہدے سامنے جان کے اوہو گل چھیڑ دتی۔ پتہرا سویرے سویرے اٹھیا کر۔ نوکری ویلے توں پہلاں اپڑیا کر،

چنگا ہوندا اے۔" امجد پہلاں ای بھریا بیٹھیا سی۔ "بے بے ہُن توں وی نہ شروع ہو جائیں۔ پہلاں ای اتا میرا دماغ خراب کر گیا اے۔" پر ماں جان کہ اوہنوں کہندی رہی کہ نہیں پُتر، پوٹھیک ای آکھدا اے۔ تے اوہ اگول بولد ارہیا کہ اوہدے لئی کیتا ای کیہ اے؟ تے ماں دا سجا اپنار جسٹ بھر دارہیا۔

بنک امجد روزدی طرحاں ساڈھے اٹھ وے ای اپڑ گیا۔ اوہ ہمیشہ نووے توں اڈھا پونا گھینٹا پہلاں ای بنک اپڑ جاندا سی۔ پیو دیاں گلاں اوہنوں بھیریاں تے لگدیاں سَن پر اندروں اوہنوں وی پتاسی کہ اوہ کہند اٹھیک سی۔ پر امجد نوں ایہہ نہیں سی پتا کہ اوہدا پیو اوہدے نال کوڑا نہیں سی، اپنی بے وسی تے اپنے نال کوڑا سی۔ پیو نوں چنگی طرحاں پتاسی کہ اوہدا پُتر دُنيا وچ بتیم ای اے۔ جیہدا پیو نہ اوہنوں مہنگی تعلیم دوا سکے تے نہ ای اوہدی نوکری لئی سفارش کرن جو گا ہووے، اج دی دُنيا وچ اوہ مُنڈا بتیم ای ہوندا اے۔

دفتر اپڑ کے امجد نے میز دی دراز وچوں کپڑا کڈھ کے اپنی میز گرسی صاف کیتی۔ بنک دے کسٹراں لئی بھاویں اوہ افسر ہووے، باقی ملازماں توں تے اوہدی اوقات دا چنگی طرحاں پتاسی۔ ایس لئی پیو نے اوہدی میز گرسی سبھ توں اخیر وچ صاف کردا۔ کئی واری نہیں وی کردا سی۔ ایس لئی امجد اپنی میز گرسی آپے صاف کر لیندا ہوندا۔ اپنی اوقات دا اوہنوں وی تے پتاسی سی۔ اپنی میز تے بہہ کے اوہنے اپنا موبیل فون کڈھیا تے فیس بک دیاں پوسٹاں تے لائیک، لوتے غصے دا اظہار کرنا تے کمیئنٹس کرنے شروع کردتے۔ نووے دے نیڑے آکے اوہنے موبیل اک پاسے رکھ دتا تے ایویں ای فائلاں کھولھ کے بہہ گیا۔ بنک مینیجر آگیا تے اوہنے اٹھ کے سلام کیتا۔ ایہہ نازک مرحلہ بیت گیا تے اوہ سوکھا ہو گیا۔

ایسے ویلے میرا دھیان سامنے شیشے، تے پتلی لکڑناں بنے نکلے جیسے کمرے تے پیا جیہدے وچ بنک دا مینیجر بیٹھیا سی۔ میں اپنی نوں پتا لگی طاقت دا امتحان لین واسطے اوہدی سوچ پڑھن دی ٹرائی ماری۔ پڑھی گئی۔ اوہ اپنی برانچ دا ایس مہینے دا حساب پیلاندا سی۔ اوہدا وی مہینے وار آڈٹ ہوندا سی۔ تے اوہنوں وی اپنے ٹارگٹ پورے کرنے پیندے سَن، نہیں تے اوہدی فائل تے وی لکیر وچ جاندا سی۔ لال لکیر۔ وڈے گھروں! ایہہ سارا کجھ اوہدے دماغ دے پچھلے پاسے پیا جلد اسی۔ تے اگلے پاسیوں اوہ اپنی برانچ دا حساب کتاب پیا کردا سی۔ ایس مہینے دے اکاؤنٹ وی، ڈیبٹ تے کریڈٹ کارڈ وی تے دین آلا سود وی۔

"ایہہ ویکھو نا وچارہ۔" میرے مومنہو نکلیا۔ اگے میں کہیا تے نہیں پر سوچیا ایہو کہ ویکھو نہ اے وچارہ چنگا بندہ اے پر نوکری دی خاطر سودی کاروبار کرنا پے رہیا اے۔ وچارے دا سارا کیتا کرا یا کھوہ کھاتے پے جاندا ہووے گا۔

"نہیں، ایہہ چنگا بندہ اے۔ بنک دا سودی کاروبار ایہدا کھنبار جسٹ بھاری نہیں کردا۔" امجد دے سچے نے جواب دتا۔ میں حریان ہو کے اوہدے ول نکلیا تے میٹوں احساس ہو یا کہ میں نرا زندہ لوکاں توں ای نہیں پڑھ سکدا اسماں، سبیاں تے کھبیاں توں وی پڑھ سکدا اسماں۔ تے اوہ میٹوں۔

"پر۔۔۔۔۔" میں مولوی صاحب تے کہندے سَن، کہندا کہندارہ گیا۔ تے نال ای میٹوں احساس ہو یا کہ ایہدا کوئی فیدا نہیں، کیونجے اوہ میریاں سوچاں وی پڑھ سکدے سَن۔ "پر سودی کاروبار تے گناہ اے۔" میں فیر کہہ ای دتا۔

"ایہہ گناہ تے ثواب دیاں گلاں ساڈے نال نہ کر۔" امجد دے کھبے نے کہیا۔ "سانوں تے بس قدرت داپتا اے۔ اگوں جانج کسراں ہونی اے سانوں وی اے نہیں پتا۔ پر جسراں توں سمجھ رہیاں او سراں سودی کاروبار کھبے رجسٹری شے نہیں۔"

"پر سودی کاروبار تے امیراں دا طریقہ اے غریباں توں لٹن دا۔" میں کیونجے ترخ ای پڑھی ہوئی سی، ایس لئی مینوں معیشت داوادھو نہیں سی پتا۔ پر میں سود دے ذریعے یہودییاں دیاں تباہ کاریاں پڑھیاں ہونیاں سن۔

"لٹن دے بے شمار طریقے نیں۔ نگر ماڑے توں اسانی نال لٹ سکدا اے، امیر غریب توں تے چلتے بندھو توں۔ جے کوئی امیر لٹنا چاہوے تے سودا ک طریقہ اے لٹن دا۔ خاص طور تے غریب تے ماڑے توں لٹن دا۔" کھبے نے کہیا۔

ہن میریاں زندہ انساناں والیاں عاداتاں قابو وچ آندیاں جارہیاں سن تے میں گل توں تحمل نال سن کے سمجھن پر کھن دی کوشش کرن لگا ساں۔ "پر جس قرض دار دے قرضے تے سود لگ جاوے اوہ تے تباہ ای ہو جاندا اے۔ سود ہر گاہی اے لٹ مار دے سو؟" میں کہیا۔

"سود کرایہ اے۔" سچے دا مختصر جواب آیا۔

"کرایہ؟" میں کجھ سمجھیا نہیں ساں۔

"جے توں اپنا گھر کسے توں رہن لئی دیں، تے اوہدے کو لوں گھر دے استعمال دا کرایہ نہیں لوں گا؟" سچے نے پچھیا۔

"ہاں۔" میں کجھ کجھ سمجھن لگا ساں گل کتھے پئی جان دی سی۔

"جے تینوں کرایہ نہیں لہناتے فیر توں کیوں کسے توں اپنا گھر استعمال کرن لئی دوں گا؟ ایسے طرحاں جے توں کسے توں اپنا پیہا استعمال کرن لئی دوں تے کرایہ کیوں نہ لوں؟ ایہدے وچ غلط گل کیہ اے؟" سچے نے گل مکائی۔

"پر گھرتے جیدات ہوند اے، تے پیہا تے پیہا ہوند اے۔" میں ہار من توں تیار نہیں ساں۔

"کیہ فرق اے؟ توں گھر کسے توں ورتان لئی دوں گاتے اوہدے ورتاء دا کرایہ لوں گا۔ تے کرایہ داری کمن تے گھر واپس لوں گا۔ پورا گھر۔" سچے نیں فیر مینوں مشکل وچ پادیتا۔

"ہاں، ایہہ گل تے ٹھیک اے۔" مینوں گل کجھ سمجھ پئی اوندی سی۔ "پر سود در سود تے غلط اے نا؟" میں پچھیا کیہ، جیویں ترلا ای پایا کہ کجھ تے میری وی من لوو۔ پر لگدا سی ایس دنیا وچ میری کجھ وی نہیں سی چلن آلی۔

"سود اُتے سود اوس ویلے پیندا اے جدوں سودی قسط ادا نہیں ہوندی۔ جسراں تیرے گھر دا اک مہینے دا کرایہ، تیرا کرایہ دار نہ دے تے توں کیہ کریں گا؟ سمجھ اک پورے ورھے دا کرایہ نہ دے۔ فیر جدوں توں ورھے بعدوں کرایہ لوں گاتے نرا کرایہ ای لوں گایاں اُتے وی کجھ لوں گا؟"

"ہاں، لینا بند اتے ہے۔ میرے پیچھے جو اونہنے پورا اور ہاوتے ہون گے۔" ہن میں ہتھیار پوری طرحاں ای سٹ بیٹھیا ساں۔

"بس ایسے طرحاں ای سود اتے سود بند اے۔" سٹ نے سمجھایا۔

"ہوں۔" میں کجھ اُداس جیہا ہو کے گل من لئی۔

"پر ایہہ مطلب نہیں کہ سود کوئی وڈی چنگی شے اے۔" کھتا بولیا، تے میرے وچ جیویں جان پے گئی۔ "سود دی شرح بہت وادھور کھی جاسکدی اے جیہٹوں ادا کرنا قرض لین والے لئی ناممکن ہووے۔ ہن جے اوہ پیسے دی لوڑ داما یا مجبور ہووے گا تے اوہنوں جانداں بھدے ہوئے وی ایہہ شرح سود منظور کرنی پوے گی۔ ایس طرحاں سود لٹن دا چنگا طریقہ بن جاوے گا۔"

"ویکھیا نا۔" میں کھل جیہا گیا۔ "میں کہیا سی نا ایہہ سود وڈی بھڑی شے اے۔؟"

"نہیں۔" ایس واری کھتا بولیا۔ "سود نہ چنگی شے اے نہ بھڑی۔ ایہہ ہر شے دی طرحاں اک شے اے۔ ایہنوں چنگی طرحاں وی ورتایا جاسکدا اے تے بھڑی طرحاں وی۔ سودی قرضہ دین آلا سٹے رجسٹروچ جاوے گا جے شرح سود گھٹ ہووے تے قرضہ، لین آ لے دی جیدات لٹن دی نیت نال نہ دتا جا رہیا ہووے، سگوں اپنا بیہا کرانے تے دتا جا رہیا ہووے۔ پر اک ڈوجا سودی قرضہ کھے رجسٹروچ لکھیا جاوے گا جے شرح سود قرضہ لین آ لے دی مجبوری دا فیڈ انچک کے ڈاھڈی وادھور کھی گئی ہووے۔ چنگے ماڑے دامعیار تہاڈی سوچ اے اجوجی، شیواں نہیں۔"

ایہہ میں کتھے پھس گیا آں، میں سوچیا۔ ایہہ دُنیا تے میری سمجھوں باہر اے۔ فیر میں اپنا دھیان امجد ول کیتا۔ امجد اپنے بیلی نال، بیٹھیا سی۔ سامنے دوواں نے فائلاں رکھیاں سن تاں جے اچانک مینجر آجاوے تے اوہنوں وکھان لئی جھوٹی موٹھی کم شروع کر دین۔ فیروی امجد بیلی دی میز تے آیا سی کیونجے بیلی دی میز مینجر دے کمرے نال سی تے ایس پاسے جیہڑی باری سی اوہ ادھی کندھ تے سی۔ ایس لئی اپنی میز تے بیٹھے بیٹھے مینجر ایس میز نوں نہیں سی ویکھ سکدا۔ ایس کم لئی اوہنوں اپنی تھاں توں اٹھ کے دو قدم اگے ول آنا پیندا سی۔ ایہہ میز بنک دی سبھ توں محفوظ تھاواں وچوں سی۔

"ایہہ مینجر اچکل بہت ای حرامی نہیں ہو یا پیا؟" بیلی نے امجد نوں کہیا۔

"ایہہ بندے دا پتر کدوں سی؟" امجد نے وی اوہدے نال کاں کرولی کیتی۔ "ویکھیا نہیں سی پچھلے ہفتے ایس کنجر نے اوس دلے، وڈے مومنہ تے وڈے اکاؤنٹ آ لے کسٹردے کہن تے میرے نال کسراں کتیاں آلی کیتی سی۔"

"یار میٹوں وی ایہنے سویرے سویرے سد کے واہوا ای جھاڑیا اے۔" امجد دے بیلی نے اپنا رونا رویا۔ "اسی کہیہ ایس سور دے پتر دے پیو دے نوکر آں؟"

"دفع کریار" امجد نے اوہنوں حوصلہ دین واسطے کہیا، "ایہہ حرام کھا کھا کے پھٹے پے نیں۔ اُتے جا کے پان گے۔"

"ایہہ کتھے اُتے جان گے؟" بلی نوں شاید مینجر نے واہو ای پھنڈ دتاسی، اوہدی تسلی نہیں سی پئی ہوندی۔ "اُتے وی اسی جاواں گے۔ ایہہ ایتھے ای عیاشیاں کر دے رہن گے۔" اوہ اہے ہو روی مینجر دے چھوڈے لاہناں چاہندا سی کہ امجد نوں واج پئی کہ اک کسٹرنوں آکے ڈیل کرے، تے اوہ اوتھے کس گیا۔

میں کھبے ول دیکھیا۔ اوہنے اپنا رجسٹر نہیں سی کڈھیا۔

"ہُن ایہہ نہ کہنا کہ چُغلی وی قدرتی ہوندی اے۔" میرے کولوں رہیا نہ گیا۔

"ایہہ کم ساڈے وسوں باہر اے۔" امجد دے کھبے نے جواب دتا۔

"وسوں باہر اے؟" میں بھونتر گیا۔ "ایہہ آئیہ مطلب ہو یا؟"

"جیہڑے کم تے مادی قدرت دے نظام نال پرکھے جاسکدے نیں، اوہ تے اسی پرکھ لینے آں کہ بھیڑے نیں یاں چنگے۔" امجد دے سٹے نے مینوں سمجھان دی چھائی۔ "پر جیہڑے معیار انسانی سوچ نال رل مل کے بندے نیں، اوتھے کدی کدی اسی فیصلہ نہیں کر سکدے۔ ایہہ کم اسی اُتے آڈٹ لئی چھڈ دینے آں۔"

ایہہ انسانی سوچ دا قدرتی معیار اہے تینکر میری عقلوں باہر ای سی۔

"کیہ مطلب؟" میں پچھیا۔ "چُغلی کرنی تے بھیڑی گل اے۔ ایہدے وچ کیہڑا خلائی جہاز دا معیار لگدا اے؟"

"چُغلی کرنا تے بھیڑا اے۔" سچا بولیا۔ "پر جے کسے دی جنڈری ایسراں بنا دتی جاوے جسراں آلو نوں ہانڈی وچ بند کر کے دم تے لا دتا جاندا اے، تے فیر اوہ نوں کیہ کرنا چاہیدا اے؟"

"کیہ کرنا چاہیدا اے؟" مینوں گل کجھ سمجھ تے نہیں سی آرہی پر میں گل ٹورنا چاہندا اسوں۔ "بھڑکنا چاہیدا اے یاں فیر پھیتی پھیتی ہو جانا چاہیدا اے۔ ہو رکیہ؟"

"ایہو ہو رہیا اے۔" کھتا بولیا۔ "ایتھے غریباں دا جیون اک طبقے نے دم تے لایا ہو یا اے۔ پر اوہ بھڑکن دی تھاں پھیتی پھیتی ہوئی جا رہے نیں۔ تے

ایہہ آلی چُغلیاں ایسراں نیں جسراں ذبح ہوندی بھید دیاں چیکاں۔"

میں کھبے ول غور نال دیکھیا، پر اوہد اجواب آن دی تھاں منظر بدل گیا۔

احمد دامینجر اک بیچ تارا ہوٹل دی لابی وچ کھلوتا سی۔ ایسراں سی کہ بس ہنے پستول فیر ہووے گاتے اوہ نُس پوے گا۔ ادھا گھینٹا ایسے طرحاں کھلوتا رہیا۔ گھڑی مڑی اپنا فون وی چیک کر دارہیا، پر کال کرن دی ہمت نہ کیتی۔ اخیر اوہ آئی گیا۔ مینجر نس پیا۔ "جی آیاں نوں سر۔ ایدھر آؤ، میں ٹیبل بنک کر کے رکھی ہوئی اے۔"

"ایہہ تھی زبردستی کیتی اے،" آن آلے نے ایدھر اُدھر دیکھدے کہیا "میں اک وڈی اپورٹنٹ میٹنگ چھڈ کے آیاں آں۔"

"بہت بہت شکر یہ سر۔" مینجر نے کجھ جھک کے کہیا۔ "اصل وچ ایہہ بنک دی پالیسی اے کہ اسی اپنے وڈے کسٹراں نال میل ملاقات رکھیے۔ تہاڈی مہربانی اے کہ تھی میری بنتی تے ایہہ کھانے دی دعوت قبول کر لئی اے۔ میرے ریجنل مینجر صاحب وی تہاڈے بارے اکثر پچھدے رہندے نیں۔"

"ریجنل مینجر اصغری اے نا؟" کسٹرنے ٹیبل تے بیٹھدیاں پچھیا۔

"جی جی سر۔" مینجر فیر جھک جیہا گیا۔ "اوہناں مینوں دسیا سی تھی اکٹھے سکو لے پڑھدے رہے او۔"

کسٹرنے کوئی جواب نہ دتا۔ مینیو پھڑ کے کھانا پسند کر دارہیا۔ مینجر نے، جیہڑا گری دے بنے تے ایسراں بیٹھیا ہو یا سی جسراں کال۔ تیرے تے بہندا اے، چھیتی نال اشارہ کر کے بیرے نوں آڈر لین لئی سد لیا۔ آڈر کر کے کسٹرنے پڑھن آئی عنیک لاه کے میز تے رکھ دتی۔

"ہاں، اسی سکول وچ پڑھدے ساں۔ دکھریاں جماعتاں سن، پرواہو اورھیاں بعد ملاقات ہوئی تے ٹانکا اڑای گیا۔ فیر پر انیاں یاریاں تے جیون وچ کم آئی جان دیاں نیں۔"

"جی جی،" مینجر نے ادب نال کہیا "بلکل ایسے طرحاں ہوندا اے سر۔"

کجھ دیر گلاں ہون دیاں رہیاں۔ ایدھر اُدھر دیاں۔ فیر کسٹرم دی گل تے آگیا۔

"میرا منڈا باہروں مارکیٹنگ پڑھ کے آیا اے۔ میں چاہنا آں اوہنوں تہاڈے بنک وچ نوکر کرادیاں۔" کسٹرنے پانی دا گلاس پھڑدے کہیا۔

"جی سر،" مینجر کجھ پریشان جیہا ہو گیا۔ اوہ سوچی پے گیا سی کہ ایہہ کسٹرم اوہنوں کیہ کم کہہ رہیا اے؟ اوہ تے آپ ہر مہینے اپنی نوکری واہو اوکھا ہو کے بچاند اے، اوہ کسراں کسٹرم دا پتر نوکر کر اے گا۔

کسٹرنے اوہدی پریشانی پچھان لئی۔ "میرا منڈا امریکہ دی سبھ توں ودھیا یونیورسٹی توں پڑھ کے آیا اے۔ تے میں تیرے ریجنل مینجر نال وی گل کر لئی اے۔ اوہ پیپلیکیشن اپروڈ کر دے گا۔ تینوں تے میں بس ایس لئی کہہ رہیا واں کہ توں کوئی اعتراض وغیرہ نہ لائیں، تے فنانٹ کیس اُتے گل دین۔ باقی گل میری ہو چکی اے۔"

مینجر دے وی ساہ وچ ساہ آئے۔ "جی جی سر، تسی فکر ای نہ کرو۔ میں ودھیا جیہی ریکمینڈیشن لکھ کے اوسے ویلے کیس اگے ٹور دیاں گا۔"

کھانے دے بعد مینجر کسٹمر نوں اوہدی گڈی تیکر جھڈ کے آیا۔ اوہدی گڈی دا بوا ہتھی بند کیتا تے اوس ویلے تیکر اوتھے ای کھلوتا رہیا جدوں تیکر گڈی ہوٹل دے گیٹ توں باہر نہ نکل گئی۔ میں اوہدے دماغ وچ جھاتی ماری۔ پچھلے دس مہینیاں وچ دوواری اوہدے ٹارگٹ پورے نہیں سن ہوئے تے اوہدی فائل تے لال لکیر وچن ای آئی سی۔ اوہنے گھاہر کے کسٹمر نوں ترلا پایا، جیسے دوویں واری اپنے ذوبے اکاؤنٹاں وچوں پیسے کڈھوا کے اوہدی برانچ وچ رکھوا دتے سن۔ نوکری دے پل صراط تے ٹردے ہوئے ایہہ کسٹمر ای اوہدا قربانی دا بھیدوسی، جیہدے اُتے بہہ کے اوہ ایس وال توں بریک تے تلوار دی دھار توں تیز پل تے ٹری پیا جاندا سی۔ مینجر دا بیواک سرکاری ہسپتال وچ ڈاکٹر ہوندا سی۔ اوہنے پتر نوں پڑھایا تے چنگی یونیورسٹی وچوں، پر ویستوں نہیں سی پڑھا سکیا۔ ڈوجا بڈل کلاسیے سن، ایس لئی رشتے دار تے یار نیلی وی سارے بڈل کلاسیے ای سن۔ اوہناں وچوں کوئی وی ایس جو گا نہیں سی کہ اوہدی برانچ وچ پیہار کھوا کے اوہدی نوکری بچا سکدا۔ مینجر ایس کسٹمر دا دین دار سی۔

مُرمیزتے آکے اوہنے میرے نوں بل لیان دا اشارہ کیتا۔ بل دے کے باہر ول ٹریا جاندا سی کہ راہ وچ واش روم داسا سن ویکھ کے اوہدا جی کیتا ہتھ دھو لوں۔ اوہنوں پتاسی کہ کھان دی کسے وی شے نوں اوہنے ہتھ نہیں سی لایا۔ کانٹے چھری نال کھانا کھا کے ہتھ گندے ہون دا سوال ای نہیں سی اٹھدا۔ پر بالینے توں عادت سی۔ بے بے ہمیشہ کھانے توں پہلاں تے بعد ہتھ دھون دا ضرور اکھدی ہوندا سی۔

واش روم خالی سی۔ ہتھ دھو کے اوہ اوتھے ای واش بیسن دے اگے کھلو گیا، شیشے دے سامنے، تے بڑ بڑ اپنا مونہہ ویکھن لگ پیا۔ اتھرا اوہدیاں اکھاں دے آلے دوالے بھرے پئے سن، جیہناں اوہ اکھیاں وچ لہین نہیں سی دے رہیا۔ اوہدے دماغ وچ کسٹمر دے آن دیکھے پتر دی فلم پئی چلدی سی۔ نوجوان، گورا چٹا سوسہنا منڈا۔ برینڈ ڈیرے پائے، نویں گڈیاں بچ پھر دا۔ وڈے وڈے گھراں دے منڈیاں نال یاریاں۔ باہر دا پڑھیا سی، امیر گھر دا سی، نوکری تے لہجی سمجھو، وڈے وڈے اکاؤنٹ وی اک اک کال تے لہجہ جایا کرن گے۔ دووہیاں توں پہلاں پہلاں اوہ مینجر دا باس ہووے گا۔ سولہ ورہیاں دی نوکری وچ مینجر نال ایہہ تن واری پہلاں وی ہو چکیا سی۔

میں نہیں دس سکدا مینجر دے دماغ وچ کیہ پیا چلدا سی۔ کوڑ، غصہ یاں فیروز کھ۔ میرا خیال اے ایہناں تہاں شیواں دی اک کھچڑی سی۔ دم تے پئی۔

منظر بدل گیا، میں مُرٹنک وچ ساں۔

کھتا میرے ول ڈوگھیاں اکھاں نال پیا ویکھدا سی۔ اوہدیاں اکھاں میرے کولوں پئیاں بچھدیاں سن کہ ہن وکھاواں تینوں امجد دی فلم؟ اوہدی ہانڈی، دم تے پئی؟

انگ-4

واٹس ایپ

بنک وچ امجد اپنی میز تے بیٹھیا سی۔ بنک وچ کسٹمر بیٹھے وی سن تے آجاوی رہے سن، پر بہت زیادہ رش نہیں سی۔ امجد کول کوئی وی کسٹمر نہیں سی۔ اوہ چار فائلاں سامنے رکھی بیٹھیا سی تاں لوکاں نوں، تے اوہدے مینیجر نوں دتے کہ اوہ واہو امصرف اے۔ میز دے تھلے تھہر رکھ کے اوہ اپنا فیس بنک پر وفاقل ویکھ رہیا سی۔ زیادہ تر لطیفے سن، جیہڑے پڑھ پڑھ کے اوہدے لئی اپنا ہاساڈ کنا مشکل پیا ہوندا سی۔ کدی کدار کوئی ننگی کڑی دی تصویر وی آ جاندی تے کدی کدار کوئی مذہبی پوسٹ۔ ننگی تصویر اوہ دیر تیکر ویکھدا رہندا، تے مذہبی پوسٹ فناٹ لائیک کر کے اگے ودھ جاند، جیویں ڈردا ہونے کہ ننگی پوسٹ نال ای مذہبی پوسٹ ویکھن تے توہین مذہب دا الزام نہ لگ جاوے۔ ایسے وچ اوہدے واٹس ایپ دانو ٹیکسٹیشن پنگریا۔ اوہنے فناٹ فیس بنک چھڈ کے واٹس ایپ کھولیا۔ جتیاں گندیاں تصویراں واٹس ایپ تے آندیاں سن، فیس بنک تے اوہناں دے سامنے اک شریف زادی لگدی سی۔ واٹس ایپ تے اک گندی ویڈیو سی۔ پنجابی فلمی گانے دا اک ویہہ سیکنڈ دا کلپ، جیہدے وچ بچانوے کلوگرام دی ہیر و مین، اک ڈیڈھ سو کلوگرام دے، لاچہ پائے تے گنڈا سا پھڑے ہیر و دے آ لے دوالے گاؤن گاؤندی چھالاں پئی ماردی سی۔ چھالاں دے نال نال اپنے میاں تے ڈڈھ دے تھلے پاسے ہتھ پھیر دے پئی گاندی سی ”میں مچھی کھالی اے، جان اپنی پھسالی اے۔“ اوہنے ایہہ کلپ وار وار ویکھیا۔ اک تے ایس لئی کہ اوہ سی واہو واہیات۔ تے ڈو جا ایس لئی کہ اوہدی دوست کرن نے گھلیا سی۔

جواب وچ اوہنے کارٹون دا بوٹھا گھلیا جیہدے اکھاں حریانی نال ابلدیاں ہوندىاں نیں۔ ایستوں علاوہ اوہنے ہور کجھ نہیں گھلیا۔ گندے پیغامات دے جواب وچ اوہنے کرن نوں کدی وی ایہناں کارٹونی بوٹھیاں دے سو کوئی جواب نہیں سی دتا۔ ایس ویڈیو کلپ دے جواب وچ وی اوہ گندے جملے گھلنا چاہندا سی۔ پر اوہنوں پتا سی کہ اوہ ایسراں دے جملے کدی وی کرن نوں نہیں گھل سکدا۔ کرن، جیہڑی کالج وچ اوہدے نال پڑھدی ہوندى سی، اک امیر تے ویل کنیکٹڈ پیو دی دھی سی۔ جے اوہ مائنڈ کر گئی، تے اوہنے اپنے پیو نوں شکیت لادتی، تے فیر امجد دی نری نوکری ای نہیں سی جانی، کئی جھوٹے مقدمیاں وچ اوہنوں جیل وی ہونی سی۔ اوہنوں پتا سی کہ کرن اوہنوں گندے پیغامات گھل سکدی سی، کیوں جے اوہ ڈاھڈے خاندان دی سی، پر امجد اوہنوں کوئی گند اپیغام نہیں سی گھل سکدا۔ امیر دا گند اپیغام ہیونگ فن ہوندا اے، تے غریب دا گند اپیغام مجرمانہ ذہنیت دا عکاس۔

تھوڑے چر بعد اک ہور پیغام اپڑ گیا۔ ایہہ وی کرن دا ای سی۔ اک گندی تصویر۔ سٹھیاں ستر دی دہائی دی اک پاکستانی ڈراؤنی فلم دا پوسٹر۔ فلم داناناں سی زندہ لاش، تے پوسٹر تے اک سوانی دی تصویر سی جیہدے مٹے ننگے سن۔ اوہ فیر کھی کھی کر کے اندروں اندر ہسدا رہیا تے نالے ہسدے کارٹوناں دے بوٹھے کرن نوں گھلدا رہیا۔

”یہ بیا کرنا ایس؟“ اخیر کرن دا اپنا پیغام وی آئی گیا۔

”کم۔ بیک۔“ اوہ کدی واٹس ایپ تے کرن نوں لٹا جواب نہیں سی دیدا۔ اوہ نوں ہمیشہ ایہہ لگدا سی کہ اوہ انگریزی وچ کوئی نہ کوئی غلطی کر دے گا، جیہدا کرن رنج کے توالائے گی۔ کرن کوئی وڈی لائق فائق نہیں سی، اوہ جاندا سی، اوہ دے نال ای کالج وچ پڑھدی ہوندی سی۔ پڑھن کھن دا اوہ نوں شوق ووق وی کوئی نہیں سی تے انگریزی وی اوہ نوں اڈھی پچھدی ای آندی سی۔ پراہدی سماجی کلاس اُچی سی۔ سُن سنا کے اوہ نوں کجھ لفظ، کجھ سلینگز تے کجھ جملے یاد ہو گئے ہوئے سُن جیہڑے انگریز اپنی روز دیہاڑدی بول چال وچ بولدے نیں۔ ایہو لفظ تے جملے اوہ ہر ویلے ورتدی رہندی سی۔ جے کدی امجد کولوں انگریزی دی کوئی غلطی ہو جاندی تے اوہ کئی کئی دن اوہدا منحول بناندی رہندی، پر جے کرن کولوں انگریزی دی کوئی غلطی ہو جاندی تے امجد کوئی گل نہیں سی کردا۔ اک تے اوہدی ہمت ای نہ پیندی کہ وڈے گھر آئی دا توالائے، تے دوجا اوہ نوں کدی پک وی نہیں سی ہوندا کہ غلطی اصولوں غلطی ای اے۔ شروع شروع وچ جدوں اوہنے اک اڈھی وار کرن دی انگریزی دی غلطی داہاسا اڈایا تے کرن نے وڈے اعتماد نال رنج بے پروائی نال ہتھ ہلایا جسراں مکھی اڈائی دی اے، ”انگریز رنج ای ورتدے نیں، تینوں نہیں پتا۔ تُوں گیا ایس کدی امریکہ؟“ اوہدوں بعد فیر امجد نے کدی اوہدی انگریزی داہاسا اڈایا نہ اپنی کسے غلطی دا دفاع کرن دی کوشش کیتی۔ حل اوہنے فیر ایہو کڈھیا کہ کرن نال واٹس ایپ تے انگریزی گھٹ توں گھٹ ای ورتائے۔ پراہو جو پیغامات انگریزی وچ ای گھلدی سی، ایہہ وی اوہ نوں ہاسے دی گل لگ سکدی سی کہ امجد اُلوں اُردو وچ جواب دیندا اے۔ پنجابی تے تو لان دی دعوت عام ہونی سی۔ ایہدا حل اوہنے فیر ایہو کڈھیا کہ انگریزی ورتے، پر جملیاں وچ نہیں، لفظاں وچ۔

”ہو نہہ کم۔ پتا اے مینوں کتاکم کرنا ایس تُوں۔“ ایس واری کرن نے نال غصے دا اظہار کرن آلا کار تُوں دالال بوٹی بوٹی ہوا وی گھلیا سی۔

کھسیانے ہاسے آلا کوئی کار تُوں نہیں سی ایپ وچ، ایس لئی امجد بس ہاسے آلا بوٹھا ای گھل دتا۔

”میں اپنا فون بدلنا اے۔ کل تینوں ہفتے دی چھٹی اے، مینوں لے کے چل۔“ کرن دا ایہہ پیغام پڑھ کے امجد دے نئے وچ نکنتاریاں ہون لگ پئیاں۔ ایستوں پہلاں وی اوہ دوتن واری پھرن تُوں لئی جاچکے سُن۔ اوہدے دماغ وچ اک سین چلن لگ پیا۔ اوہ موٹر سیکل چلا رہیا اے تے پچھتے کرن بیٹھی اے۔ جین تے ٹی شرٹ پائی اے۔ اوہدے نال چمبڑ کے بیٹھی اے۔ پورے نئے نال چھٹی پائی ہوئی اے۔ اوہدے گندمی وال داء وچ لہرا رہے نیں۔ فیر اوہنے امجد دی چھاتی تے ڈڈھ تے ہتھ پھیرنے شروع کر دتے۔ ایس ویلے مینوں شک پیا کہ کجھ گڑبڑ اے۔ میں جو ذراک دھیان ماریا تے گل کھل گئی۔ موٹر سیکل دیسی ناں دی چھینی نہیں سی، امریکہ دی ہیوی بانک سی۔ امجد نے انگریز ہیر وال وانگ جنوراں دی کھل توں بنی چڑے دی جیکٹ پائی ہوئی سی۔ سڑک بلکل خالی سی جیہدے وچ اوہ شوں شوں کر دے اڈدے جارہے سُن۔ تے ایہہ امجد صاحب دا خیالی پلاء سی۔ ایس لفٹرنے تے اپنے چسکیاں وچ مینوں وی داء لادتا سی۔ میں اصل گل جھانکن دی کوشش کیتی۔ واہو امشکلاں نال اک جھاتی جیہی ای لے سکیا۔ امجد صاحب اپنے سُنفا وچ اپنے گومت سُن کہ اصل منظر دماغ وچ وڑن ای نہیں سُن دے رہے۔ خیر اصل منظر دی اکو جھاتی کافی سی مینوں اصل گل جاپن لئی۔ اصل گل ایہو جیہی ای سی جسراں دی اصل گلاں ساڈے سماج وچ ہوندیاں نیں۔ کرن سُنھن قمیض تے ڈپٹے پاکے اوہدے پچھتے سمٹ کے بیٹھی سی، جُتہ دوجے پاسے کر کے، جسراں گُری تے بیٹھی ہووے۔ نہ کوئی جیہی سی، نہ گندمی وال، نہ کجھ ہور۔ خاصا دیسی ماحول سی۔ پر امجد دے سُننے کُن داناں ای نہیں سُن پئے لیندے۔

"ہاں۔ کل میری چھٹی اے۔ کتے و بے چلنا اے؟" امجد داؤس چلدا تے اوہ ہُنے ای سبھ کجھ چھڈ چھڈا کے کرن دے گھر وں بچ پیندا۔

ٹیم، تے کرن نوں پک کرن دی تھاں طے ہو گئی۔ کرن دی اک سکھی دے گھروں اوہ نوں چکنا سی۔ امجد نوں گھر پتا سی۔ اک واری پہلاں وی کرن نوں او تھوں ای چکنا سی اوہنے۔ کرن نال تے گل تک گئی سی پر ایس گل، تے گل توں پنکے سُنیاں نے جیہڑی اک امجد دے پینڈے وچ بالھ چھڈی سی، اوہ بلھدے بھانڈا اوہدے کولوں ہُن سانجھے نہیں سَن جا رہے۔ اوہ نوں احساس ہو رہیا سی کہ کرن نال گل کر کے اوہ نوں ہُن بیک دی ہر شے، ہر کیتا ہو یا یاں کرن آلا کم بھل جیہا گیا سی۔ اوہدے دماغ وچ بس سُننے ای سُننے سَن۔ ننگیاں گڑیاں دے سُننے، جیہناں وچ کرن وی سی، کالج، بنگ تے محلے دیاں گڑیاں دی تے فلماں دیاں ہیر و پتلاں دی۔ دو دن ہو گئے سَن اوہنے مٹھ وی نہیں سی ماری۔ چندڑی اوہدے سُننے دے انگ انگ وچ لکراں پئی ماری سی۔ اوہنے ایدھر اُدھر دیکھیا۔ لُج بریک تے نہیں سی ہوندی بنگ وچ، پر جُجے دی بریک ہوندی سی۔ ایس لئی ایس ویلے ہر بندہ سامنے بیٹھے کسٹرنوں فٹا فٹ چلدا کرن دے چکراں وچ سی تاں بریک توں پہلاں پہلاں فارغ ہو کے اپنا کھانا کڈھ کے کھا سکتے۔ ہر کوئی مصروف سی۔ امجد نے ڈبل چیک کیتا کہ فون دی واج بند سی۔ ہُن اوہنے ویڈیوز آلے فولڈر وچ جا کے گندیاں فلماں دے ٹوٹے ویکھنے شروع کر دتے۔ ویہہ کوسنڈ ٹوٹے ویکھن بعد ای اوہنے گھاہر کے ویڈیو ایپ بند کر دتی۔ اوہ نوں ڈر پئے گیا سی۔ جے ایس ویلے کسے نے اوہ نوں سد لیا تے اوہ کھلو نہیں سکے گا۔ سردیاں دا ایہہ فید ہوندا اے کہ ٹی کوٹیاں جر سی تھلے نوں کھچ کے اوہ سُننے لکاسدے او جیہناں دا ڈڈھ توں اگانہہ ودھ کے چیکاں مارن دی کوششاں کر دے دس جان دا خطرہ ہوندا اے۔ دو کونٹاں دی سر توڑ کوششاں بعد امجد ایہناں سُنیاں نوں دبن وچ کامیاب ہو گیا۔ کجھ چر او تھے بیٹھیاں ہیرا پیرا ہُن اوہدا او تھے جی نہیں سی پیا لگدا۔ جُجے بریک ہو چکی سی۔ اوہنے اپنے ڈائریکٹ باس کولوں اجازت لئی تے کولے اک تندور تے روٹی کھان چلا گیا۔

روٹی کھا کے مڑ بنگ اڑیا تے کم کافی مٹھا سی۔ جُجے دا وقفہ تک چکنا سی پر کسٹرن تقریباً نہیں سَن۔ جُجے دے بعد عام طور تے کم گھٹ ای ہوندا سی۔ بس پیسے کڈھو ان آلیاں داریش ہوندا سی، جس کم نال اوہدا کوئی کم نہیں سی۔ اوہ فیر آ کے اپنی میز تے بہہ گیا۔ فلماں ایدھر اُدھر کردار ہیا۔ اک دو کسٹرن نوں فون کر کے اطلاع دتی کہ اوہناں نے وعدہ کیتا سی بی اوہ اپنے رشتے داراں دے اکاؤنٹ کھلوان گے۔ اک دو کولوں کنفرم کیتا کہ اوہناں دے ڈیٹ کرڈ کارڈ اوہناں نوں لہجے گئے نیں؟ ہو ر کوئی زیادہ کم کرن دا اج اوہدا انج وی موڈ نہیں سی تے ہُن کرن نال کل دا پلان بن توں بعد تے بلکل ای نہیں سی رہ گیا۔ فون تے ٹوٹے ویکھن داریسک اوہ ہُن نہیں سی لینا چاہندا، پر جی وی نہیں سی پیا لگدا۔ ہال دے پچھلے پاسے پروین بہندی سی۔ اوہ دو فلماں پھڑ کے اوہدے کول ٹر گیا۔ ایہہ دو کسٹراں دے کرڈ کارڈ اوہنے اپلائے کرائے ہوئے سَن، جیہناں وچ کوئی مسئلہ نہیں سی۔ پروین کیونجے کرڈ کارڈاں دی سپر وائزر سی ایس لئی اوہدے کول جان دا ایہہ جینون بہانہ سی۔ اوہ جدوں وی پروین نال گپ مارنا چاہندا، ایہو کردا۔ میٹوں حریانی پئی ہوندی سی کہ میں تے ہُن ایہناں پورے زندہ لوکاں دی سوچ ایسراں پڑھ رہیا ساں جسراں کوئی فلم پیا ویکھدا ہو واں۔

پروین امجد کولوں سینئیر سی، ایس لئی اوہ نوں کمپیوٹر لہجیا ہو یا سی۔ اوہ وی کم کوئی نہیں سی پئی کردی، بس اپنے آپ نوں مصروف وکھان لئی کمپیوٹر سکریں تے ٹک ٹک پئی کردی سی۔ سُسٹن تمیز پائی سی، گورھے ہرے رنگ دی، تے کالی چدر لیتی ہوئی سی، سر تے وی۔ ہولی جیہا میک آپ کیتا ہو یا سی۔ پیسٹیاں دے لاگے سی، ایم بی اے کیتا ہو یا سی۔ تن ورھیاں توں بنگ وچ ملازم سی۔ امجد نوں آندا ویکھ کے ہولا جیہی مُسکائی۔ انج مونہہ بیٹی جیہی سی،

گل بات گھٹ ای کردی۔ امجد نال وی گھٹ ودھ ای گل کردی سی، پر امجد نون کدی ایہہ احساس نہیں سی دواندی کہ امجد اوہنوں تنگ پیا کر دااے۔ حالانکہ اپنے دلوں امجد تھوڑا بہت تنگ کر داہو ندا سی۔ جسراں کہ اج۔

"ایہہ میں کارڈ اپلائی کیتے نیں، ویکھو کوئی غلطی تے نہیں کردتی؟" امجد اوہدے سامنے آلی گرسی کچھ کے بہہ گیا۔

"وکھا۔" پروین نے کمپیوٹر دی سکریں بند کیتے بنای ماؤس نون سیدھے کیتا تے فائلوں پھڑ لئیاں۔

امجد نے اوہدے ڈڈھ توں اتلے نٹے دا، جیہڑا کہ میز دے اتوں پیا دسد اسی، ایکسرے شروع کردتا۔ اوہنے چدر سرتے وی لئی ہوئی سی تے اوہدے نال چھاتی وی ڈٹھی ہوئی سی، فیرونی چدر پچھوں اوہدے مٹے پئے دسدے سن۔ واہو اوڈے سن۔

"میں وی اپنی بے لئی چدر لینی اے، ایہہ تہاڈی چدر بہت سوہنی پئی لگدی اے۔" امجد نے مسکا کے کہیا۔ مطلب اوہدا ایہہ سی کہ پروین بہت سوہنی پئی لگدی اے۔ تے مطلب پروین وی ڈاھڈا سمجھدی سی۔ امجد احتیاطن ہمیشہ ماں بھین وچ پاکے ای گل کردا، تاں کدی پروین اُدھل جاوے یاں کوئی ہور سن کے رولا پادوے تے ماں بھیناں تے سانجھیاں ہوندیاں نیں کہہ کہ اپنی عزت تے نوکری دوواں دا کامیاب دفاع کیتا جاسکے۔

"ہچھا۔" پروین نے مسکا کے چدر ٹھیک کر دے ہوئے کہیا۔ ٹھیک ایسراں کیتی کہ سرتے جیہڑی کھسک گئی سی اوہ متھے تیکر کر لئی پر آگوں جیہڑی بکل ماری ہوئی سی اوہ کھل گئی۔ تے پہلاں جیہڑی فائل تے جھلی ہوئی سی، ہن سدھی ہو کے پچھے گرسی دے ڈھونال کنڈلا کے بہہ گئی۔ چدر دی بکل کھلن نال پروین دے مٹے ٹھاہ کر کے پئے دسدے سن۔ کالی چدر تے گورھی ہری قمیض وچ گوری چٹنی تے بھری بھری پروین دا کھ، دھون تے چھاتی چن وانگ پئے لشدے سن۔ اتوں ہن کدھویں میاں نے جیویں بہار ای لاجھڈی سی۔ امجد ہمیشہ پروین نون چنگاچ بچا کہ ای گھوری پاند اہو ندا اسی کیونجے نوکری دامعاملہ سی۔ پراس وپلے اوہدے کولوں لینیاں اکھاں تے ڈکا نہیں سی پیا لگدا۔ کرن دے سفنے تے موہیل دے ٹوٹے اوہنوں ساہ نہیں سن پئے لین دے رہے۔ اوہدیاں اکھاں پروین دے میاں تے جسراں چسہڑ گئیاں سن۔

"ایہہ تہاڈی قمیض داہر رنگ وی بہت سوہنا اے۔ میری بھین نون وی ایہہ رنگ بہت چھدا اے۔" امجد دیاں نظراں کدی پروین دے میاں نون پھر ولدیاں سن تے کدی اوہدے بلھاں نون چنڈیاں سن۔ میں ایہہ سوچ رہیاں ساں کہ اج تے امجد دا کھنار جسڑ واہو ای بھر جاوے گا۔ فیرونی نوٹ کیتا کہ امجد کوئی گل تے کر نہیں رہیا، بس پروین نون گندیاں نظراں نال گھوری جا رہیا اے۔ جدوں میں پروین ول دھیان ماریا تے پروین فائلوں ای پھر دی جا رہی سی، نظر چک کے امجد ول نہیں سی پئی ویکھدی۔ میں ذرا گور غور کیتا تے مینوں جاپیا کہ پروین نے امجد دی تعریف کرن دے بعد اپنی چدر دی نہیں سی ٹھیک کیتی۔ ہن مینوں کجھ کجھ پئی سمجھ آندی سی۔ امجد نے جو دگلاں کیتیاں سن اوہ ماں بھیناں دے ریفرینساں نال کیو فلوج سن تاں کوئی نئے تے سمجھ شریفانہ گلاں ہور ہیاں نیں۔ زیادہ گلاں ایس لئی نہیں سن ہو سکدیاں کہ آلے دوالے دوجے لوکاں دے میز سن، کسے نہ کسے دے کئی کوئی نہ کوئی گل پے ای جانی سی۔ اٹھ دس منٹاں بعد امجد اٹھ آیا تے میڈنگ مک گئی۔ ایہہ میں پہلاں ای ایکسیکٹ کر رہیاں ساں، کیونجے بنک دے ہال وچ ایستوں زیادہ اکٹھے بہن دامطلب سی لوکاں دا دھیان اپنے ول وٹانا۔

پروین کوئی یسیتیاں ورھیاں دی پڑھی کھئی دیسی جیہی سوانی سی۔ ڈھلے لیڑیاں، سرتے چدرتے گھٹ گل بات کرن توں لگد اسی کہ ساڈی مشرقی اقدار دی مُورت اے۔ پر ایہہ امجد آلا سین ایس مُورت دی صُورت وچ فٹ نہیں سی بیا ہوندا۔ میں پروین دے دماغ وچ جھاتی ماری۔

جھماکا۔ اک دس مرلیاں دامکان۔ پروین دی بے بے اوہدی گت کس کے اوہنوں سکولے گھدی سی۔ پو موٹر سیکل تے ہٹی جاندا اسی پر کھان پان دیاں گھر وچ لہراں بہراں سن۔

جھماکا۔ پروین برقعہ پا کے کڑیاں دے کالج جاندا سی۔ پو چھڈ کے آندا۔ واپس اوہ بس تے بہہ کے آپ ای اوندی۔

جھماکا۔ پھپھیر ٹال ویاہ ہو گیا۔

جھماکا۔ تن ورھیاں وچ دو بال وی ہو گئے۔

جھماکا۔ ویاہ دے تیجے ورھے خورد بس دے حادثے وچ فوت ہو گیا۔

جھماکا۔ پروین گھر وچ تڑی رہندی اے۔ لوکاں دیاں گلاں، طعنے تے مینے سن کے گوڈیاں وچ سر دے دے کے روندی اے۔

جھماکا۔ بال سکولے ٹر جاندا ہے نیں۔

جھماکا۔ پو آپ ای پروین نون کہندا اے کہ اوہ نوکری کر لوے۔ اوہ کدی گھر نہیں دسد اسی پر لوکی اوہدے کولوں بچھدے رہندے سن کہ اوہدی دھی داکیہ حال اے؟ اوہدے دوہتریاں داکیہ حال اے؟ تے نال ای افسوس دا اظہار وی کر دے رہندے سن کہ بیوہ دھی تے دوہتریاں دا بوجھ اوہدے بڈھے موڈھیاں تے پے گیا اے، وچارہ۔ ایہہ گلاں سن کے پروین دے پیودی اوہ ساری خُشی، جیہڑی ہسدے کھیڈ دے دوہتریاں نون ویکھ کے اوہدے دل وچ بھری ہوندی سی، جسراں چو جاندا، تے اوہدا دل شاہ کالے خلاء دے بوجھ نال بوجھل ہو جاندا۔ اوہنوں چھیتے آندا کہ ہن اوہدی دوہٹی نے لوکاں دیاں ڈھولکیاں، مانیاں تے مہندیاں تے جانا چھڈ دتاسی کیونجے لوکی ایہو جیسے خُشی دے اکٹھاں تے بیوہ پروین دار سماں وچ آنا متخوس جا پدے سن۔

جھماکا۔ پروین کئی ہفتے سوچدی رہندی اے۔ اوہدی ہمت نہیں پیندی کہ اوہ اٹھی آدمیاں دے وچکار سارا دن بتائے۔

جھماکا۔ پروین دی بے بے اوہنوں سمجھاندا اے کہ ویلا ہن پہلاں آلا نہیں رہیا۔ ہن سوانیاں وی کم کر دیاں نیں، تے اوہنوں وی کم کرنا چاہیدا اے۔ اوہ اوہناں تے بوجھ نہیں، پر اوہ پڑھی لکھی اے، اوہنوں اپنی چندڑی ضائع نہیں کرنی چاہیدی۔ پروین چُپ چاں، سر نیو اے بیٹھی رہندی اے۔ ماں دے وی اتھر وگ پیندے نیں۔ اوہ سماں نون گالھیاں کڈھن لگ پیندی اے۔ کہندی اے ایہہ کسراں دادا لیس اے جیہدے وچ چار چنیرے لوکی اسلام اسلام کر دے رہندے نیں، پر جدوں بیوہ دے ویاہ دی گل ہووے تاں داڑھی والیاں دے سرتے وی بودی پنگر آندی اے۔ اوہناں داؤس چلے تے اوہ بیوہ سوانیاں نون اوہناں دے خورداں نال ای دَب دتاکرن۔

جھماکا۔ پروین اپنی اک کالج دی سکھئی نوں ملن جاندی اے، جیہدا خوند بنک وچ افسر ہوندا اے۔

جھماکا۔ پروین بستر تے پلسیٹیاں پئی لیندی اے۔ اوہنوں نیندر نہیں آرہی ہوندی۔ بنک وچ کم کر دے اوہنوں کئی مہینے ہو چکے نیں۔ ہن اوہ بنک وچ کم کرن، تے آدمیاں وچ سارا دن بتان دی عادی ہو چکی اے۔ بنک دماحول چنگا اے۔ ہر بندے دا ورتاؤ اوہدے نال شریفانہ اے۔ پر کئی ورہیاں بعد اوہ دلہنڈا اُدھل گیا اے۔ اوہ سمجھدی سی کہ خوند دے مران بعد اوہنے اپنے خٹے دی بھلھ ہمیشہ لئی مار لئی اے۔ ہن اوہنوں پتایا لگدا اسی کہ اوہ غلط سمجھدی سی۔ ایہہ بھلھ وی کلرٹی اسپ ونگری سی، سو کاپیا تے گنڈویا بن گئی، پانی پیاتے پھن کھلا لیا۔ سارا دن بندیاں وچ رہن بھاروں، آلے دوالے جوان، صحت مند تے سوہنے سوہنے مردانہ خٹے محسوس کر دے رہن بھاروں اوہدے ادھ موئے غدود جاگ پئے سن۔ بھلھ دے جنور اوہدے خٹے دیاں کندھاں نوں ایہو جہہیاں نکران مار دے سن کہ اوہداسارا وجود کنب جاندا اسی۔ اوہنوں اک ساتھ دی لوڑ سی۔ بالپنے وچ جو اوہنے سُنیا ہو یا سی کہ اگلاتے رُکھ وی نہ رہوے، ہن اوہنوں سمجھے آندا اسی کیوں کہندے سن۔

جھماکا۔ پروین نوں بنک وچ کم کر دے تن ورہیاں توں اُتے ہو گئے سن۔ ہن اوہ اپنی نوکری تے سیٹ ہو گئی سی۔ اوہدی جنڈی دے دن چنگے لنگھن لگ پئے سن۔ اوہ لوکاں وچ گھٹ ای گھلدی ملدی، پر ورکنگ ریلیشنشپ ساریاں نال ٹھیک سی۔ کم وچ اوہدا دل وی لگدا اسی۔ سویرے سویرے تیار ہو کے پچیاں نال ای نکل آندی۔ سارا دن نوں نوں لوکاں نال ملدیاں، نوں نوں فارماں تے فائلاں نال گھلدیاں تے نسدیاں بھجھدیاں لنگھ جاندا۔ کم دی ڈاھڈی سمجھ آگئی سی۔ لوکی اوہدے کم دی قدر کر دے۔ کمان لگ پئی سی، اپنے تے اعتماد وی بحال ہو گیا سی۔ شام نوں تھکی ٹٹی گھر اپڑدی تے پچیاں نال کھیڈیاں گپیاں مار دیاں شام وی چنگی لنگھ جاندی۔ مسئلہ بس رات داسی۔ ٹھوڈیاں تے داڑھیاں تے دماغاں تے بودیاں اگائے لوکی اوہدیاں راتاں دا روگ نہیں سن دُور ہون دیندے۔

امجد تے پروین دے سٹے کبھے آپس وچ گٹر مٹر پئے کر دے سن۔ میرا خیال سی کہ بحثدے ہون گے ہی کیہ سٹے سٹے رجسٹر وچ لکھیے تے کیہڑی کبھے وچ۔ پر میں جے دھیان ماریا تے اوہ ہور ای کوئی گلاں پنے کر دے سن۔ تھوڑا کُوچر تے میں اڈیکدا رہیا کہ نہیں کھولھدے نیں رجسٹر تے نہیں کھولھدے نیں۔ پر اوہناں کوئی رجسٹر نہ کھولھیا۔ نہ ای ایس ملاقات بارے کوئی گل بات کیتی۔ میرے کولوں رہیا نہ گیا۔

"ایہہ تے اُگی بے حیائی اے۔" میں ذرا کُومٹک کے بولیا۔ "ایہہ مُنڈا سوانی دے خٹے نوں گھوردا جا رہیا سی تے سوانی اوہنوں ڈکن یاں چدر ٹھیک کرن دی تھاں ہور کھولھ کھولھ کے اوہنوں دیکھن دے موقع پئی دیندی سی۔ ایہہ لکھدے کیوں نہیں تُسی؟"

پہلاں تے اوہ میرے ول دیکھدے رہے، فیر امجد دا کھتا کہن لگا "کیہ لکھیے؟"

ایہہ سوال میں ایکسیکٹ نہیں ساں کر رہیا۔ بھونتر گیا۔

"کھنوں کہ امجد بد معاشی پیا کر داسی۔" میں ذرا کُور دے کے کہیا۔

"کیدھے نال؟" پروین دے کبھے نے بچھیا۔

"پروین نال، ہور کدھے نال۔" میں کہیا۔

"پراوہٹوں تے کوئی مسئلہ نہیں۔" پروین دے کھبے نے جواب دتا۔

"تے تیر کیہ ہویا؟" میں اپنا سر کندھ نال مارنا چاہند اسوں۔ "ایہہ سماج وچ فحاشی کھلا رہیاسی۔ ایہہ سارے سماج نون گندا کر رہیاسی۔"

"اوہ کسراں؟" ایس واری پروین دے سٹے نے پچھیا۔

ایہہ فیر اک فضول گل سی۔ میں پکا فیصلہ کر لیا کہ میں اپنا نون ہن بوتا بھن آلا جواب دینا۔ میری عقل تے ایہہ وڈا حملہ سی کہ ایس طرحاں دیاں فحاشیاں تے عُریانیاں وی کھبے رجسٹروچ نہ لکھیاں جان۔ ہن کیوں بے جذباتی ہو کے، اُچا بول کے یاں گالھاں کدھ کے دل دی تسلی کر لین آلا حساب نہیں سی ایس لئی میں چپ کر کے اپنے دماغ وچ جواب بنان لگ پیا۔ امجد جو ایسراں کھلے عام سوانیاں نون گندیاں نظر اں نال گھوردا پھرے گاتے سماج وچ بل چل پے جاوے گی۔ ہر سوانی دا گھر توں باہر نکنا اوکھا ہو جاوے گا۔ سوانیاں نون کھلے گھروں نکنا چھڈنا پئے گا۔ جدوں وی نکلن گیاں تے اپنے محرماں نال ای نکلیا کرن گیاں۔ جدوں کھلے گھروں نہیں نکلن گیاں تے فیر کم کاج وی نہیں کر سکن گیاں۔ ایہہ تے بہت بھیرا ہووے گا۔ بھیرا ہووے گا؟ مینوں آپ ای ایہہ دلیل کجھ عجیب جیہی لگی۔ بھیرا ہووے گا یاں چنگاں؟ ایہو تے مولوی صاحب کہندے سن، کہ سوانیاں نون کھلے گھروں نہیں نکنا چاہیدا۔ تے ایہہ وی کہ سوانیاں نون سماج وچ نکل کے کم کاج نہیں کرنا چاہیدا، ایس توں بے حیائی کھل دی اے۔ ایہہ تے فیر امجد بے حیائی دے خلاف جہاد پیا کر داسی۔ اوہ سوانیاں نون گندیاں نظر اں نال گھور داسی تاں مجبور ہو کے سوانیاں گھروں نکنا بند کر دین۔ ایہہ تے امجد دا چنگا کم سی۔ ہچھا؟ فیر ایسے لئی اوہدا کھتا ایہہ گل اوہدے کھبے رجسٹروچ نہیں سی پارہیا؟ مینوں ایہہ گل کجھ اوپری جیہی لگی پر میری منطق نال تے گل ایسے طرحاں ای پئی جان دی سی۔

پر میں ہار من نون تیار نہیں ساں۔ چنگا فیر، بے امجد دے خلاف نہیں سی جان دی تے پروین دی بے حیائی تے بندی سی نا! میں ہن پروین دے کھبے لئی جواب تیار کرن لگ پیا۔ پروین سماج وچ بے حیائی پئی کھلا رہی سی۔ اوہ لیڑے تے پورے پائی ہوئی سی، پر اپنے آپ نون ایسراں نہیں سی ڈھکیا ہویا جسراں لوکی کوئڈم دے پیکٹ نون کھلے جیسے لفافے وچ ولھیٹ کے رکھدے نیں تاں کسے نون ایہہ پتاناہ چل جاوے کہ اوہ کوئڈم پئے لے کے جان دے نیں۔ نہیں، ایہہ گل نہیں سی۔ ڈھکیا تے اوہنے اپنے آپ نون تقریبین ایسے طرحاں ای سی، پر ویکھو نا، اوہدا مومنہ نہیں سی ڈھکیا ہویا، تے چدر دی اوہنے کھلھی ای چھڈ دتی سی تاں امجد اوہٹوں ویکھدار ہوے۔ اُنچ چدر کھولھ کے وی اوہ کوئی نکلی تے نہیں ہو گئی سی۔ اوہدی قمیض دے گلے نے اوہدی تقریبین پوری چھاتی ڈھکی ہوئی سی۔ قمیض ہنگی وی کھلی ڈھکی سی۔ ایہہ گل ٹھیک اے کہ اوہدے مہیاں دی بناوٹ پئی دسدی سی، پر ایہہ تے اوہدے نئے دی بناوٹ سی جیہی رب نے ایسے طرحاں بنائی سی۔ رب دی بناوٹ تے شرمندگی آلی کہڑی گل سی؟ سبھ دیاں ماداں دے جھٹیاں دی بناوٹ ایسے طرحاں ہون دی اے۔ پراوہ چدر کھولھ کے خُش پئی ہون دی سی کہ امجد اوہٹوں ویکھ رہیا اے۔ خُش ہونا دی کوئی بھیرا گل تے نہیں سی؟ خاص کر ایس احساس تے کہ دوجے لوکاں نون تھی چنگے پئے لگدے او۔ مینوں چھیتے آیا کہ ویاہواں تے جدوں میں واہواں بن گھن کے جاندا ہوندا اسوں تے لوکاں دیاں مڑ مڑ گھوریاں پانیاں مینوں کنیاں چنگیاں لگدیاں ہون دیاں سن۔ مردوی ویکھدے سن تے سوانیاں وی۔ سوانیاں دیاں گھوریاں پانیاں

وی ہمیشہ ای گندے خیال نہیں سن آندے۔ عام طور تے سوانیاں معصوم نظر انا ای ویکھدیاں سن۔ اک واری میرے مسیر داویاہ سی تے میں اپنے ولوں بہت چنگا تیار ہو کے گیا، پر کسے نے میٹوں گھاہ نہ پائی۔ اوس دن میں بہت اُداس ہو گیا سی۔ میٹوں لگن لگ پیاسی کہ میں لوکاں دیاں نظر انا توں ڈگ چکیا واں۔ جسراں سماج نے میری ذات نون ای مُسترِ دکر دیتا ہووے۔ تے ایہہ احساس کئی دن میرے تے چھایا رہیا سی۔ ایہہ کیہ ضروری سی کہ بندے تے اپنے آپ نون سوہنا بنا کے دُنیا نون وکھان، بندیاں نون وی تے سوانیاں نون وی، پر سوانیاں اپنے آپ نون ایسراں لکو کے رکھن جسراں اوہناں دا وجود، یاں نئے دی بناوٹ باعثِ شرمندگی ہووے؟

جے سوانیاں نے باہر نکلنا اے، کم کاج کرنا اے تے اوہ کیہ کرن؟ مُونہہ تے سواہ ل لیا کرن؟ میں چارے سبیاں تے کھبتیاں ول تکیا۔ اوہ میٹوں بڑ بڑ پئے تکلے سن۔ میرے خیالات اوہناں پڑھ لئے سن۔

انگ-۵

بیماری

امجد موٹر سیکل زوم زوم کر داپیا چلاندا سی۔ کئی واری تے مینوں ڈر لگا کہ ہُن ٹکرو بٹی کہ ہُن۔ پر اوہ اپنے ولوں فلمی ہیرو بنیا پھر داسی۔ مینوں اپنی موت چیتے آگئی۔ ہیلیٹ نہیں پائی ہوئی سی ورنہ ٹکر کوئی ایہو جیہی نہیں سی کہ مر ای جاندا۔

خیر، ہُن کیہ ہو سکدا سی۔ اوہ موت دا مجاہد وی، ہیلیٹ پائے بنا ای موٹر سیکل رنج کڈیاں وچوں سٹھے کھبے لہر اند اسپیدیاں وچ کڈھی جاندا سی جسراں راتی چہگا ڈر زکھال وچوں تیر دی جاندا سی۔ اک واری تے میں بس واج مارن ای لگاں ساں کہ بس کردے شہزادے، گھر ماں پے پئے اڈیکدے نیں، کیہ پیا کری جانا ایں؟ پر ویلے سر ای چیتے آگیا کہ کوئی فیدا نہیں۔ جیوندے لوکی مُردیاں دیاں واجاں نہیں سُن سکدے، نہیں تے وڈے لوکاں دیاں جنگاں وچ موئے ننگے ننگے، بے وقعت تے بے بس فوجیاں دیاں ہاواں اوہناں نُون جین نہ دین۔ جدوں اوہ لہنیاں ماواں، دوہٹیاں تے بالاں نُون اپنے جنازیاں تے روندے گراندا دے ویکھدے ہون گے تے خورے اپنی واج گھٹی، ادھ مریاں دی دُنیا توں کتن۔ یاں چیکاں مار دے ہون گے؟ اوہناں نال چنگی ای ہوندا سی اے جیہڑا اوہ فنا فٹ اُتے نُون ٹر جاندا سی، تے اپنے پیاراں دا بعد داحال نہیں ویکھدے۔ بعد وچ ماڈے مُردے دے خاندان نال جو ہوندا سی اے اوہ ویکھ کے ای اکھان بنیا ہویا اے کہ لوکی بندے نُون بہہ کے روندے نیں تے روٹی نُون کھلوکے۔

ایہو سوچدا میں وی امجد دی موٹر سیکل نال ای لہر اند اجارہیاں ساں کہ اچا مچک ویلا ٹھہر گیا۔ سٹھے کھبے دی اک جوڑی نمودار ہوئی۔ اوہ امجد دے ہُولیاں نال مشورہ کرن آئے سن۔ اوہناں دا بندہ اک ڈاکٹر سی۔ چنگا بندہ سی۔ اوہدا مسئلہ اے سی کہ اوہدا اک مریض سی جیہڑا مر رہیا سی۔ تے ڈاڈھی تکلیف نال مر رہیا سی۔ اوہنوں خُون دا کینسر سی۔ دوورہیاں توں علاج کر رہیا سی۔ تل تل پیما داسی۔ جدوں ڈاکٹر اں وی جواب ای دے دتا، تے اوہدے گھر آ لے اوہنوں ہسپتالوں گھر لے کے جان آ لے سن، اوہنے ڈاکٹر صاحب نُون بنی کیتی کہ ڈاکٹر اوہنوں زہر دے دوے۔ تے ڈاکٹر نے اوہنوں زہر دے دتا۔ ہُن مسئلہ ایہہ سی کہ ایہہ کم ڈاکٹر دے سٹھے رجسٹر وچ درج ہووے یاں کھبے وچ؟ میرے کولوں فیر نہ رہیا گیا۔

"کیہ پئے کردے او؟" ایس واری تے مینوں کوڑا ای چڑھ گیا۔ "ایہہ تسی کس قسم دیاں گلاں پئے کردے او؟ ڈاکٹر تے مسیحا ہوندا اے۔ اوہدا کم لوکاں دی جان بچانا ہوندا اے۔ جیہڑا ڈاکٹر لوکاں نُون زہر دے دے مارے، اوہدے قتل تسی سٹھے رجسٹر وچ لکھنا چاہندے او؟ ایہہ تسی کر کسراں سکدے او؟"

"اوہ مریض بُہت تکلیف وچ سی۔" ڈاکٹر دے سٹھے نے کہیا۔ "نہ ڈاکٹر اوہنوں جیوند رکھ سکدے سن تے نہ ای ہُن اوہدا کجھ علاج کر سکدے سن۔ اوہنے ہُن مرنا ای سی۔ زہر نال نہ مردا تے بیماری نال مر جاندا۔ اج نہ مردا تے کجھ دناں بعد مر جاندا۔"

"پراہیہ ڈاکٹر داکم نہیں سی۔" ڈاکٹر دا کھتا میرے نال کھلو تاسی۔

"بلکل سہی۔" میں کہیا۔ "ایہہ تہاڈی قُدرت دے دی خلاف اے۔ جد قُدرت دے نظام بھاروں اک بندے نے بیماری نال مرنا اے تے فیر اوہنوں بیماری نال ای مرنا دینا چاہیدا اے۔ خامخاہ وِچ لیت اڑا کے قُدرت دے کم نون اُتھل پُتھل نہیں کرنا چاہیدا۔ ایہہ تے سو فیصد کھتے رجسٹر دا ای کم اے۔"

اچانک منظر بدل گیا تے میں اک ہسپتال دے آپریشن تھیٹر وِچ ساں۔ ڈاکٹر اں نے اک بندے دا دل کڈھ کے سائڈ تے رکھیا ہو یا سی تے اوہنوں کجھ ٹھیک ٹھاک پئے کر دے سن۔ منظر بدلیا تے میں مُڑا مچد دے نال ساں۔ ایہہ منظر مینوں امجد دے سچے نے دکھایا سی۔

"انسانی سوچ وی قُدرت دے نظام دا حصہ اے۔" امجد دے سچے نے کہنا شروع کیتا۔ "جسراں ہڑھ، آتش فشاں، اگل تے سو کے چلدے قُدرتی نظام نون اُتھل پُتھل کر چھڈ دے نیں، پر ہندے اوہ قُدرت دا اٹوٹ انگ ای نیں، او سے طرحاں انسانی سوچ وی قُدرت دا حصہ اے، بھاویں اوہ پہلاں توں چلدے نظام نون بدل ای دیوے۔ بھونیں یاں دولت دی خاطر انسان اک بندے نون مار سدا اے، یاں جنگ کر کے ہزاراں لکھتاں، تے کدی کدی کڑواں نون۔ یاں فیروں دیاں شریاناں بند ہو جان نال بندے دامرنا اک قُدرتی گل اے، پر انسان اوہدا علاج کڈھ کے بندے نون ایس بیماری توں بچالیندا اے۔ نون پیا کہنا ایں کہ بندہ مارنا بھیرٹی گل اے، پر قاتل نون وی تے قتل ای کیتا جاندا اے۔ تے جنگ وِچ وی دشمن نون مارا یا ای جاندا اے۔"

میں کجھ حریان جیہا ہویا۔ میں ہسٹری اپنے کورس دے علاوہ گھٹ ای پڑھی سی، پر میں دُنیا دے کجھ مشہور فلسفیاں دے حالات زندگی تے اوہناں دے موٹے موٹے نظریات پڑھے ہوئے سن۔ ایہہ گلاں تے مینوں واہو فلسفیانہ دلیلاں لگیاں۔

"پرمیڈیکل سائنس تے بنی ای لوکاں نون بچان لئی اے۔ ایہہ مارکسراں سکدی اے۔" گل مینوں کسے وی طرحاں ہضم ہون نون تیار نہیں سی۔

"میڈیکل سائنس دا اے تیکر داکم انسان نون امر کرنا نہیں، اوہنوں تکلیف توں بچانا اے۔" ڈاکٹر دے سچے نے کہیا۔ "بندے نون پولیو نہ ہووے، دل گردے سہی کم کر دے رہن، تاپ نہ چڑھے، کیتھے پیر نہ ہووے، وغیرہ۔"

"پر جان کے بندہ مارتا تے قتل اے۔ قتل۔" ایستوں زیادہ میرے کولوں ہو کجھ نہ کہیا گیا۔

تے منظر فیر بدلیا۔ ڈاکٹر دے مریض دی جنڈری ریو اسٹڈ سی۔ اوہ جیوند اسی تے ہسپتال وِچ اوہدا اخیر لادین سی۔ اگلے دن اوہنوں گھر والیاں نے گھر لے جانا سی۔ ڈاکٹر اوہدے کول آیا تے اوہنے چیک اپ کرن لئی اوہدے وڈے پُتر تے دوہترے نون باہر گھل دتا۔

"کل توں تے تسی چنگے پئے دسدے او۔" ڈاکٹر نے اوہدیاں رپورٹاں دکھدیاں کہیا۔

"جی ڈاکٹر صاحب۔ ایہہ مرَن جوگی بیماری تے جیویں مینوں دن رات ذبح کردی رہندی اے۔ کل تے جیویں اوہدی چھری کُندی۔" مریض دیاں رگاں وی کھچیاں پئیاں سَن۔

"ایسراں نہ کہو۔ تھی ٹھیک ہو جاوے۔" ڈاکٹر نے رپو رٹاں ویکھدیاں جواب دتا۔

"ڈاکٹر صاحب، تھی بُہت چنگے او۔ ہمیشہ میرا حوصلہ ای ودھاندے او۔ پر ہُن تھی وی تراش ہو گئے او جو مینوں مرَن گھر گھل رہے او۔" مریض بولدیاں وی پیڑاں نال اوکھاپیا ہوندا سی۔

"ایہہ گل نہیں۔ تھی فکر نہ کرو، رب کولوں دُعا کرتے گھر والیاں نال رہو۔ میں پیڑدے انجیکشن کھ دیاں گا، بندہ تہاڈے گھر آکے تہانوں لاند ارہے گا۔" ڈاکٹر اچے وی مریض نال نظر اں نہیں سی پیلاند۔

"ڈاکٹر صاحب میں تہاڈے نال اک گل کرنی اے۔" مریض نے کہیا۔ "تھی سٹاف نون باہر گھل دیو۔"

ڈاکٹر نے دوواں نرساں نون باہر گھل کے بوہا بند کر دتا، تے مریض دے سرہانے آکے کھلو گیا۔

"ڈاکٹر صاحب تہانوں تے میری بیماری تے میری حالت دا چنگی طرحاں پتا اے۔ لیکن فیرو میٹوں پک اے کہ تھی اندازہ وی نہیں لاسکدے میں کس اذیت وچ آں۔"

ڈاکٹر نے کوئی جواب نہ دتا۔

"ڈاکٹر صاحب مینوں انج لگد اے جسراں میریاں رگاں وچ زرت نہیں، بھجدا لاوا پھر داہو وے۔ مینوں انج چا د اے جسراں مینوں کسے نے ڈنڈیاں نال کُنیا ہو وے۔ ہر ویلے میرے انگ انگ وچ پیڑاں دے ہڑھ آئے رہندے نیں۔"

ایہہ کہہ کے مریض ساہ لین لئی رُک گیا۔ ڈاکٹر چپ چاں اوہدے ول ٹکر ٹکر ویکھد ارہیا۔ ساہ لے کے مریض نے گل ٹوری رکھی۔

"ساہ لینا آں تے مینوں لگد اے جیویں سڑ دا دھواں میرے پھیپھڑے پیساڑا اے۔ نہ میں کجھ کھاسکد آں، نہ پی سکد آں۔ ایہہ بے شمار نالیاں میرے نشتے تے سوئیاں نال چوہیہ گھینٹے کھبیاں رہندیاں نیں۔ نہ میں چل سکد آں نہ بہہ سکد آں۔ نہ غُسل خانے جاسکد آں۔"

ایہہ کہہ کے مریض نے فیر ڈاکٹر ول ویکھیا۔ اوہ اچے وی کجھ نہ بولیا۔

"ڈاکٹر صاحب، میں زندہ لاش نہیں، اک ترفدی ہوئی لاش آں۔ میں تل تل نہیں پیامر دا، ترف ترف کے پیامر دا آں۔ میں تہاڈے پیری پینا آں۔ مینوں ایس عذاب چندڑی توں مکتی دواؤ۔"

ڈاکٹر ہن وی کچھ نہ بولیا۔

"ڈاکٹر صاحب، میرا سارا خاندان وی دوورھیاں توں اک عذاب وِچ مبتلا اے۔ اوہ وچارے میرے علاج اُتے پیسے لالا کے قرضیاں وِچ ڈُبدے جاندے نیں۔ چوہیہہ گھینٹے کوئی نہ کوئی میری لاش کول بیٹھا رہندا اے، اپنے کم کاج چھڈ کے۔ میرے نال نال سارا خاندان وی تل تل مردار ہندا اے۔"

ڈاکٹر کُرسی کچھ کے بہہ گیا۔ اوہنے مریض دا ہتھ پھڑ لیا تے سر نیو لیا۔ کچھ چر پچھوں اوہنے سر چکیا تے اوہدیاں گلاں اتھرواں نال گلیاں سُن۔ اوہنے مریض وِل ویکھیا تے اوہدے اتھرووی اکھاں وِچوں وگ کے اوہدے کناں تیکر اپٹ چکے سُن۔ ڈاکٹر نے مریض دے ہتھ نوں ہولی جیہی دبیا۔ مریض دے بلھاں تے اک بیمار جیہی مُسکان کھل گئی۔

منظر فیر بدل گیا۔

ڈاکٹر دا دفتر سی۔ اگلا بیٹھاسی۔ بُوہا کھلیا۔ مریض دا وڈا پتر سی۔ ڈاکٹر کول بہہ گیا۔ کہن لگا اوہ اپنے پیو دی سفارش کرن آیا سی۔ ڈاکٹر نے اوہدے وِل خالی خالی نظر اں نال ویکھیا۔

"ابا جی میٹوں کئی دن اں توں کہہ رہے سُن کہ میں تہا نوں کہواں۔ پر میرا حوصلہ نہیں سی پیندا۔" پتر جیویں ڈر ڈر کے گل کر داسی۔ "ایس گل دا حوصلہ نہیں سی پیندا کہ تُوں پتا نہیں کیہ سمجھو گے۔ اج ابا جی دسیا اے کہ اوہناں تہا ڈے نال گل کیتی اے۔"

اینا کہہ کہ اوہ چپ کر گیا تے دُو گھیاں نظر اں نال ڈاکٹر نوں پھولن لگ پیا۔ اوہنوں ڈر سی جے اہے نے ایہہ گل ڈاکٹر نال نہ کیتی ہووے یاں ڈاکٹر دے پلے نہ پئی ہووے تے خورے ڈاکٹر سمجھے پتر پیو نوں قتل کروانا چاہندا اے۔

"اوہناں میٹوں کہیا اے اوہ ایس تکلیف توں نجات چاہندے نیں۔" ڈاکٹر نے جدوں ویکھیا کہ پتر اگے گل کرن توں پیا ڈر دے تے اوہنے اوہدی گل ودھائی۔

"تُوں آپ ای کہہ چکے او کہ ہُن علاج کوئی نہیں۔" پتر نے ڈاکٹر دی گل سُن کے حوصلہ کیتا۔ "ابا جی دی تکلیف کسے کولوں نہیں ویکھی جاندی۔ جے اوہناں مرنا ای اے، تے جیو نا چٹاوی چر اے، ایسے طرحاں اذیت وِچ ای اے، تے فیر۔۔۔" پتر بولدے بولدے رُک گیا۔ پیو نوں مارن دا کہن دا اوہدا حوصلہ نہیں سی پے رہیا۔ "جسراں تُوں بہتر سمجھو ڈاکٹر صاحب۔ اسی بس ابا جی نوں ہُن ہور تکلیف وِچ نہیں ویکھ سکدے۔"

گل مُکا کے پتر نے ڈاکٹر وِل ویکھیا۔ ڈاکٹر دا مُونہ ہر طرحاں دے تاثرات توں خالی سی۔ پتر چپ کر کے تُر گیا۔

کچھ چر بعد نرس اندر آئی۔ اگلے مہینے اوہدی ریٹاز منٹ سی۔ اوہ اک ٹیکالین آئی سی۔ ڈاکٹر نے اوہنوں روک لیا۔ "سٹاف، تہا ڈے نال اک گل ڈسکس کرنی اے۔"

نرس نے واج دے کے جو نیر نرس نوں ٹیکا پھڑایا تے ڈاکٹر دے سامنے آلی کرسی تے بہہ گئی۔

"میرے ڈاکٹری پاس کرن دے تیجے ورھے ای میرے پیو نوں کینسر ہو گیا سی۔ تے تن ورھے بعد اوہ مروی گیا سی۔ سسک سسک کے۔ میریاں اکھاں دے سامنے۔" ڈاکٹر نے اگا بچھا دتے بغیر ای گل شروع کر دتی۔

"میٹوں افسوس اے ڈاکٹر صاحب۔" نرس نے اوس خلاء نوں پُر کیتا جیہڑا ڈاکٹر دے چُپ کر جان نال بن گیا سی۔

"جدوں اخیرلی ویلے میرا پیو ترف ترف کے پیامر داسی تے میرے دل وچ کئی واری خیال آیا کہ میں پیو نوں زہر دا ٹیکالادیاں۔ میرے کولوں اپنے پیو دی تکلیف ویکھی نہیں سی جاندی۔ پر اوس ویلے میں نکاساں، ڈاکٹری داوی کوئی زیادہ تجربہ نہیں سی۔ میرا حوصلہ نہیں پیا۔ تے میرا پیو دو مہینے میرے ہتھاں وچ ترف ترف کے میرے کولوں موت منگد ارہیا۔ میں اوہ نوں جیون یاں صحت تے کیہ دینی سی، ارام دی موت وی نہیں دے سکیا۔" اوہ فیر چُپ کر گیا۔

"لوکاں نوں اندازہ نہیں" نرس بولی "کہ تکلیف دی موت کئی خوفناک شے وے۔ کوئی وی موت دی ذمہ واری اپنے موڈھیاں تے چکنا نہیں چاہندا۔ ہر کسے نوں ڈر اے جے میرے کولوں غلطی ہو گئی تے میں کیہ جواب دیاں گا؟ اپنی غلطی دا بھار چکنا دے ڈرتوں اسی لوکاں نوں ترف ترفا کے پئے مارنے آں۔"

"اوہ پنج نمبر کمرے آلامریض کل ڈسپارچ ہو رہیا اے۔" کجھ چرچپ رہ کے ڈاکٹر بولیا۔ "اوہ ہور ترفنا نہیں چاہندا۔ اوہ اپتروی میرے کول آیا سی۔ اوہ وی ایہو چاہندا اے۔"

نرس نے ہولی جیہی سر ہلایا، بولی کجھ ناں۔ ڈاکٹر نے اپنے میز دے دراز وچوں کدھ کے تن چابیاں دا اک نکا جیہا گچھا میز تے رکھ دتا۔ نرس نے اوہ چکایا، سامنے الماری دا تالا کھولھ کے اک ٹیکا بنایا تے تالا بند کر کے چابیاں تے ٹیکا میز تے رکھ کے چلی گئی۔ ڈاکٹر واہو اچر چابیاں تے ٹیکے نوں ٹکر ٹکر ویکھدا رہیا۔

منظر فیر بدل گیا۔

ویلا تریپا تے امجد دی موٹر سیکل نے فیر انھی چگا ڈروانگ لہرانا شروع کر دتا۔ ڈاکٹر دے سجتا تے کھتا جاتھے سن۔ ایہناں چاراں نے رل مل کے میرے بچھوں ای کوئی فیصلہ کر لیا سی۔ پہلاں میں بچھن لگا کہ ڈاکٹر دا قتل کس کھاتے وچ پایا اے۔ قتل رحم۔ فیر میں نہ بچھیا۔ مرن بچھوں کجھ عجیب جیہا پیا لگدا سی۔ شیواں دکھریاں جہیاں پئی دسدیاں سن۔ جدوں جیوند اسان تے ہر شے صاف دسدی سی، یاں شاہ کالی تے یاں چٹھی سفید۔ پر ہن ایہہ ونڈ ایٹی صاف نہیں سی رہ گئی۔ گدی ہوندی جاندی سی۔ کالے تے سفید تے کدھیاں تے ای رہ گئے سن، وچکار داسارا حصہ سلٹی رنگ دے بہت سارے انگاں نال بھر گیا سی۔ پتا نہیں سی لگدا کہ سلٹی وچ کالا زیادہ اے یاں سفید، پر ہیگے دوویں رنگ ای سن۔ کسے شے داوی ٹھیک یاں غلط ہون دا پک ہولی ہولی کچا پیا ہوندا سی۔ کجھ شیواں جیہڑیاں جیوندے بلکل غلط جا پدیاں سن، ہن دماغاں وچ جھاتیاں مار کے ویکھداں ساں تے بندیاں دیاں نیتیاں بھاروں

چنگیاں لگدیاں سن۔ تے کجھ شیواں جیہڑیاں پہلاں چنگیاں لگدیاں ہوندیاں سن، ہن بندیاں دے حالات نال رلاکے ویکھد اسان تے بہوں بھیڑیاں جا پدیاں سن۔ ہن مینوں ڈر پیا لگد اسی کہ دماغ بند کر کے ای جیون گزار آیاواں، خورے اُتے جا کے کیہ جواب دیاں گا؟ اپنی سمجھ نال کم لے کے تے میں کدی کوئی فیصلہ کیتا ای نہیں سی۔ ہمیشہ میں سبھ دے نال ای ٹریاساں۔ سبھ دی ہاں وچ ہاں رلائی سی۔ تے ایس گل تے ہمیشہ وڈا مان وی کیتا سی۔ پر جے رب نے اُتے بچھ لیا کے تیرے تے اک چوہے وچ کیہ فرق اے، تے فیر کیہ کہواں گا؟

ایہہ چوہے آلی گل مینوں اک واری اک وکیل صاحب نے کہی سی۔ اوس ویلے مینوں لگی تے ڈاھڈی عجیب سی، پر میں کدی گل نوں پلے نہیں سی بنیا۔ محکمے دا کوئی کیس سی تے میں کجھ کاغذات دین وکیل صاحب کول گیا۔ اوہ کوئی پڑھے لکھے جیسے لگدے سن، سگوں مینوں تے اوس ویلے کجھ شک جیہا ای پیاسی کہ مرتد مردود جیسے ای سن۔ خیر۔ ہور وی لوکی بیٹھے سن اوہناں کول، تے گلاں کر دے کر دے ایہو گل ٹر پئی کہ بندے نوں اپنی عقل نال کم لینا چاہید اے یاں سماج وچ جو رائج اے اوہدے مطابق چلنا چاہید اے؟ گل مذہب دی نہیں سی ہور ہی، سماج دی ہور ہی سی، پر میرے مومنوں خورے کیوں نکل گیا کہ مولوی صاحب جو کہندے نیں اوہی کرنا چاہید اے۔ وکیل صاحب نے ایہہ سن کے مومنہ میرے ول سدھا کر لیا۔ تعارف پہلاں ای ہو چکیا سی ایس لئی اوہناں پتاسی کہ میں سلو لے پڑھانداں اسان تے ایم اے تاریخ پاس ساں۔

دو گومنٹ میرے ول ویکھدے رہے فیر کہن لگے، "رب مجھے گا کہ ایہہ کیوں کیتا، اوہ کیوں کیتا، تے کیہ جواب دیو گے، ایس لئی کیتا کہ مولوی صاحب کہندے سن؟"

"جی بلکل۔" میں واہو اعتماد نال کہیا۔ "مولوی صاحب وڈے بزرگاں دیاں بہت ساریاں کتاباں پڑھیاں نیں۔ مینوں اوہناں دے علم تے لیاقت اُتے پورا بھروسہ اے۔"

وکیل صاحب فیر میرے ول دو گومنٹ چپ کر کے ویکھدے رہے۔ فیر بولے۔ "فرض کرو میں سول جج تھر ڈکلاس کول اک مقدمہ دائر کرداں آں۔ اوہ میرے کولوں بچھد اے کہ ایہہ مقدمہ کسراں بند اے؟ میں اوہنوں کہتاواں کہ فلانے قنون دے تحت تے عدالتاں دے فلانے فیصلے بھاروں ایہہ مقدمہ بند اے۔ فرض کرو کہ اوہ میری گل نال سہمت نہیں ہوندا، تے اوہ کیہ کرے گا؟ اوہ میرا مقدمہ خارج کر دے گا۔ تے بس!"

ایہہ کہہ کے وکیل صاحب میریاں اکھاں وچ ڈو نگھیاں نظر اں نال جھانکیا۔ میں چپ رہیا۔ اجے تیکر گل کجھ میرے پلے نہیں سی پئی کہ اوہ کہنا کیہ چاہ رہے سن۔

مینوں چپ ویکھ کے اوہناں گل ٹوری۔ "ہن فرض کرو کہ میں جج نوں قنون دسن دی تھاں ایہہ کہواں کہ ایہہ مقدمہ ایس لئی بند اے کہ میں فلانے فلانے وڈے وکیلاں کولوں بچھیا سی تے اوہناں کہیا اے کہ مقدمہ بند اے۔ تے فیر جج کیہ کرے گا؟"

گل کجھ کجھ ہن میرے پلے پین لگ پئی سی، پر میں چپ ای رہیا۔

وکیل صاحب فیر بولے۔ "ایس گل تے جج میرا مقدمہ خارج وی کرے گاتے میرا وکالت دالا سنسنس وی منسوخ کر دے گا۔ کہے گا بچھ بچھاکے تے کوئی وی آکے کہہ سکد اے کہ مقدمہ بند اے۔ جے تُوں وی بچھ بچھاکے ای کم کرنا اے تے فیر تینوں وکیل کیوں بنائے؟"

اوہناں فیر میرے ول دیکھیا، میں ہُن وی چُپ ای رہیا۔

اوہ فیر بولے۔ "جد میں اپنی عقل استعمال کریاں بنا اک سول جج تھر ڈکلاس دے سامنے وی نہیں کھلو سکد اتے رب سامنے کسراں کھلواواں گا؟ اوہ مینوں ایہہ نہیں چُھٹے گا کہ اک چوہا وی اوہی کر دالے جیہڑا اوہ دیکھد اے کہ اوہ دے آلے دوالے ہو رچو ہے پے کر دے نیں۔ فیر چنگانہ ہوندا کہ میں تینوں چوہا ای بنا دیندا؟ تُوں حساب دے کہ میں جو تینوں اشرف المخلوقات بنایا، سوچن بچھن آلا ایٹا ودھی دا ماغ دتا، تُوں ایہدے توں کیہ کھٹیا؟ تے میں رب تُوں کیہ جواب دیاں گا؟"

ایس واری وکیل صاحب نے میرے ول دیکھنا شروع کیتا تے دیکھی گئے۔ بولے کجھ نہ۔ ہُن مینوں کجھ بولنا ای سی۔ میں اوہناں دی گل تولی۔ گل وچ وزن سی۔ پر ایہہ کسراں ہو سکد اسی کہ میں اپنی جنت ای اپنی ماڑی جتی عقل اُتے داء تے لادیاں؟ بندہ بشر اے۔ ہر ویلے غلطی کر دالے۔ غلطی اُتے غلطی کر دالے۔ وڈیاں کولوں صلاح لینا تے سبھ توں چنگا کم اے۔ وڈے ہمیشہ نکیاں تُوں سدھی راہ دکھاندے نیں۔ تے اپنی عقل استعمال کر کے ضرور بندے نے جہنم واصل ہونا اے؟ اُج تے وکیل صاحب نال جتدے وی مینوں ڈرایا گیا لگدا اسی، پر ایہہ تے ایمان دا مسئلہ سی۔ چُپ نہیں سی رہیا جاسکدا۔

میں ڈردے ڈردے کہیا۔ "پر وکیل صاحب، دیکھو نا۔ بندہ تے غلطی دا پتلا اے۔ غلطی کر بیٹھے تے رب نراض ہو جاوے گا۔"

وکیل صاحب مُسکائے۔ "ہُن فرض کرو تسی اپنے دو نکلے بالاں نال لگن بیٹی پے کھیڈ دے او۔ اک بال ٹھانوں لبھن وچ کوئی خاص دلچسپی نہیں لے رہیا، پر کسے وی جہاتوں اوہ ٹھاڈے ول ای آرہیا اے۔ تے دُو جابال ٹھانوں لبھن دی سر توڑ کوششیں پیا کر دالے، پر بال اے، ٹھاڈے کولوں دُور ای ہوئی جاندا اے۔ دسو ٹھانوں کس بال تے بھتیا پیار آوے گا؟"

میں اوس ویلے ایس گل دا کوئی جواب نہیں سی دتا۔ چُپ کر کے اوہناں تُوں کاغذات پھڑا کے اُٹھ آیا ساں۔

ہُن ایہہ چوہے آلی گل بارے سوچدے مینوں جا بیا کہ میری چندڑی اصولوں اک چوہے آلی چندڑی ای سی۔ سگول ایستوں وی تھلڑے درجے دی۔ کیونجے میں اپنے سماج دے کہن تے جیون بتاتے دتا سی، پر مینوں جیون دے کدی سمجھ نہیں سی آئی۔ نہ جیون دی، نہ سماج دی۔ تے نہ ای اپنی بے بے دی۔

جدوں میری دادی مری سی تے میری بے بے بلک بلک کے روئی سی۔ میں سکولے پڑھنا ساں۔ مینوں دادی دے مران دا ایٹا جھکا نہیں سی لگیا جتا بے بے دے اوسراں بلک بلک کے رون دا لگیا سی۔ میرا خیال سی دادی دے مران تے بے بے بھرت خوش ہووے گی، کیونجے اوہ ہر ویلے دادی تُوں بولدی رہندی سی۔ ایہہ گل مینوں وڈے ہو کے سمجھ آئی کہ بولدی تے رہندی سی، پر اوہدا ہر کم وی ویلے سر کردی سی۔ دادی بیمار سی، ٹر پھر نہیں سی سکدی۔

بے بے اوہدا ہر کم کردی سی، اپنے ہتھی۔ سائوں اوہدا کوئی کم کرن داکدی نہیں سی کہندی۔ ایہہ گل اسی کدی نوٹ نہیں سی کیستی۔ سائوں بس اوہدیاں دادی نون ساڑھنیاں ای چیتے رہندیاں سن۔ ایہہ وی نہیں سی چیتے رہندا کہ جدوں تیکر دادی جیوندی رہی، بے بے روٹی ساڑھے نال نہیں، دادی نال کھاندی سی۔ وڈے ہو کے گل سمجھ آن لگی سی۔ دادی کدی اگوں بے بے نون کوڑی گل نہیں سی کیستی۔ ہمیشہ دُعاواں ای دیندی سی۔ مر کے ہو ر سمجھ آئی۔ پیودی اڈھی تون زیادہ کمائی دادی دے علاج تے خرچ ہو جاندی سی۔ بے بے دادی دے علاج وچ کدی کمی نہ آن دتی۔ اوہ لڑدی دادی نال نہیں سی۔ سمجھدی سی اپنے نصیباں نال لڑدی اے، پر اوہدی لڑائی اپنے نصیباں نال وی نہیں سی۔ اوس جال نال سی جیہڑا اوہدے وڈیاں دے لالچ تے ڈردی وجہاتوں اوہدی نسل دے چار چغیرے بنیا گیا سی۔ بولدی اوہ دادی نون نہیں سی، اپنے پُرکھاں نون سی۔ ماں پے تے نانے دادے نون نہیں، پچھلیاں نسلاں نون۔ خورے لوکی سمجھدے نیں کہ اوہ جووی کر جان گے اوہناں دے مردے ای اوہ سبھ کجھ غیب ہو جاوے گا؟ یاں فیر نرے اوہناں دے جسمے ای اوہناں دے بال نیں، باقی بال کیرے کوڑے نیں؟

دادی دے مرن تے میری بے بے دونا روئی سی۔ اک تے دادی دے مرن اُتے، تے دوجا دوجیاں دے ساڑ دادی تے کڈھدے رہن تے۔ ایہہ نسلاں دیاں وڈیاں لڑائیاں لڑیاں جاسکدیاں نیں، جریاں نہیں جاسکدیاں۔ کوہ دیندیاں نیں۔ ایہہ نہ جت سکن آلی لڑائی لڑدی، چیکدی چلانندی اخیر اوہ آپ وی ہر گئی۔ مر گئی۔

خورے دادی نون لے کے بے بے دے ہنولیاں نے اوہدا استجار جسٹر بھریا ہوناں اے یاں کھتا؟

انگ-6

کلاس

ہفتے آ لے دن امجد سویرے سویرے ای اٹھ گیا۔ ڈاھڈا خُش سی۔ اج کرن نال اوہدی ڈیٹ سی۔ اپنے سب توں نوں لیڑے کڈھے۔ بے بے نے استری کر کے رکھے ہوئے سَن، فیروی آپ دبا دبا کے مُڑ استری کیتے۔ فیر گھینٹالا کے اپنی موٹر سیکل کل کل کے دھوتی۔ لیشکائی۔ تے لال بوٹی رنگ دا ہیلٹ وی صاف کیتا۔ ایہدے دو فیدے سَن۔ اک تے ہیلٹ پا کے اوہ انگریز ہیر و جیہا لگدا سی تے ڈو جا کوئی سڑک اُتے اوہنوں سیہان نہیں سی سکدا۔ بے بے نوں دسیا کہ دوستاں نال پروگرام اے۔ چھیتی جانا سی کیونجے کرن نے کہیا سی کہ ڈپہر دے کھانے توں پہلاں پہلاں اوہنے گھر اپڑنا اے۔ سویر ایس لئی رکھی دی سی کہ چھٹی آ لے دن لوکی سویرے گھٹ ای نکلدے سَن، سو سڑک تے مُنڈے نال پھڑے جان دا چانس گھٹ توں گھٹ ہوندا سی۔

کرن نوں واٹس ایپ تے پیغام گھلیا۔ اوہ اپنی سکھی ول اپڑ چکی سی۔ اوہ فٹا فٹ نکلیا۔ فیر ڈو ڈو زوون کردا۔ ایس ویلے سڑکاں وریاں سَن۔ کرن دی سکھی دے گھر کول اپڑ کے سڑک کنڈھے موٹر سیکل کھلا ر دتی تے کرن نوں واٹس ایپ کیتا۔ جواب آیا اوکی ڈوکی بی۔ اوکے دی تھاں اوکی ڈوکی، تے نال اپنے لئی بی بی پڑھ کے امجد دی طبیعت پھل وانگ کھل گئی۔ بچک منٹاں بعد ای کرن گیٹ توں نکلدی دسی۔ اوہنے جینز تے کرتا پایا ہو یا سی، تے اُتے اک چدر لئی ہوئی سی، جیہدے نال اوہ اڈھا ک مُونہہ لگیا ہو یا سی۔ چھیتی چھیتی مُردی آرہی سی تے ڈوروں ای امجد نوں ہتھ نال اشارے پئی کرے کہ چل چل گڈی کڈھ۔ امجد سمجھ گیا تے فٹا فٹ موٹر سیکل تے بہہ کے سکاں مارن لگ پیا۔ پہلی کک ای سلپ کر گئی۔ اوہ گھابریا ہو یا جو سی۔ گھابریا اوہ ایس لئی سی کہ اک تے اوہنوں پتا سی کہ کرن لگ کے اوہدے نال جانندی پئی اے، تے ڈو جا اوہنوں ڈری سی کہ جے عین ویلے تے موٹر سیکل نہ سٹارٹ ہوئی تے فیر کیہ ہوئے گا؟ اک تے اوہدی ڈیٹ ماری جائے گی تے ڈو جا کرن سامنے اوہدی اوئے اوئے ہو جاوے گی۔ پر تیبھی کک تے موٹر سیکل سٹارٹ ہو ای گئی۔ اوہنے شکر دے کلمے پڑھے۔

جینز کرن دی واہو اٹھی سی۔ گرتا وی کیہ سی، گرتی سی، فٹنگ آلی۔ چدر اوہنے اپنا مُونہہ لکون لئی لٹی ہوئی سی۔ موٹر سیکل تے امجد دے پچھے بہہ گئی، اک پاسے دوواں لتاں کر کے، تے امجد فیر زوون کر کے موٹر سیکل لے گیا۔ گلی توں باہر نکل کے ساہ وچ ساہ آئے، امجد دے وی تے کرن دے وی۔ ہُن امجد نے موٹر سیکل ہولی کر لئی تے مزے نال چلن لگ پیا۔

ذرا کواگے جا کے اک موٹر لیاؤ تے کرن نے پچھیا "ایہہ کتھے پیا جاناں ایں؟"

چلدی موٹر سیکل وچ اوہنوں پلے نہ پیا کہ کیہ پئی کہندی اے۔ اوہنے ہتھ دے اشارے نال پچھیا کیہ پئی کہنی ایں؟

"کتھے بیاجاناں ایں وے؟" ایس واری کرن نے مونہہ اوہدے ہیلٹ دے کول کر کے چیک کے کہیا۔

امجد نے ہتھ نال اشارہ کیتا جیڑا کرن نوں لکھ سمجھ نہ آیا۔ پر اوہ چپ کر کے بہہ گئی۔ کجھ چر پچھوں اوہ اک نئے جئے پارک دی پارکنگ وچ اپڑ گئے۔ امجد نے موٹر سیکل روکی تے کرن چھال مار کے تھلے اتر آئی۔ امجد نے موٹر سیکل سائنڈ سٹینڈ تے کھلاری تے ہیلٹ لاہندا آپ وی تھلے اتر آیا۔

"توں فیرتے نہیں تیل چوڑے آگیا؟" کرن نے اوہنوں ہیلٹ لاہندا دیکھ کے ہسدے کہیا۔

"نہیں نہیں۔ میں تے شیپو کر کے آیاواں۔" امجد نے فناٹ اپنے وال ہتھ نال ٹھیک کرنے شروع کردتے۔

"کیڑا، گائے مار کہ؟" کرن نے فیر اوہدا مذاق اڈایا۔

"نہیں نہیں۔ سن سلک داساشے۔" امجد نے ذرا کوانسکیور ہو کے کہیا۔ تے نال ای اوہدا جی کیتا کہ ہتھ وچ پھڑیا ہیلٹ اپنے کھٹے تے مار لوے کہ ساشے کہن دی کیہ لوڑ سی۔ تے اوہی ہو یا جیہدا ڈر سی۔

"ہی ہی ہی۔" کرن نے فیر اوہدا ہاسا اڈایا۔ "ہچھا، تے توں پورا ساشا اپنے ای سرتے لالیایاں کسے ہو ر لئی وی بچا کے رکھیا؟"

امجد دے نہاندے میں اوہدے نال ای ساں۔ اوہنے سار ساشا نہیں سی استعمال کیتا۔ اڈھا بچا کے رکھ لیا سی کہ دو تن دناں بعد فیر استعمال کر لوے گا۔ پر جس طرحاں کرن اوہدا ہاسا پئی اڈاندی سی، امجد نوں سمجھ نہ آئی کہ ایہہ گل دتے یاں نہ۔ اوہنے ایہو چنگا سمجھیا کہ چپ ای رہوے۔

کرن کھڑ کھڑ ہسدی رہی۔

جدوں ہاساڑ کیتے کہن لگی "ایہہ اسی پارک وچ کیوں آگئے آں؟"

"اے موبیلاں دیاں مار کیٹاں نہیں کھلیاں ہونیاں۔ یارہاں وجے کھل دیاں نیں۔" امجد نوں ڈر سی بنی کرن نے فیر اوہدا ہاسا اڈانا اے۔ تے ایہو ہویا۔

"ہاہا۔" کرن نے ٹھٹھا ماریا۔ "توں میٹوں ایٹھے ڈیٹ مارن لے آیاں ایں؟"

گل تے ایہو اے، امجد نے سوچیا۔ پر اوہدا حوصلہ نہ پیا کہ ہاں کر دے۔ کرن نے اپنی چدر کٹھی کر کے دھون دے گردول دے کے مفرونگر پالئی۔

تھوڑی دور تیکر چلن دے بعد اوہ رُک گئی۔ "توں کیہ میٹوں ایٹھے واک کران لیا یا ایں؟ میں روز شامی جم جانی آں۔ میٹوں واک دی لوڑ کوئی نہیں۔ کتھے باہ میٹوں، ایس ہیل نال میں ایٹا زیادہ نہیں ٹرسکدی۔"

امجد نے ایدھر اُدھر نظر ماری۔ سامنے اک بیچ سی۔ اوہ دوویں اوٹھے جا کے بہہ گئے۔ کرن نے ہیل آلی جتھی لاہ کے اپنے پیر دبنے شروع کردتے۔

اوہدے گورے گورے ننگے پیر اپنے ایٹے کول ویکھ کے امجد داجی کیتا کہ اوہدے پیر پھڑ کے ملن لگ پئے۔ چن لگ پئے۔ تے نال ای اوہنوں جیہندی

زپ چُجھن لگ پئی۔ اوہنے فناٹ پیراں توں نظر اں ہٹا کے رُکھاں ول ویکھنا شروع کر دتا۔ دو کونناں بعد ای چُجھن رُک گئی۔ اوہنے فیر اکھتاں ٹیڑھیاں کر کے اوہدے پیراں ول ویکھیا۔ اوہداجی کیتا کہ اوہدے مئے ویکھے، پر ایس واسطے اوہنوں دھون موڑ کے مُونہہ کرن ول کرنا پیندا، تے ایہدا حوصلہ اوہدے وِچ نہیں سی۔

کرن نے اپنے دوویں ننگے پیر چک کے بیچ دے کنڈھے رکھ لئے۔ "ذرا پراں ہٹ کے بہہ، تُوں کیہ میرے اُتے ای چڑھیا آنا ایں۔"

امجد کچا جیہا ہو کے ہسایتے پراں تُوں کھسک گیا۔

فیر کرن نے پرس وچوں اپنا موئیل کڈھ کے ویکھنا شروع کر دتا۔

"ایہہ فون خراب اے؟" امجد نے پچھیا۔

"نہیں۔ ہاں۔ ایہہ کدی کدی تنگ کر دا اے۔" کرن فون تے ای گئی رہی۔

امجد نے اوہدی گودی وِچ ویکھن دی کوشش کیتی، پر اوہ گوڈیاں تُوں چپٹی مار کے بیٹھی سی، کُجھ نہیں سی پیاد سدا۔ مئے وی گوڈیاں نال لگے سَن تے اٹوں چدروی سی دھون دے گرد، کُجھ نہیں سی پیاد سدا۔ اوہ کرن دے بلھاں تے گلھاں تُوں ای ویکھدا رہیا۔ کدی مُونہہ اُچا کر کے رُکھاں ول ویکھدا تے فیر اکھتاں ٹیڑھیاں کر کے اوہنوں گھوڑن لگ پیندا۔ دس بندرہ منٹ ایسے طرحاں لنگھ گئے۔ کرن اپنے فون نال ای گئی رہی تے امجد دی ہمت نہیں سی پئی پیندی کہ اوہ آپ کوئی گل شروع کرے۔

اچانک کرن نے لتاں سدھیاں کر کے ہسلاں پانیاں شروع کر دتیاں۔ "چل چل، چلے۔"

"کتھے؟" امجد گھبرا گیا۔ "اے تے مارکیٹ نہیں کھلھی ہونی۔"

"چل، چل کے کتھوں کافی پینے آں۔" کرن نے چھیتی چھیتی ہسلاں پا کے پرس موڈھے تے چاڑھ لیا۔

اوہ چل پیا۔ ہُن اوہ پیا حساب لاند اسی کہ اوہدے بوجھے وِچ تے نرے ساڈھے ست سوڑ پینے سَن، ایہہ پتا نہیں کتھے جا کے کافی پینا چاہندی اے۔ ایہناں سوچاں وِچ دُبیا ای تُردار ہی تے اوہ موٹر سیکل تیکر اپڑ گئے۔ ہیلیمٹ پا کے امجد موٹر سیکل تے بیٹھیا تے کب ماری۔ ایس واری پہلی کب تے ای موٹر سیکل سٹارٹ ہو گئی۔ کرن نے چیک کے اوہدے ہیلیمٹ دے کن وِچ اوہنوں دسیا کہ کافی پین کتھے جانا اے۔ ایہہ گلمبرگ وِچ اک ڈاڈھی مہنگی کافی شاپ سی۔ خورے کئے دی کافی اے اتھے؟ یہ پتا کافی دے نال کُجھ ہو روی کھان لگ پوے۔ ایہو پریشان سوچاں سوچدیاں اوہ کافی شاپ اپڑ گئے۔

اوتھے پارکنگ تے اڑے تے کرن چھال مار کے لہ گئی۔ فناٹ اپنی چدر لہا کے پرس وچ پائی تے نکا جٹا شیشہ کدھ کے اپنے وال وول ٹھیک کیتے۔ ایٹے وچ امجد نے وی ہیلمٹ لہا کے اپنے وال ٹھیک کر لئے۔

"چل۔" کرن نے چھیتی نال اوہدی بانہہ پھڑ کے کھچی۔ دو قدم ٹرے تے اوہ جھٹکے نال رُک گئی۔

"ایہہ کیہ اے؟" اوہنے امجد دے دُوبے ہتھ ول اشارہ کیتا۔

"ایہہ۔۔۔ ہیلمٹ۔" امجد نے کُجھ حریان جیہا ہو کے کہیا۔

"اوہ ایہنوں تے ایہتھے ای چھڈ دے۔" کرن نے چھیتی نال ہیلمٹ پھڑ کے کھچیا۔

"اوہ۔۔۔ ایہتھے کوئی لے جاوے گا۔" امجد نے ماڑا جیہا احتجاج کیتا۔

"اوہ دفع کر۔ میں نواں لے دوواں گی تینوں۔" کرن نے اوہنوں کھچیا۔ کھٹے دل نال امجد نے ہیلمٹ موٹر سیکل دے بینڈل نال اڑا دتا۔

کرن اوہنوں بانہہ توں پھڑ کے تقر بین کھچدی اندر لے وڑی۔ اگے اک گڑی کالی تے چٹی پیٹ اُتے کوئی پاکے کھلوتی سی۔ اوہ اگے آئی تے امجد گھاہر گیا کہ ہُن کیہ کرے۔ کرن اگے ہوئی "ٹیل فورٹو۔"

گڑی نے یس میم کہہ کے اوہناں نوں اک ٹیل ول اشارہ کیتا کہ اوتھے بہہ جاؤ۔ امجد اوس میز ول ٹرن لگا پر کرن نے فیر اوہدی بانہہ کھچی۔ اوہ فیر کھلو گیا۔ اوہنے کرن ول دیکھیا جیہا دیاں اکھاں دُوبے کونے تے اک ٹیل نال چمڑیاں بیٹیاں سن۔ اوہنے اُدھر دیکھیا۔ اک منڈا تے گڑی بیٹھے سن۔ کرن نے امجد دی بانہہ وچ بانہہ پالئی تے اوس ٹیل ول ٹر پئی۔ اوہ اوہدے سامنے آلی ٹیل تے بہہ گئے۔

"توں مینوں ایٹی چھیتی کیوں ایہتھے لے آیاں۔" کرن نے ماڑا جیہا شرما کے کہیا۔

"اوہ۔۔۔ توں ای تے کہیا سی کہ فون۔۔۔۔۔" امجد نے ذرا گھاہر کے کہنا شروع کیتا ای سی کہ کرن نے اوہدی گل کٹ دتی۔

"توں ہر ویلے مینوں فون تے تنگ کر دار ہندا ایں۔ سون وی نہیں دیندا۔" کرن نے واہو ایبار نال کہیا۔

ابن توں پہلاں کہ امجد کُجھ جواب دیندا میرا آڈر لین آگیا۔ مینیو کارڈ کھولھیا تے کافی دا مل ویکھ کے ای امجد دا دل بہہ گیا۔ ست سو وچ تے دو کافیاں وی نہیں سن آئیاں۔ اے اوہ مینیو ویکھ ای رہے سن کہ دُوبے ٹیل تے بیر اہل لے کے آگیا۔

"ایہہ تے فضول جیہی کافی شاپ اے۔" اچانک کرن نے کہیا۔ "چل اوتھے ای چلیے جتھے پچھلی وار گئے ساں۔"

ابن توں پہلاں کہ امجد پُچھدا کہ بڑی پچھلی وار، کرن اٹھ کھلوتی۔

کُجھ نہ سمجھدے ہوے اوہ وی کھلو گیا۔ کرن نے فیرا گئے ہو کے اوہدی بانہہ وچ بانہہ پائی تے اوہ باہر نکل آئے۔ باہر آ کے اوہنے سبھ توں پہلاں اپنی موٹر سیکل تے نظر پائی۔ ہیلمٹ اپنی تھاں تے ویکھ کے اوہدے ساہ وچ ساہ آئے۔

ہُن کرن اوہنوں کھچدی نہیں سی پئی۔ ارام نال چلدے اوہ موٹر سیکل تیکر اپڑے۔ اوہنے موٹر سیکل سیدھی کبیتی تے ہیلمٹ پا کے کک لائی۔ موٹر سیکل سٹارٹ ہو گئی۔ کرن نے اپنی چدر نہ کدھی۔

"ہُن کتھے جانا اے؟" امجد نے پچھیا۔

"د سنی آں۔" کرن نے اوتھے ای کھلوتے کہیا۔ فیر اوہ امجد دے پچھے آ کے کھلو گئی۔ اوہ اڈیکد ارہیا کہ ہُن بہندی اے کہ ہُن۔ پنج چھ منٹ ایسے طرحاں لنگھ گئے۔ فیر اچانک اوہ چھال مار کے اوہدے پچھے بہہ گئی۔ ایس واری اوہ اٹو پاسے لتاں کر کے نہیں سلگوں امجد دی طرحاں ای دوویں پاسے لتاں کر کے بہہ گئی تے اوہنوں جھٹا مار کے چمبڑ گئی۔ پارکنگ توں باہر نکلدے امجد دی نظر پئی تے اندر آ لے منڈا تے کڑی کافی شاپ دے بُوہے تے کھلوتے سَن۔

ہُن امجد دا دل گھوڑا ہو رہیا سی۔ کرن اوہدے نال چمبڑ کے بیٹھی سی۔ پورے نئے نال بچھا لگیا سی۔ ہُن پہلی واری اوہنوں لگ رہیا سی کہ اوہ ڈیٹ تے اے۔ اوہنے سوچیا کہ کاش ایس ویلے اوہدے یار ایتھے ہوندے تے کڑی نوں ایس طرحاں اوہدے نال چمبڑیا ویکھ کے کتا سڑدے۔ تھوڑی دُور اگے جا کے کرن نے اوہدے موڈھے تے ہتھ ماریا۔ اوہنے مُونہہ موڑ کے ویکھیا تے کرن اوہنوں رُکن دا اشارہ پئی کردی سی۔ اوہنے موٹر سیکل روک لئی۔ کرن چھال مار کے تھلے لہ گئی تے پرس وچوں چدر کڈھن لگ پئی۔

"ہاں، ہُن کتھے جانا اے؟" امجد نے پچھیا۔

"کتھے وی نہیں۔" کرن نے چدر سر تے لیندے ہوئے کہیا۔ "میںوں واٹس ایپ آگیا اے، میںوں جانا پئے گا۔ توں چلا جا۔"

"ہیں؟" امجد گھاہر گیا۔ "فون لین نہیں جانا؟"

"نہیں، میں اپنے ڈیورنال چلی جاواں گی۔" کرن نے چدر اپنے سر تے لیندے کہیا۔ "میں تینوں میج کراں گی۔"

اے اوہ ایہہ سوچ ای رہیا سی کہ ایہہ کیہ ہو رہیا اے کہ کرن نے ہتھ دے کے اک لنگھدے رکشے نوں روکیتے بہہ کے ٹر گئی۔ امجد کُجھ چرتے اوتھے کھلو تارہیا، فیر موٹر سیکل تے بہہ کے کھلے سگرٹ لین کھو کھے ول ٹریا۔

میں ویلا ڈک دیتا۔ امجد نے کیہ حریان ہونا سی جو میں ہو رہیا ساں۔ ویلے نوں ریو اسٹڈ ماریا تے کرن کول اپڑ گیا۔ اک دن پہلاں اوہ اپنی اک دوست نال فون تے گل پئی کردی سی۔

"سہیہ" کرن پچی کہندی سی "کامی امتل نال ڈیٹ تے جارہیا اے؟"

جی جناب "اگوں اوہدی سکھی دی واج آئی" میں تینوں پہلوں ای کہیاسی اوہنے باز نہیں آنا۔"

"ایس امتل دی پچی نال تے میں بعد وچ نہراں گی، پہلاں کامی نون تے پٹو پاواں۔" کرن نے دندیہیے۔ "ایہہ تے تلکنی مچھی وانگ ہتھوں نکلیا ای جاندا اے۔"

"سہیہ کریں گی نون؟" سکھی دی واج آئی۔ "اوہ دوویں تے کل جارہے نیں، ڈیٹ تے۔"

"نون فکر نہ کر" کرن بولی "کامی نون میں گھٹ وگھٹ امتل تون تے نہیں ہر دی۔ نون میںوں کسے طرحاں ایہہ پتا کر کے دس کہ اوہ جاکتھے رہے نیں۔" فون بند کر دے نال ای کرن نے امجد نون گندے پیغامات گھلے، تے فیر اوہوں فون خریدن دے بہانے ہفتے نون سدیا۔

فاست فارورڈ۔ جدوں کرن تے امجد پارک وچ بیٹھے ہوئے سن، اوہ ویلے کرن نون اوہدی سکھی نے اطلاع دتی کہ کامی تے امتل ڈیٹ مارن واسطے گلبرگ کافی شاپ گئے ہوئے نیں۔

میں ویلا ٹور دیتا۔

"ایہہ سمجھ کجھ کیہ سی؟" میں امجد دے سٹے نون پچھیا۔

"جسراں بندہ مریوں بناؤ تے نہیں جاسکدا" سچا بولیا "اوہ طرحاں دولت کٹھیاں کیتے بنا اوہ امیراں دا پبلی وی نہیں ہو سکدا۔"

"سہیہ مطلب؟" میں گل سمجھن دی کوشش کر دیاں سوال کیتا۔

"کرن اک امیر گھر آنے دی گڑی اے۔" ایس واری کھتا بولیا۔ "اوہدیاں یاریاں اپنی کلاس دے لوکاں نال ای ہوندیاں نیں۔ امجد تے اوہدے لئی اک نوکر جیہا ای اے۔ لوڑ پئی تے ورت لیا، نہیں تے پیارہیا۔"

"پر امجد فلمی دنیا وچ رہندا اے۔" سٹے نے گل ٹوری رکھی۔ "اوہدا خیال اے کہ سارے انسان برابر ہوندے نیں تے کرن اوہوں اک دوست دی طرحاں پسند کر دی اے۔"

گل تے میںوں سمجھ آئی پچی سی۔ امجد تے افسوس بیا ہوندا سی۔ کجھ کہن نون جی نہیں سی پیا کر دا۔ فیرووی ایوس ای میں پچھ لیا۔

"ایہہ تے کرن دے سوچن دا انداز اے۔ اوہنے کسے دا نقصان تے نہیں کیتا۔ اوہدا ایہہ امجد نال پھر ناکبے رچسٹ وچ تے نہیں لکھیا جاسکدا؟"

"کرن دا ج داسارا دین کھتے رجسٹروچ ای لکھیا جاوے گا۔" امجد دے کھتے نے کہیا۔

"کھتے وچ؟" میں حریان ہو کے پچھیا۔ "تسی لوک تے وڈے وڈے مٹاں نوں کھتے رجسٹروچ نہیں لکھدے تے ایہہ تے نرا ایس کڑی دی سوچ دا معاملہ اے۔"

"انسان داسبھ توں وڈا مسئلہ سوچ ای اے۔" امجد دے سٹے نے جواب دتا۔

میں کہن لگاساں کہ سوچ دا عمل نال کیہ واسطہ ہوندا اے؟ بندہ سوچداتے ہتھیر اُکھ ای اے، پر سبھ کجھ کردا کدوں اے؟ اصل گل تے بندے دا عمل ہوندا اے۔ پرفیر مینوں خیال آیا کہ اے نیت وی تے سوچ ای ہوندا اے۔ عمل دادار و مدار تے نیت اُتے ہوندا اے۔

کرن دے سٹے کھتے وی پنگر آئے۔

"نیت دی گل وی اے۔" کرن دے کھتے نے کہیا۔ اوہناں میری سوچ پڑھ لئی سی۔ "پر ایہہ ہور گل اے۔"

"ہور گل؟" میں اُلجھ جیہا گیا۔ "ایہہ تسی فیر کوئی نویں گل کڈھ لئی اے؟"

"نویں گل نہیں" کرن دا کھتا بولیا۔ "انسان دی اصل گل ای ایہہ اے۔"

"سوچ انسان دی اصل گل اے؟" ایہہ گل فیر نہیں سی پئی مینوں ہضم ہوندا۔ "جے سوچ ای انسان دی اصل گل اے تے فیر عمل کیتھے گیا؟ سوچن آلا بندہ تے نکارہ ہوندا اے۔ ایسے لئی تے کہندے نیں کہ سوچی پیا تے بندہ گیا۔ اصل گل تے عمل دی اے۔ کم دی اے۔ بندہ کم دا اوہی ہوندا اے جیہڑا کم کردا اے۔ خالی خولی سوچن آ لے کتابی بندے تے دھرتی دا بوجھ ہوندا ہے نیں۔ تے تسی کہندے او کم دی کوئی اوقات ای نہیں؟" میرے کولوں اپنا آپ ڈکیانہ گیا۔ گل ای ایہو جیہی پئے کردے سن۔ ایہہ ہر ویلے سٹھنے ویکھن آ لے بندے تے بلکل بریکار ہوندا ہے نیں۔ تے اوہ بندے جیہڑے بس گلاں ای گلاں کردے رہندے نیں، اوہ تے ویلا ای ٹپاندے نیں۔ کم دے نہ کاج دے، ویری اتاج دے۔ ہو میو پیٹھک جیہے۔ نہ کجھ کرن جوگے، نہ کسے دے کم آن جوگے۔

بولن پچھتوں اپنی سوچ نوں وی ڈکدے مینوں کوئی دو منٹ لگ گئے تے اوہ چارے او دوں تیکر نہ بولے جدوں تیکر میں پوری طرحاں اوہناں ول متوجہ نہ ہو گیا۔

"اچو انسان رب نے بہت وڈا بنایا اے۔" ایس واری امجد دا کھتا بولیا۔ "انسان اپنے دماغ توں وی وڈا اے، بہت وڈا۔۔۔"

"ہیہ؟" میرے کولوں فیر نہ رہیا گیا۔ میں کھتے دی گل کٹ دتی۔ "پہلاں تے تسی پئے کہندے سو کہ انسان دماغ ای کائنات دی سبھ توں وڈی تخلیق اے؟"

"انسانی دماغ نہیں" کرن داسجا بولیا "انسان۔"

"انسان وپٹوں دماغ کڈھ دیوتے پچھتے رہ کیہ جاندا اے؟" میں ہُن اُلجھدا جا رہیا ساں۔

"انسان اپنے دماغ توں بھرت وڈا اے۔" کرن دے کھتے نے کہنا شروع کیتا۔ "انسان اپنے دماغ نال اپنی مرضی دیاں سوچاں سوچ سکدا اے۔ پر بے اوہ سستی کرے تے اپنے دماغ نال کم نہ کرے تے فیر دماغ آپے ای کجھ نہ کجھ سوچدا رہندا اے۔ تے ایہہ جیہڑا کجھ اوہ آپے ای سوچدا رہندا اے اوہ فضول جیسے سُفنے ہوندے نیں جیہڑے بندے نوں کم کاج جو گاوی نہیں رہن دیندے۔"

"دماغ آپے ای سوچدا اے؟" میں حریان جیہا ہو کے پچھیا۔

"ہاں" امجد داسجا بولیا "دماغ مونہہ زور گھوڑے وانگ ہوند اے۔ جے تسی اوہ نوں سدھا لوو گے تے تہا نوں کیتھوں داکتھے لے اڈے گا۔ نہیں تاں تہا نوں ڈلتیاں مار مار تھن جو گاوی نہیں چھڈے گا۔"

"ہچھا؟" گل پوری طرحاں میرے پلے تے نہیں پئی سی پر مینوں ہُن کجھ سمجھ آرہی سی کہ وڈے بندے تے زیادہ تر بہہ کے سوچدے ای رہندے نیں، کیہڑا اٹاں چٹکن نال کوئی وڈا بن جاندا اے؟

تے میری ایہہ سوچ پڑھ کے ای کرن دے سٹے نے گل ٹوری۔ "ہاں، اٹاں چک کے کوئی کدی وی وڈا بندہ نہیں بن سکدا۔ اٹاں چٹکنیاں یاں ہتھی محنت کرنی کوئی ماڈی گل نہیں، سگوں بھرت چنگی گل اے۔ پر ایہو جیہی محنت تے جنوری کر لیندے نیں تے مشیناں وی۔ انسان دی وڈیائی تے ایہہ اے کہ اوہ اپنی سوچ نال محنت کرے۔"

ایہہ سوچ نال محنت آلی گل سُن کے فیر مینوں گنجھل پے گئے۔ پر ایس توں پہلاں کہ میں کجھ کہندا، کرن دے سٹے نے میری سوچ پڑھ کے گل ٹوری رکھی۔ "سوچ نال محنت ای سبھ توں وڈی، ودھیاتے اوکھی محنت اے۔ ایہو انسان نوں انسان بناندی اے۔ توں اپنے آلے والے ویکھ کے دس کہ تسی جو لیرے پاندے او، لیتیاں اُچیاں عمارتاں بناندے او، گڈیاں وچ نسدے پھر دے او، جہازاں وچ اڈدے پھر دے او، ایہہ سبھ کجھ سوچ دا نتیجہ نہیں تے کیہ اے؟"

میں سوچیا، ہو کر کرن نوں وی کیہ سی۔ تے میں واہو اچرا ای سوچدا رہیا۔ گل ٹھیک سی۔ ہتھ داکم تے سوچ نوں مادی شکل دینا ای ہوند اے۔

اوہناں فیر میری سوچ پڑھ لئی۔

"ہُن ایہہ وی گل نہیں کہ ہتھ دے کم دا کجھ وی مل نہیں۔" امجد دے کھتے نے کہیا۔ "ہتھ دے کم بنا سوچ نوں مادی شکل نہیں دتی جاسکدی۔ پر سبھ توں وڈی گل ایہہ اے کہ ہتھ داکم جنوریاں مشین وی کر سکدی اے، سوچن آلا کم کوئی نہیں کر سکدا۔ ایہہ کم بندے نے ای کرنا اے، تے ایہو سبھ توں اوکھا کم اے۔"

گل میرے پلے پلے گئی سی۔ پر اپنی اوکھی گل سوچدے سوچدے میرا دماغ ای تھک گیا سی۔

"ٹھیک اے ٹھیک اے" میں ہر من کے کہیا "میں سمجھ گیا آں کہ سوچ نال انسان نے ترقی کیتی اے، پر کرن دی سوچ لے کیہ کیتا ہے؟"

"جسراں مادی شیواں انسانی سوچ بناندی اے" کرن دے سٹے نے کہیا "اوسے طرحاں نظریاتی شیواں وی انسان دی سوچ ای بناندی اے۔ رشتے، یاریاں، ویر، وڈاڑکا بندہ، چنگا ماڑا کم، ایہہ سبھ کجھ انسانی سوچ توں پنکر دا اے۔ ہن توں ایہو ویکھ لے کہ توں سوچن آ لے بندے نوں ماڑا جاندا ایں پر لہندی دنیا وچ سوچن آ لے بندے دا مل سبھ توں زیادہ اے۔ ایہہ تیری تے اوہناں دی سوچ دا فرق اے۔"

تے اگے میں اوہناں دی سوچ پڑھ لئی کہ نقصان دین آلی، ماڑی، گھٹیا تے بھیڑی سوچ ہمیشہ کجے رجسٹروچ ای جانندی اے۔ جسراں کرن دی سوچ سی، امجدتے اوہدی کلاس دے انساناں بارے!

انگ-7

رنڈی

امجد نون ایہہ تے نہیں سی پتا چلیا کہ کرن نے اوہنوں کس کم لئی ورتایا سی، پر ایہہ اوہنوں سمجھ آگئی سی کہ اوہ اج استعمال ای ہو یا سی۔ پہلاں تے اوہدا جی کیتا کہ کرن نون واٹس ایپ تے گالھاں لکھ گھلے۔ پر فیر اوہ پی گیا۔ اک تے ایسے وڈے گھر نال اوہ پنگا نہیں سی لے سکدا، تے ڈو جا ایسٹی سوہنی تے امیر گڑی نال جسراں دی وی سی، دوستی مکان دار سک اوہ نہیں سی لے سکدا۔ اوہدے دوستاں وچ اوہدی ڈاھڈی شان بنی ہوئی سی کہ اوہنے اک امیر گڑی پھائی ہوئی اے۔

پی لین نال ایہہ تے ہوندا اے کہ کوڑمادی شکل وچ نہیں آندا، پر مکد اوی نہیں۔ کھوکھے تے اڑکے اوہنے اک کھلا سگرٹ مل لیا تے اوہتھے ای بھجھا کے سُوٹے مارن لگ پیا۔ اوہنوں اپنا آپ وڈا پھڈ و جیہا بیالگد اسی۔ کرن نے اوہدے نال چنگی نہیں سی کیتی۔ گھٹ و گھٹ کافی تے پی لیندی اوہدے نال۔ بھواں مہنگی سی۔ فیر کیہ ہو یا۔ اوہ نہ پیندا، اوہنوں پیندا اوکھ ویکھ ای خُش ہوندا رہندا۔ کرن بارے سوچدے سوچدے اوہنوں کرن دے ننگے پیر چیتے آ گئے۔ گورے چٹے۔ ننگے۔ تے فیر اوہنے سوچنا شروع کر دتا کہ پیراں اگے لتاں وی ایہو جہیاں گوریاں ہون گیاں۔ فیر اوہنوں جینز دی زپ چُجھن لگ پئی۔ اوہ کھلی موٹر سیکل تے بہہ گیا۔ اوہدا جی کیتا کہ کرن بارے سوچ سوچ کے اوہتھے ای اپنے سارے جذبات کڈھ چھڈے۔ پر ایہہ تے نہیں سی ہو سکدا۔ جدوں زپ تے زیادہ زور پیا تے اوہنوں کرن دماغ توں لاہنی پئی۔ پر گل ہن اوہدے ہتھوں نکلی پئی سی۔ اک واری تے اوہنے سوچیا کہ گھر جاوے تے ساشے وچ بیاباتی دا شیمپو ہنڈ الووے۔ پر فیر اوہنوں شانی دا خیال آ گیا۔

امجد نے فون بوجھسوں کڈھیا تے شانی نون واٹس ایپ گھلیا۔ "سوہنیو، اج داکہ پروگرام اے؟"

دونٹاں بعد ای جواب آ گیا۔ "کس ٹیم؟"

"ہننے میری جان۔ میرا تے تیرے بنا اک منٹ نہیں لنگھدا۔" امجد نے فورن جواب دتا۔

"ٹھیک اے، اک گھینٹے بعد۔" شانی دا جواب آیا۔

"میرے کول بس ست سوڑ پیسے نیں میری چند جان۔" امجد نے اک ہور واٹس ایپ کیتا۔

اٹوں شانی نے کارٹون دا بوٹھا گھلیا۔ اکھ ماردا ہو یا۔ امجد دا کوڑ کتھے وگ گیا۔ اوہدے خُتے وچ اک کرنٹ جیہا دوڑ گیا۔

"بندے تے سوانی دا کھیڈیہ ہوند اے، جیون دا جشن ای ہوند اے۔" شانی نے کہیا۔ شانی تے امجد، شانی دے کمرے وچ وچھے ہوئے گندے جیے ڈبل بیڈا تے لے پئے ہوئے سن۔

"جشن؟ ایس گندے کم نوں توں جشن پئی کہنی ایس؟ اوہ وی چندڑی دا؟" امجد نے اوہدے ننگے ڈڈھ نوں اپنے پنجے وچ پھڑ دے کہیا۔
"گنداکم اے تے فیر کردا کیوں ایس؟" شانی نوں ایہہ گل کوڑ پئی چڑھاندی سی۔

"اوہ تے مجبوری اے۔ ٹٹی پشاب وی تے کری دا اے۔" امجد نے شانی دے موڈھے تے دندی وڈھیاں کہیا۔

"تے جے ٹٹی پشاب ڈکيا جاوے تے؟" شانی نے ہتھ نال دھک کے اوہداسر اپنے موڈھے توں پراں کیتا۔

"تے مر جاواں گے۔ پر رہے گاتے گنداکم ای ناں۔" ہن امجد نوں وی کجھ غصہ آگیا۔

شانی چُپ کر گئی۔ امجد نوں جاپیائے نراض ہو گئی اے۔ اوہدے پٹاں دے پٹھے ہن پھڑکن لگ پئے سن، جے ایس ویلے کوئی چھنج پے جاندی تے سارا مزہ ای کر کرہ ہو جانا سی۔ اوہنے شانی دا ہتھ پھڑکے چھیا۔

"گنداکم تے ایس لئی کہہ رہیاواں کہ ایدھے بعدوں نہانا پیندا اے۔" اوہنے ماڑا جیہا ہس کے کہیا۔ "ایہہ تے جیون دا سبھ توں سوہنا کم اے، ایہدے پنا تے جیون دا سواد ای نہیں آندا۔"

شانی کجھ دیر چُپ رہی۔ اوہداجی بیا کرداسی کہ لت مار کے امجد نوں تھلے لٹے تے اوہدے مونہہ تے تھک کے غسل خانے جاوے تے اپنا جٹھ کل کل کے دھوئے۔ پر اوہنوں پتاسی کہ نیانیاں نے کھڈونے لے کے کنیاں چھالاں مارنیاں سن؟

"بندہ ماں دی پھڈی وچوں نکلا اے تے ساہ لیندے ای ماں دے دُدھ چنگدا اے۔ تے فیر ساری چندڑی اوہ ایہو کردار ہندا اے۔ پھڈی وچ وڈا نکلا اے، مئے چو پدا اے۔ ایہہ جیون دی رسم اے۔ ایسے رسم وچوں نواں جیون پنکدا اے۔" شانی نے کہیا۔

امجد نوں کجھ زیادہ گل سمجھ تے نہ آئی سی پر اوہنوں ڈاھڈی بھیڑی ضرور لگی سی۔ ایہہ کیہ فضول گل سی؟ اوہنے سوچیا۔ کیتھے بندے دا جیون، جیہڑا رب دی نعمت سی، تے کیتھے ایہہ گنداکم۔ رنڈی رنڈی ای ہوندی اے، اوہنے اپنے آپ نوں کہیا، ایسے یدھن نوں پکیرہ تے ودھیا نہیں کہنا تے ہو ر کس نے کہنا اے؟ اپنے پٹاں دے پھڑکن مارے اوہ شانی نوں نراض نہیں سی کرنا چاہندا۔ چُپ رہنا چاہندا سی پر فیرو وی اوہدے کولوں رہیا نہ گیا۔

"ایہہ تے بندے دی گل ہوئی۔ سوانی تے کیتھے نہیں وڑدی۔" اوہ بول ای پیا۔

"سوانی وی جیون دی ای پراتھنا کردی اے۔" شانی چھت ول تکدیاں بولی۔ "مگن آلا جیون اندر وڑدا اے تے نواں باہر آندا اے۔ مگن آلا دُدھ چنگ کے اندر وڑدا اے، نواں باہر آکے دُدھ چنگ اے۔ کیہ فرق اے۔ ختے ای بدلے نیں، ہورتاں کجھ نہیں۔ جیون دا چکرتے انج ای ٹریار ہندا اے۔"

امجد چپ کر گیا۔ گل پوری اے وی اوہدے پلے نہیں سی پئی، پر اوہدا دل بہہ جیہا گیا سی۔

"توں رنڈی کیوں بن گئی ای شانی؟" اوہنے جیویں سُننے وچ بولدیاں بچھیا۔ "توں تے عجیب عجیب گلاں کردی ایں۔ میرا اک ٹیچر ایسراں دیاں گلاں کردا ہوندا سی۔"

"میتوں رنڈی او سے نے بنایا اے جیسے تینوں گاہک۔" شانی نے وی ایسے طرحاں کہیا جسراں اوہ پینا تازہ ہوئی ہووے۔

"ہیں؟" امجد دے موبہنوں زور دالکلیا۔ "فرہاد نے؟"

فرہاد شانی دا گوانڈی سی تے چرس و بچدا سی۔ امجد اوہدے کولوں چرس لیندا سی، تے فرہاد نے ای امجد توں شانی نال ملایا سی، رنڈی دے طور تے۔

شانی دو کوسینڈتے خموش رہی، فیر ٹھٹھے مار کے ہسن لگ پئی۔

"توں وی پاگل ای ایں۔" ہس ہس کے شانی دا حال بھیڑ ایسا ہوندا سی۔

ایس موقعے توں امجد نے غنیمت جانیاتے اوہدے اُتے چڑھ کے شانی دے بلھ چن لگ پیا۔

"اوہ پراں ہٹ۔" شانی نے دھک کے اوہنوں فیر سیڈتے سٹیا "ساہ گھٹنا ای میرا؟"

سیڈتے ڈگ کے امجد دا موڈ ڈرا کو خراب ہو گیا۔ اپنی جوانی ہتھوں اوس ویلے اوہ ایس جو گاتے نہیں سی کہ نراض ہو کے چلا جاندا۔ پر نراضگی دے اظہار لئی اوہ چپ کر کے لیٹ گیا۔ شانی نے ایس نراض خموشی دا کوئی نوٹس نہ لیا۔

"فرہاد نہیں سماج۔" شانی نے گل ٹوری رکھی۔ "سماج نہ تیرا ویاہ ہون دیندا اے تے نہ ای تینوں کسے ہو ر طریقے نال کسے سوانی نال سون دیندا اے۔ مجبور ہو کے تینوں رنڈیاں کول آنا پیندا اے۔ ایسے طرحاں سماج سائوں رنڈیاں بنن تے مجبور کر دیندا اے۔ بندے توں کم نہیں ملداتے سائوں کوئی کم نہیں آندا، فیر کیہ کریے، بچیاں دیاں سنگھیاں گھوٹ دیئے؟"

امجد نے کوئی جواب نہ دتا۔ اوہدا موڈ اوہنوں دھک کے ڈیگ دین نال واہو آؤف ہو چکیا سی۔ جدوں امجد نے جواب نہ دتا تے شانی نے تاڑ لیا کہ امجد رنج ہو گیا اے۔

"او میرا ایڈاسو ہنا گا ہک۔" اوسنے امجد دی ٹھوڈی پھڑکے اوبدا گل پٹھے کہیا۔ "چل ہن میری اگ دی بھجائیں گایاں رنج ای تڑفانداریں گا؟"
میں ویلا ڈک دتا۔

کھوکھے توں امجد شالامار باغ دے پچھے اک ابادی وچ اپڑیا۔ تنگ تے گندی گلیاں سن۔ اک گلی دی تکر تے کھلوکے اوسنے فیرواٹس ایپ تے پیغام گھلیا۔
انگریزی وچ۔ "آئی ایم ہیر۔"

فورن ای جواب آیا۔ "بیچ منٹ۔"

کوئی دس کو منٹ بعد پیغام آیا۔ "لنگھ آ۔"

امجد نے فیرواٹس دتا۔ ایس داری فیرواٹس وچ ای۔ "اوکے۔ می از لنگ۔"

موٹر سیکل نوں کیک ماری تے فیرواٹس آیا۔ اوس گلی دے اخیر توں سٹے مڑکے اک ہور گلی سی جیہدے وچ شانی دا گھر سی۔ دو گھر چھڈکے اوسنے موٹر سیکل
کھلاری۔ گھر دا اوہنو پتاسی۔ ایہہ وی پتاسی کہ اوبدے واسطے بوہا کھٹا ہونا اے۔ اوہ سدھای اندروڑ گیا۔ بوہے دے نال ای شانی کھلوتی اوہنو پی
اڈیکدی سی۔

تیہہ ورہیاں دی، ہولے ہولے کالے رنگ دی، کھٹے نقشاں تے کسے ہوئے ٹیٹے آلی شانی۔ شانی دا خوندا جکل کرایے دار کشہ چلاندا سی۔ شانی دے دو بال
سن۔ دو منڈے۔ اک اٹھ ورہیاں دا تے دو جاساڈھے نودا۔ امجد دے پیغام دے بعد اوسنے خونڈوں بچھ لیا سی کہ اوسنے کدوں آنا اے۔ اوسنے راتی
لیٹ ای آنا سی۔ گوانڈن نال گل کر کے اوسنے پچیاں نوں گوانڈیاں گھر گھل دیتا سی۔ سبھ نوں پتاسی کہ اوہ رنڈی وی اے۔ وہہٹی تے ماں ہون دے نال
نال، رنڈی وی! ٹی ٹی ابادیاں وچ وڈے وڈے راز نہیں رکھے جاسکدے۔ رنج وی ماڑے لوکاں دی چندڑی سہاریاں پنا نہیں چلدی۔ جدوں تیکر سارا
محلہ نال نہ رلے، کوٹھڑی وچ کوٹھا کسراں چلے؟

امجد نوں لے کے اوہ سدھی بستر تے گئی تے اوبدی قمیض لاہن لگ پئی۔ اوبدا دل سی کہ امجد نوں اک گھینٹے دے اندر اندر فارغ کر کے گھل دیوے
کیونجے اوسنے پچیاں نوں ایہو کہیا سی کہ گھر کجھ لوک پئے آندے نیں۔ اوہ کم کرا کے پیسے دین گے تے شانی پچیاں نوں کل باہے سیٹی توں کھڈونے لے
کے دوے گی۔ پچے خوشی خوشی گوانڈیاں گھر چلے گئے۔ نہ اوہناں نوں پتاسی کہ ماں کیہ دے کے اوہناں لئی کھڈونے لے گی تے نہ ای گوانڈیاں نے کدی
ایس گل دا اوہناں مینا ماریا سی۔ مینا کتے مارنا سی۔ بھگھ لہندی تے عورت چڑھدی۔

اوہ بندے تے سوانی دے کھید، تے چندڑی دے جشن آلی گل ایسراں شروع ہوئی سی کہ امجد نے اوہنو جپھامار کے کہیا سی کہ شانی امجد نوں ایسراں
کھچدی اے جسراں موت بندے نوں اپنے ول کھچدی اے۔ جس تے شانی نے کہیا کہ موت تے سارے جھنجٹ ای نکا دیندی اے، ایہہ تے رت
چو پدی چندڑی دا جشن اے جیہڑا ایہو جہیاں کھچاں ماردا اے۔ چندڑی دا جشن، امجد نے بچھیا سی۔

میں ویلا تھوڑا جٹا رپو اسٹڈ کیتا۔ اوتھے وی امجد تے شانی ای سن۔ اوہ بستر تے بیٹھی سی تے امجد اوہدی گودی وچ سر رکھ کے پیاروند اسی۔ شانی اوہنوں دلا سا پئی دیندی سی۔

"چل ہن توں بلکل نیانا ای بن گیاں ایں۔ چل اٹھ شاوا۔"

امجد نہ اٹھیا۔

"کوئی گل نہیں۔" شانی اوہدے سر وچ انگلاں پھیر دیاں کہیا۔ "ایہہ پلیسے تے ہوندے ای حرامدے نیں۔"

"اوہناں مینوں بہت پھنڈیا اے شانی۔" امجد نے سسکیاں لیندے کہیا۔

"او کوئی گل نہیں۔" شانی نے اوہدا مومنہ اپنے دوواں ہتھاں وچ لے کے اتاں نوں کیتا۔ "شیر بن۔ سڑک تے ای دولائیاں میں نا۔ شکر کر تھانے نہیں لے گئے۔ اوتھے دی چھتر ول تے توں اے ویکھی نہیں۔"

"تھانے لے جا کے بھائیں جانوں مار سُدے۔" امجد دارو نابد ای نہیں سی پیا ہوندا۔ "اوتھے سبھ دے سامنے مینوں چنڈاں ماریاں تے مینوں ماواں بھیناں دیاں گالھاں وی کڈھیاں۔"

"چل کوئی گل نہیں۔" شانی نے فیر اوہدا دل وڈا کرن لئی کہیا۔ "توں تے شینہ نہ جو ان ایں، دو چنڈاں نال تیرا کیہ وگڑ دا اے؟"

امجد روئی جاندا اسی۔ "مینوں سبھ دے سامنے گالھاں کڈھیاں۔ مینوں دلا آکھیا۔ میریاں ماں بھیناں نوں رنڈیاں آکھیا سوں۔"

ایہہ گل سُن کے شانی چپ ہو گئی۔ اوہدے سر تے ہتھ پھیر دی رہی تے اوہنوں پُچکا دی رہی، پر بولی کجھ نہ۔ تھوڑا کُوچر روکے امجد داوی جی ہولا ہو گیا تے اوہ چپ کر گیا۔ فیر اٹھیا تے مومنہ ہتھ دھون چلا گیا۔

میں ویلے نوں اک ہور رپو اسٹڈ ماریا۔ شانی چاء پئی بناندی سی تے امجد اوہدے کول ای پیردی تے بیٹھیا سی۔

"وے توں ہن آنا ای چھڈ دتا اے۔" شانی پئی کہندی سی۔ "میرے گل اے، کسے ہور نال ٹانکا لایا اے؟"

"نہیں نہیں شانی۔" امجد کجھ شرمندہ جیہا ہو کے بولیا۔ "میں بس مصروف ساں۔"

"ہاں ہی تسی وڈے افسر لوک او، میری جیہی رنڈی لئی تہاڈے کول کیتھے ٹیم اے۔"

امجد تھوڑی دیر چپ رہیا۔ "ایہہ توں گھڑی مڑی اپنے آپ نوں رنڈی نہ کہیا کر۔ مینوں نہیں چنگا لگدا۔"

جھماکا۔ شانی دا پہلا بال تِن مہینیاں دا ہو گیا سی۔ اوہ اپنے پُرانے دُپٹے پھاڑ، نکیاں نکیاں چدر راں بنا کے اوہنوں ولھیدی رکھدی سی۔ پُرہن نیانے نُون لیریاں دی وی لوڑ سی تے کُجھ دلیہ وغیرہ وی کھان دی۔ جتنی کُود دیاہڑی اوہدا خوند لے کے آندا سی اوہدے وچ مسال اپنا ٹکڑ بنداسی جیہنوں کھا کے اوہدا خوندا گلے دِن ٹوکری ڈھون جو گا ہو جاندا تے ہو بال نُون دُدھ بیان جوگی۔

جھماکا۔ گوانڈن شانی کول بیٹھی سی۔

"بھیناں ساڈے مر دایس جوگے نہیں کہ گھر ٹورسکن۔" گوانڈن نے کہیا۔

"ہاں۔" شانی نے کہیا۔ "میں وی اکبر نال لڑدی تے ہاں پر اوہ وچارہ وی کیہ کرے؟ سارا سارا دِن منڈی وچ ٹوکری ڈھوندا اے۔ ہو رکیہ کرے وچارہ۔ ساڈے کول کیہڑی دولتیاں نیں کہ کوئی ہٹی پالیے یاں رکشہ مل لے لیے۔"

"میرا اک جانن آلا اے۔" گوانڈن نے شانی نُون دُو گھیاں نظراں نال دیکھدیاں کہیا۔ "اوہ کدی کدی میرے کول آندا اے۔ کوئی باتشاہ تے نہیں اے، پُر کُجھ نہ کُجھ دے ای جاندا اے۔"

شانی سر نیو اکے تیلے نال زویں کھر چدی رہی۔ اوہنوں پتاسی گوانڈن کیہ کہہ رہی اے۔ سبھ نُون پتاسی محلے وچ کیہڑیاں کیہڑیاں سوانیاں گاہکاں نُون گھر بلاندیاں نیں یاں گاہکاں کول جاندیاں نیں۔ اوہدا جی کیتا چیکاں مار مار کے روئے۔ پرایس توں پہلاں کہ اوہ فیصلہ کر سکدی کہ روئے یاں نہ، اوہدا نیا نارو پیا۔ چیکاں مار مار کے۔

جھماکا۔ دودن توں خوند نُون دیاہڑی نہیں سی لہجی۔ اوہنے دو گاہکاں نُون فون کیتا۔ اک نے چکلیانہ تے دُوجے نے اوہدے کُتھے دے وکھرے وکھرے حصیاں بارے وچار گندیاں گلاں کر کے ای اپنا چس پورا کر لیا۔ دوہو روی گاہک سن شانی دے۔ پر اوہناں نُون اوہ فون نہیں سی کرنا چاہندی۔ اک نُون کوئی دماغی مسئلہ سی۔ اوہ بستر وچ اوہنوں لیتیاں زور زور دیاں چُونڈیاں تے چک وڈھدا کہ پیر نال شانی دے اتھر وگ پیندے۔ تے دُوجا ایٹا کمینہ سی کہ جتنے پیسے مکدے اوستوں ادھے ای دے کے جاندا۔ اک واری تے نرا پناہ دانوٹ سٹ کے ٹر گیا سی۔ امجد نُون فون کیتا تے اوہ کُجھ جھجک رہیا سی۔ اوہدے گاہکاں وچوں امجد اُکوسی جیہڑا اوہدے کولوں نکاسی۔ اوہنے ایہو سوچیا کہ پیسے خرچ کرن توں جھجک رہیا اے۔ شانی نے کُجھ لاڈ آلیاں گلاں کر کے تے کُجھ امجد نُون چکر دے کے، کہ اوہدے نال اک خاص گل کرنی اے، امجد نُون سدای لیا۔ تے ہن اوہ پیا دسداسی کہ اجکل اوہ بے کار اے۔ اوس ویلے شانی نُون امجد اپنے نئے بھر او نگر الگیا۔

"چل کوئی نہیں۔" شانی نے امجد نُون کہیا۔ "بھ جاوے گی نوکری وی۔ چنگے بندیاں دی تے سبھ نُون لوڑ ہوندی اے۔ چل نُون فناٹ کر لے فیر بالاں دے آن دا ایم ہو جاوے گا۔"

"پر شانی میرے کول ایس ویلے کوئی بیہا نہیں۔" امجد نے شرمندہ جیہا ہو کے کہیا۔

"کوئی گل نہیں۔" شانی نے ہس کے کہیا۔ "ہر واری تے پیسے دے کے جانا ایں۔ ایں واری نہ سہی۔ اگلی وار ہتے دے دویں۔"

"پر پیسے بناؤں مینوں کیوں کر ایں گی۔" امجد نون اپنا آپ قابلِ رحم تے قابلِ نفرت جیہا مَسوس پیا ہوندا سی۔

"اوہ توں سوہنا ای ایڈا ایں۔" شانی نے اوہدا متھلا بھڑیاں کہیا۔ "میرا تے آپ تیرے کولوں کر ان دا جی پیا کردا سی۔ میں کوئی تینوں پیسے لئی تھوڑا سدیا اے۔"

امجد نون جا پیا کہ اوہ دُنیا داسبھ توں اہم بندہ اے۔ اوہدی ساری ڈپریشن دھوئیں وانگ عیب ہو گئی۔ اوہ خُش ہو گیا۔

تے امجد تھلے پیجے جاندا ہونے شانی نے دی فیصلہ کر لیا کہ امجد دے جاندا ای اوہ اوس وڈھن آ لے گھیا ڈنوں فون کر دے گی۔
میں ویلا ٹور دیتا۔

شانیا دے گھر توں نکل کے امجد فیر موٹر سیکل پیا لہرا اندا سی۔ پر ایں واری زون زون کر دا نہیں سگوں مزے لیندا ہویا۔

رات تیکر میں واہو اوسو چیا کہ شانی تے امجد دا ایہہ میل شانی دے سٹے رجسٹروچ لکھیا جاوے گا یاں کھبے وچ۔ رات ہوئی تے میں دیکھیا ہر پاسے سٹے ای سٹے تے کھبے ای کھبے سن۔ میں حریان ہو گیا۔

"ایہہ اینے سارے سٹے کھبے کیوں آگئے نیں؟" میں امجد دے سٹے کولوں پچھیا۔

"ایہہ سارے سماج دے سٹے تے کھبے نیں۔" امجد دے سٹے نے جواب دتا۔

"سارے سماج دے؟" میں گھاہر کے پچھیا۔ "کیہ ہویا اے؟"

"کچھ نہیں۔" امجد دے کھبے نے کہیا۔ "امجد تے شانی دا میل لکھنا اے۔"

"اوہ تے ٹھیک اے" میں کول ای بیٹھے شانی دے سٹے کھبے نون گھور دیاں پچھیا "پر سارا سماج کیوں؟"

"ایں لئی کہ ایہہ میل سارے سماج دے رجسٹروچ لکھیا جانا اے۔" شانی دے کھبے نے کہیا۔

"سارے سماج دے؟" میں کچھ نہ سمجھدے ہوئے کہیا۔ "سارے سماج دے کیوں؟ جیہڑا بھینڈا کم کرے گا وہی کھلتے گا۔ سماج کیوں؟" میں شانی دے کھبے نون دکھ دیاں کہیا۔

کسے نے مینوں جواب نہ دتا۔

منظر بدلایا۔ اکبر نے شانی نُون گتوں پھڑیا ہو یا سی تے او ہنوں جتئی نال پیما ماردا سی۔ "حرامزادی رنڈیئے۔"

تے اگوں شانی پئی کہندی سی "رنڈی؟ تیری ماں ہووے گی رنڈی۔ کھسریا۔ جے تینوں ایٹاں ای بھیڑا لگدا اے تے کجھ کما کے کیوں نہیں لیاندا؟"

اکبر او ہنوں پھینندارہیا۔ تھک گیا تے دھکا مار کے شانی نُون پراں سُٹیا تے آپ گندے ڈبل بیڈ تے بہہ گیا۔

تھوڑا کوجر تے شانی روندی رہی۔ فیر جیویں اوہدے وچ کالی ماتادی رُوح وڑ آئی۔ "رنڈی ایٹی بدنام کیوں اے؟ ایس لئی کہ اوہ سوانی ہوندی اے؟ کردی کیہ اے؟ اپنا جتھ ورتان داکر ایہ ای لیندی اے نا؟ تے ایٹاں ڈھون آلامز دُر کیہ کردا اے؟ اوہ نہیں اپنے جتھے تے، اپنے ننگے جتھے تے تہاڈیاں ایٹاں ڈھوندا؟ اوہ نہیں تہاڈے کولوں اپنے جتھے دے استعمال داکر ایہ لیندا؟ فیر اوہ کسراں ایٹا عظمت آلا کم ہو گیا؟ میری محنت وچ کوئی عظمت نہیں؟ کیوں، ایہہ ہڈ بھنن آلی محنت نہیں؟ جے تہا نُون لگدا اے کہ ایس کم وچ سوادا اے تے ذرا کر کے ویکھو۔ جیہڑا مرضی بھیڑا، غلیظ، بد تمیز، بھگیاڑ آ جاوے تسی نہ نہیں کر سکدے۔ جیہڑا مرضی جدوں مرضی ہڈی وانگ پیسے نئے، تہا نُون کتے وانگ پونچھل ہلاندا اے اوہدے اگے لے پینا پیندا اے۔ کوئی چک وڈے، چو نڈیاں وڈے، تھکاں ملے یاں اپنا پھنسیاں پھوڑیاں آلا گندا جتھ تہاڈے نال ملے، تسی اوس گندے تے نفرت انگیز وجود دے تھلے ہڈھے جاندا اے وی پونچھل ہلاندا اے پیار تے تشکر دا اظہار کرن لئی چیاؤں چیاؤں ای کری جانا اے۔ گاہک نُون نراض تے نہیں کیتا جاسکدا۔ گاہک تے رب دا رُوب ہوندا اے۔ ایہہ سبھ کجھ سہہ کے وی گالھاں رنڈی نُون ای پیندیاں نیں۔"

ایس توں پہلاں کہ میں کجھ کہہ سکدا، مینوں جاپیا جسراں میں لٹا ہوئی جاناواں، واء ورو لے وانگ، تے میرا سر اُتے خلاء ول ودھی جا رہیا سی۔ میں سمجھ گیا کہ تکلیکی مسئلا حل ہو گیا اے تے میری موت پوری ہو رہی اے۔ میں شکر کیتا کہ موت دا کالا خلاء مینوں ایس عذاب جندڑی توں نجات پیداواندا سی۔

ادب توں ایہہ تقاضا کیتا جاندا
اے کہ انسان دی روزمرہ زندگی
توں موضوع بناوے تے ایس
زندگی دے دوپھیڑتے گل بات
کرے۔ کوئی سوال کرے تے
ایہناں سوالاں دے جواب لہمن
اچ مدد کرے۔ انسان کتھوں آیا
اے، کتھے جائے گا، گناہ کیہ اے،
ثواب کیہ ہوندا اے اتے کام یابی
تے ناکامی کس بلا دا ناں اے،

ایہہ اوہ سوال نیں جیہناں دا سانوں سب نوں ہر ویلے سامنا رہندا اے۔ مخدوم ٹیپو سلمان
ہوراں تیں ایہناں سوالاں نوں لفظاں دا روپ دتا اے کہ شاید اچ ای جواب تک اپڑن دا
اوکھا پینڈا گچھ سوکھا ہو جاوے تے نالے ایہہ گل دی سمجھا دتی اے کہ زندگی سوال کرن
تے ایہناں دا جواب لہمن اچ ہے، جیہڑے دماغاں اچ سوال پیدا نہیں ہوندے اوہناں
دی زندگی ادھی موت ای ہوندی اے، جیہڑی اخیر پوری موت اچ ڈھل جاندی اے۔

وقاص احمد شہباز

شعبہ اردو

گورنمنٹ ایم اے او کالج۔ لاہور

سازجہ
SANJH
PUBLICATIONS

Book Street, 46/2 Mozang Road, Lahore, Pakistan.
Phone: 03314686276
e-mail: sanjhpk@yahoo.com, sanjhpk@gmail.com
Web: www.sanjhpublications.com

